

**PROJEKTI SHQIPTAR I PYJEVE
NJESIA E MENAXHIMIT TE PROJEKTI**

STUDIMI I PAVARUR I PRERJEVE ILEGALE

Raporti Final Paraprak

10 Shtator 2001

geqelew
preparuar nga

Q.Sh.K.E.

QENDRA SHQIPTARE PER KERKIME EKONOMIKE

Rruga "I. Qemali", Pall. Nr. 34/1, Kati i 5te, Nr. 4

Kutia Postare 2934, Tirane, SHQIPERI

Tel/Faks: (355 4) 229 069, 225 021

E-mail: zpreci@adanet.com.al

Faqja ne Internet: www.acer.org.al

TABELA E PERMBAJTJES

	Faqe:
1. INSTRUMENTAT E VEZHGIMIT DHE NDERTIMI I TIJ.....	5
1.1. PERGATITJA E PYETSOREVE	5
1.2. PARA-TESTIMI I PYETSORIT	5
1.3. REZULTATET DHE VERETJET E PERGJITHSHME PER PYETSORIN	6
1.4. PERCAKTIMI I ZONES SE VROJTIMIT PER VLERESIMIN E SISTEMIT TE MONITORIMIT TE DPPK.....	8
1.5. PERCAKTIMI I ZONES SE VROJTIMIT PER KARAKTERIZIMIN SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK	8
1.6. VLERESIMI I TE DHENAVE MBI PRERJET ILEGALE NE NIVEL "PARCELA-PYJORE MOSTRA"	16
2. KARAKTERIZIMI SOCIAL-EKONOMIK DHE DEMOGRAFIK	16
2.1. TE PERGJITHESHME	16
2.2. RAJONIZIMI SOCIAL-EKONOMIK DHE DEMOGRAFIK	17
2.2.1 Rajoni Verior (Malesi e Madhe, Tropoje, Has, Puke, Kukes).....	18
2.2.2 Rajoni qendror-lindor (Mirdite, Diber, Mat, Bulqize).....	18
2.2.3 Rajoni veri-perendimor (Shkoder, Lezhe, Laç, Kruje).....	19
2.2.4 Rajoni qendror (Elbasan, Peqin, Librazhd, Kuçove, Gramsh, Berat, Skrapar)	20
2.2.5 Rajoni i ultesires perendimore (Durrës, Tirane, Kavaje, Lushnje, Fier, Vlore, Sarandë).....	20
2.2.6 Rajoni jug-lindor (Pogradec, Korçe, Devoll, Kolonje).....	21
2.2.7 Rajoni jugor (Mallakaster, Tepelene, Permet, Gjirokaster, Delvine).....	22
2.3. GJETJET KRYESORE NGA VROJTIMI SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK	24
2.3.1 Te ardhurat mujore: Diferencimet midis rajoneve	24
2.3.2 Shpeshesia e Perdorimit te Druve te Zjarrit: Diferencimet midis rajoneve	24
2.3.3 Binomi Varferia dhe Pylli: Pergjithesime dhe Fakte nga Realiteti Shqiptar.....	25
2.3.4 Madhesia e Njesive Ekonomike Bujqesore.....	28
2.3.5 Prodhimi Blegtoral.....	30
2.3.6 Infrastruktura dhe Sherbimet Publike	32
2.3.6.1 Sherbimi Shendetsor	32
2.3.6.2 Arsimimi.....	33
2.3.6.3 Ndhurma Sociale	34
2.3.6.4 Punesimi dhe Oportunitetet	35
2.3.7 Perdorimi i Druve te Zjarrit.....	36
2.3.8 Konsumi Mesatar Vjetor i Druve te Zjarrit (mst).....	41
2.3.9 Sigurimi i Druve te Zjarrit	45
2.3.10 Alternativat e Perdorimit te Druve te Zjarrit.....	48
2.3.11 Perfitimi i Druve te Zjarrit Kundrejt Cfare Kostoje.....	48
2.3.12 Ndertimi/Rikonstruksion i Shtepive/Lokale/Fermave.....	50
3. PRERJET ILEGALE NE NIVEL PARCELE: VLERESIM NE 450 EKONOMI PYJORE	54
3.1. VLERESIMI I SISTEMIT TE MONITORIMIT TE DPPK-SE PER PRERJET ILEGALE	54
4. SHTOJCA: LEGJISLACIONI SHQIPTAR MBI PYJET: ANALIZA DHE PROSPEKTE.....	55
4.1. STRATEGJIA QEVERITARE PER REDUKTIMIN E PRERJEVE TE PALIGJSHME KUADRI LIGJOR MBESHTETES, DHE DISA SUGJERIME PER PERMIRESIMIN E TIJ	55
4.1.1 Prezantimi i Strategjise Qeveritare per Reduktimin e Prerjeve te Paligjshme.....	55
4.1.2 Ngritja e nje Task - Force Nderministeriale.....	56
4.1.2.1 Perberja dhe detyrat e Komisionit Task Force.....	56
4.1.2.2 Komisioni Task-Force dhe Mangesite Ligjore: Disa rekomandimet perkatese.....	57
4.1.3 Permiresimi i autoritetit ligjor per prerjet e paligjshme dhe disa konsiderata per ngritjen e nje Gjykate Pyjore.....	58
4.1.4 Permiresimi i mbeshtetjes dhe aftesive insitucionale ne nivel distrikti.....	58
4.1.5 Rajoni pilot.....	59
4.1.5.1 Nevojat per ngritjen e Rajonit Pilot dhe objektivat e tij.....	59
4.1.5.2 Mangesite ne statusin e Rajoni Pilot	61
4.1.5.3 Rekomandime.....	61
4.2. KUADRI LIGJOR EKZISTUES DHE DISA KONSIDERATA PER HARMONIZIMIN E TIJ	61

4.2.1	Kuadri ligjor ekzistues.....	61
4.2.1.1	<i>Kushtetuta</i>	61
4.2.1.2	<i>Qeverisja lokale</i>	61
4.2.1.3	<i>Kodi Penal</i>	62
4.2.1.4	<i>Kundravajtjet administrative</i>	62
4.2.1.5	<i>Ligji per Mjedisin</i>	62
4.2.1.6	<i>Ligji "Per Pyjet dhe Policine e Sherbimit Pyjor"</i>	63
4.2.1.7	<i>Ligji mbi Turizmin</i>	64
4.2.1.8	<i>Ligji Minerar</i>	65
4.2.2	Perplasjet e legjislacionit te fushave te ndryshme qe lidhen me pylltarine.....	65
4.2.3	Rekomandime per harmonizimin e legjislacionit.....	66
4.3.	KUADRI LIGJOR DHE DHENIA E SE DREJTES SE SHFRYTEZIMIT TE PYJEVE	67
4.3.1	Format e shfrytezimit te materialit drusor	67
4.3.2	Shfrytezimi i materialit drusor nepermjet kontratave afatshkurtra te prerjeve	67
4.3.3	Udhezimet e Keshillit te Ministrave qe rregullojne shfrytezimin e materialit drusor.....	67
4.4.	KUADRI LIGJOR DHE PRERJET ILEGALE TE MOTIVUARA NGA INTERESA TREGETARE	70
4.4.1	Pershkrimi i kuadrit aktual ligjor.....	70
4.4.2	Mangesite e ketij kuadri.....	71
4.4.3	Rekomandime.....	71
4.5.	KUADRI LIGJOR DHE PERDORIMI I DRUVE TE ZJARRIT	72
4.5.1	Sektoret Konsumatore te Materialit Drusor dhe Rregullimi i tyre Ligjor	72
4.5.2	Mangesite e kudrit ligjor qe rregullon predatorimin e druve te zjarrit: Rekomandime per Permiresime te Mundshme.....	73
4.6.	74	
5.	ANEKSET.....	74
5.1.	PYETSORI PER KARAKTERIUZIMIN SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK	74
5.2.	PYETSORI PER VLERESIMIN E PRERJEVE ILEGALE NE NIVEL PARCELE	84
5.3.	PYETSORI PER MONITORIMIN E POST-BLLOQEVE	85

§

LISTA E PASQYRAVE

	Faqe:
PASQYRA 1. SHPERNDARJA E PYETSOREVE PER PARA-TESTIM	5
PASQYRA 2. STRUKTURA E MOSHES SE TE INTERVISTUARVE	6
PASQYRA 3. NIVELI I ARSIMIMIT TE TE INTERVISTUARVE	6
PASQYRA 4. RRETHET PER VLERESIMIN E SISTEMIT TE MONITORIMIT TE DPPK-SE LIDHUR ME PRERJET ILEGALE	8
PASQYRA 5. PJESA VERIORE: MALESI E MADHE, TROPOJE, HAS , PUKE, KUKES	9
PASQYRA 6. PJESA QENDRORE-LINDORE: MIRDITE, DIBER, MAT, BULQIZE	10
PASQYRA 7. PJESA VERI-PERENDIMORE: SHKODER, LEZHE, LAÇ, KRUIJE	11
PASQYRA 8. PJESA QENDRORE: ELBASAN, PEQIN, LIBRAZHD, KUÇOVE, GRAMSH, BERAT , SKRAPAR	12
PASQYRA 9. PJESA ULTESIRA PERENDIMORE: DURRES , TIRANE, KAVAJE, LUSHNJE, FIER, VLORE, SARANDE	13
PASQYRA 10. PJESA JUG-LINDORE: POGRADEC, KORÇE, DEVOLL , KOLONJE	14
PASQYRA 11 PJESA JUGORE: MALLAKASTER, TEPELENE, PERMET, GJIROKASTER, DELVINE	15
PASQYRA 12. SHPERNDARJA E TE ARDHURAVE MUJORE SIPAS RRETHEVE PERFAQESUESE	24
PASQYRA 13. SHPESHTESIA E PERDORIMIT TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS RRETHEVE PERFAQESUESE (%)	25
PASQYRA 14. TE ARDHURAT MUJORE SIPAS NUMRIT TE FEMIEVE NE FAMILJE	26
PASQYRA 15. TE ARDHURAT MUJORE SIPAS NIVELIT ARSIMOR TE FAMILJEVE	26
PASQYRA 16. MADHESIA E SIPERFAQES SE TOKES NE ZOTERIM NGA NJESITE EKONOMIKE BUJQESORE	29
PASQYRA 17. NUMRI MESATAR I KREREVE PER NJESI EKONOMIKE BUJQESORE	30
PASQYRA 18. NJESITE EKONOMIKE BUJQESORE DHE MUNDESITE E TREGTIMIT TE PRODHIMEVE TE TYRE (NE %)	32
PASQYRA 19. % E FAMILJEVE QE PERFITOJNE ASISTENCE SOCIALE SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	34
PASQYRA 20. FAMILJET ME ANETARE EMIGRANTE DHE TE ANGAZHUAR NE PUNE TE DYTA	35

PASQYRA 21. SHPESHTESIA E PERDORIMIT TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	36
PASQYRA 22. PERIODICITETI I PERDORIMIT TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	37
PASQYRA 23. PERQINDJA E NEVOJAVE TOTALE VJETORE PER NGROHJE SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	40
PASQYRA 24. BURIMET ENERGJITIKE E PERDORURA PER GATIM	41
PASQYRA 25. KONSUMI MESATAR VJETOR I DRUVE TE ZJARRIT SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	42
PASQYRA 26. KONSUMI MESATAR VJETOR I DRUVE TE ZJARRIT SIPAS RRETHEVE	42
PASQYRA 27. BURIMI I SIGURIMIT TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS RRETHEVE	47
PASQYRA 28. BURIMI I SIGURIMIT TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	47
PASQYRA 29. ARSYET E PERDORIMIT (ME TE PER) TE DRUVE TE ZJARRIT SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE	48
PASQYRA 30. ÇMIMI I BLERJES SE NJE MST DRU ZJARRI SIPAS NIVELIT TE TE ARDHURAVE.....	49
PASQYRA 31. NUMRI I SUBJEKTEVE TE MATERIALIT DRUSOR SIPAS RRETHEVE	50
PASQYRA 32. NDERTIMET E BERA DHE BURIMI I SIGURIMIT TE LENDES	51
PASQYRA 33. LLOJI I LENDES SE PERDORUR, VOLUMI DHE ÇMIMI I BLERJES	52
PASQYRA 34. ARSYET E PRERJEVE ILEGALE	52

LISTA E FIGURAVE

Faqe:

LISTA E GRAFIKEVE

GRAFIKU 1. RAJONET DHE RRETHET PERFAQESUESE TE TYRE	Faqe:
GRAFIKU 2. NIVELI I ARSIMIMIT	17
GRAFIKU 3. INTENSITETI DHE PERDORIMET E BURIMEVE TE ENERGJISE	33
	38

1. INSTRUMENTAT E VEZHIMIT DHE NDERTIMI I TIJ

1.1. PERGATITJA E PYETSOREVE

Per vete natyren qe kishte studimi, grumbullimi i informacionit (social-ekonomik, parcelar dhe monitorues) eshte kryer nepermjet pyetsoreve/skedave fushore. Per kete qellim, grupi i punes i udhehequr nga sociologu punoi intensivisht per hartimin e pyetsorit per te dhenat social-ekonomike dhe demografike te zonave rurale prane ekonomive pyjore te perfshira ne studim.

Te gjitha perpjekjet e medha te bera ne kete pike si dhe vonesat kohore te padeshiruara synonin ne faktin e nxjerrjes se nje pyetsori mbi bazen e te cilit mund te identifikohen, pershkruhen dhe analizohen faktoret social apo ekonomik qe ndikojne ne aktivitetet e prerjeve ilegale ne menyre qe te mund te analizohet korelacioni midis prerjeve ilegale dhe varferise.

Ndersa persa i perket dy llojeve te tjera te pyetsoreve (skeda fushore ne kete rast), si ai per grumbullimin e te dhenave ne parcelat e percaktuara si mostra model ne te 45 ekonomite pyjore te perzgjedhura ashtu dhe ai per grumbullimin e te dhenave ne 10 postobloqet (pikat e monitorimit), u perpiluan nen drejtimin e specialisteve dhe experteve te fushes se pyjeve.

1.2. PARA-TESTIMI I PYETSORIT

Menjeher pas hartimit, draftet e pyetsoreve u testuan (ne komunen e Zall-Bastarit) per te pare se sa i qarte dhe i kuptueshem ishte nga te intervistuarit dhe per te: i) evidentuar ndonje nevoje per korrigjim, ii) thjeshtim pyetjeje apo iii) shtim te pyetjeve te reja. Ne rast te ndodhjes se nje nga tre pikat e mesiperme, u moren masat masat e duhura per perfshirjen e tyre ne versionin final te pyetsorit para se te kalohej ne realizimin e tyre ne shkalle te gjere.

Para-testimi u zhvillua me date 19 Shkurt 2001. Shembulli i para-testimit u ngrit ne perputhje me kategorite e te intervistuarve, ashtu sic jane zgjedhur ne shembullin per aplikimin e pyetsoreve ne shkalle te gjere, duke marre ne konsiderate grupin me te madh te mundshem te perfaqesuesve te te intervistuarve. Si rrjedhoje u kryen gjithsej njembdhjete intervista.

Pasqyra 1. Shperndarja e pyetsoreve per para-testim

Rrethi	Komuna	Fshati	Nr. I pyetsoreve
Tirane	Zall-Bastar	Bastar Murriz	1
		Bastar I Mesem	5
		Besh	5
Gjithsej			11

Paratestimi i pyetsoreve u ndermorr nga nje grup prej tre personash te cilet kishin mjaft experience te meparshme ne kete fushë dhe i perkisnin kualifikimeve te meposhtme:

- Pedagog ne Fakultetin e Pyjeve prane UBT.

- Ekonomist agrar me nje eksperience empirike te pasur ne fushen e vrojtimeve.
- Eksperte ne hartimin e pyetsoreve.

Te intervistuarit (kryefamiljari) u zgjodhen sipas moshes dhe nivelit te arsimimit me qellim vleresimin e ndikimit te ketyre faktoreve ne sjelljen e te intervistuarit dhe interpretimin e pyetjeve.

Pasqyra 2. Struktura e moshes se te intervistuarve

Grup-moshat	Numri
30-40	4
41-50	5
51-60	2
Gjithsej	11

Struktura e arsimimit te te intervistuarve eshte paraqitur ne pasqyren e meposhtme:

Pasqyra 3. Niveli I arsimimit te te intervistuarve

Niveli I arsimimit	Numri
1. Tetevjeçar	1
2. I mesem I paperfunduar	1
3. I mesem	7
4. I larte	2
Gjithsej	11

Vleresimi i pyetsorit eshte bere mbi bazen e:

- Identifikimit te bllok-pyetjeve apo pyetjeve te ndara me problematike;
- Analizimit te raporteve te intervistuesve, pjesemarres ne para-testim.

Intervistuesit ishin te instruktuar te raportonin per:

- Kohezgjatjen e intervistes; pikat e lodhjes dhe te renies se interesit (persa i perket kohes dhe pjeseve te veçanta te pyetsorit);
- Reagimet e te intervistuarve ndaj intervistes si e tere - temave, problemeve kryesore, etj.;
- Reagimet problematike ndaj bllok-pyetjeve, pyetjeve te ndara, terminologjise;
- Mundesise se klasifikimeve te paplota.

1.3. REZULTATET DHE VERETJET E PERGJITHSHME PER PYETSORIN

??????? Ky nenkapitull duhet te rishikohet???????

- Kohezgjatja e nje interviste te plote ndryshon nga 35-50 minuta.
- Intervistuesit raportojne se nuk jane perballur me ndonje veshtiresi specifike gjate punimit me pyetsoret.
- Ne pergjithesi, vlen te permendet pranueshmeria dhe interesi per te dhene opinionin personal rreth varferise se tejskajshme te fshatit. Nuk eshte raportuar asnje reagim negativ apo frike.

Nga intervistuesit, janë bere komente dhe sugjerime me vend, te cilat i pame te arsyeshme t'i reflektojme ne versionin perfundimtar te pyetsorit.

- Se pari, ka pesuar ndryshime te konsiderueshme renditja e pyetjeve te bllokut social.
- Duke qene se fshataret flasin me meter stere (...mesatarisht harxhoj nje saurel me dru zjarri ne vit) u mendua qe njesia matese te jete metri stere (mst) ne vend te meter kubit (m³). Per me teper, u gjykua te hiqeshin pyetjet S4 dhe S5, meqenese fshataret ishin te prirur te jepnin pothuajse te njejten pergjigje ndaj S3, S4 dhe S5 dhe tendencat e konsumit te druve te zjarrit vjet dhe sivjet veshtire te nxirreshin ne pah, vetem nese do flisnim per nje hark kohor me te gjate (p.sh. para 5 viteve), gje e cila perseri nuk do t'ia vlente, pasi do te lindte problemi i sjelljes ndermend te konsumit referuar nje periudhe relativisht te prapambetur.
- Duke qene se pjesa me e madhe e fshatareve, per te mos thene te gjitha, nuk blejne dru zjarri, por i marrin direkt nga "pylli i tyre" (keq-konceptimi i pyjeve komunale nga ana e fshatareve), u sugjerua shtimi i pyetjes S8 (sipas versionit perfundimtar) para pyetjes se cmimit me te cilin ka blere nje 1m³ dru zjarri.
- Sipas traditave te fshatrave shqiptare, "zjarri ze zjarrin", pa patur nevojen "e nje fije shkrepse", ne pergjithesi gjate gjitha stines se dimrit e kur lind e nevoja edhe gjate stines se veres (gatim). Si rrjedhoje, u gjykua te ndryshohej pyetja S9 nga: "Sa shpesh i perdorni burimet" ne "Sa here ne dite i perdorni burimet e meposhtme" e shoqeruar dhe me ndryshime tek alternativat e dhena, tanime e hasur tek pyetja S4 (sipas versionit perfundimtar).
- Meqenese eshte e veshtire te jepen detaje, si: diameter, gjatesi, gjeresi apo trashesi, rreth lendes drusore te perdorur per ri/ndertime te bera gjate 5 viteve te fundit, dhe per te rritur pergjegjshmerine ne dhenien e pergjigjeve, u duk e arsyeshme thjeshtesimi i tabelës ne pyetjen S15. Gjithashtu, eshte shtuar dhe elementi 'lende ndertimi'.
- Tabela ne pyetjen E2 eshte thjeshtesuar duke shfrytezuar hapesirat e mundshme per ndryshime, per shkak te konfigurimit te thjeshtesuar te punesimit sot ne fshatrat tona.
- Ne komunën e Zall-Bastarit (zona e perfshire ne para-testim) ishin ngritur shoqata mbi baza vullnetare per permiresime pyjore dhe kullosore te perkrahura financiarisht nga Banka Boterore dhe teknikisht nga Drejtorite e Sherbimeve Pyjore. Duke qene se keto ShPPK (Shoqata e Perdoruesve te Pyjeve Komunale) sherbenin si burime punesimi per nje pjese te mire e fshatit, u mendua te shtohet ne pyetjen E5 (sipas versionit perfundimtar) dhe opsioni 'i punesuar ne ShPPK' krahas te punesuarve ne firmat private.
- Ne zonen e para-testuar rezultoi, se nuk kishte ndonje subjekt me aktivitet shfrytezimi, tregtimi apo perpunimi te materialve drusore dhe produkteve te dyta. Prandaj dhe ish-pyetja E7 (faqe8) u formulua ne ate menyre qe merr ne konsiderate dhe mundesine e mungeses se ketyre subjekteve.
- U pa e arsyeshme te hiqej pyetja E8 (faqe 9).

- Menyra e te shprehurit ne pyetjet E11, E12 dhe E15 eshte ndryshuar ne menyre te tille, qe te jete sa me e kuptueshme, direkte dhe e qarte nga te gjitha grupet shoqerore ne fshat.
- Strategjia e transferimit te pyjeve komunale per perdorim, e cilesuar nga shume eksperte si thjesht nje "ndarje pergjegjesish" eshte disi me pikpyetje, meqenese, nuk ishin verejtur rezultatet e pritshme dhe ne disa raste fenomeni i prerjeve te paligjshme ishte theksuar me tej. Si rrjedhoje, u pa e arsyeshme qe fshtareve t'u drejtohej nje pyetje si ajo ne versionin perfundimtar, ku te gjykohej efikasiteti i strategjise se lart-permendur.
- Shumica e te intervistuarve gjykonin peshen e sistemeve te prodhimit qe mbizoterojne ne fermat e tyre, sipas peshes qe keto sisteme zene ne te ardhurat e familjes. Prandaj u mendua te hiqej pyetja E17 dhe tek E16 te shtohej opsioni "agrumë".

Te gjitha komentet dhe verejtjet e lartpermendura u reflektuan ne versionin perfundimtar te pyetsorit social-ekonomik.

??????? Ky nenkapitull duhet te rishikohet???????

1.4. PERCAKTIMI I ZONES SE VROJTIMIT PER VLERESIMIN E SISTEMIT TE MONITORIMIT TE DPPK

Per te identifikuar shkallen e mosperpathjeve se sistemit aktual te monitorimit te prerjeve te paligjshme, sipas modaliteteve te Termave te References dhe Propozimit Teknik, Q.Sh.K.E perzgjodhi tre rrethe (nje ne veri, nje ne Shqiperine e mesme dhe nje ne jug, per te qene sa me perfaqesuese te tre rajoneve gjeografike) dhe ne sejcilin nga keto rrethe eshte zgjedhur nje nga ekonomite pyjore te perfshira ne studim. Ne keto ekonomi pyjore jane ndermarre rastet studimore perkatese.

Pasqyra 4. Rrethet per vleresimin e sistemit te monitorimit te DPPK-se lidhur me prerjet ilegale

Pozicioni gjeografik	Rrethi perfaqesues	Ekonomia pyjore perfaqesuese
Veriu i Shqiperise	Puke	Kerrab-Bushat
Shqiperi e mesme	Librazhd	Qarrishte
Jugu i Shqiperise	Kolonje	Germenj
GJITHSEJ	3	3

Ne keto tre studime te rastit te detajuara, analiza e fenomenit te prerjeve te paligjshme u perqendruar ne menyren e identifikimit dhe te regjistrimit te te dhenave te prerjeve ilegale si dhe ne faktin nese procesi i identifikimi ishte bere apo jo ne vazhdimesi dhe nen vemendjen e perhershme te stafit te DShP-se perkatese.

1.5. PERCAKTIMI I ZONES SE VROJTIMIT PER KARAKTERIZIMIN SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK

Pasqyra 5. Pjesa Veriore: Malesi e Madhe, Tropoje, Has, Puke, Kukes

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
FAJZA	F/Fajza	1. Agim Fajza 2. Agron Lamia 3. Ajet Hoti 4. Asim Hoti 5. Avni Dokea	Po Po Po Po Po
	Liqeni i Kuq	1. Abdurrahim Shehu 2. Arben Koca 3. Arif Keci 4. Arif Shehu 5. Asllan Shehu	Po Po Po Po Po
	Metaliaj	1. Abdurrahim Dida 2. Ahmet Alia 3. Ajet Alia 4. Arif Dida 5. Avdi Ajeti	Po Po Po Po Po
GJINAJ	Domaj	1. Ahmet Gashi 2. Asllan Konaci 3. Bajram Gashi 4. Bashkim Qorri 5. Besim Shehu	Po Po Po Po Po
	F/Gjinaj	1. Abdyl Kajca 2. Agim Dauti 3. Ali Ismaili 4. Ali Kajca 5. Avdi Hallaçi	Po Po Po Po Po
	Kishaj	1. Ahmet Rexha 2. Agron Rexha 3. Avdyl Cehrezi 4. Azem Kapica 5. Bajram Kapica	Po Po Po Po Po

Pasqyra 6. Pjesa qendrore-lindore: Mirdite, Diber, Mat, Bulqize

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	PERSONAT QE DO TE INTERVISTOHESHIN	STATUSI I INTERVISTIMIT
SHUPENZE	Bllice	1. Adem Jello	Po
		2. Afrim Sharra	Po
		3. Ali Toska	Po
		4. Aqif Jello	Po
		5. Arben Alimadhi	Po
	Gjuras	1. Afrim Gjoka	Po
		2. Afrim Xhirashi	Po
		3. Ajaz Teta	Po
		4. Aqif Kazani	Po
5. Aqif Xheka		Po	
Homesh	1. Adem Luadhi	Po	
	2. Afrim Manjani	Po	
	3. Agron Xhimi	Po	
	4. Ahmet Bodini	Po	
	5. Ahmet Veliu	Po	
OSTREN	Kojavec	1. Adhurim Sulku	Po
		2. Bashkim Rexhepi	Po
		3. Besim Hajdari	Po
		4. Besnik Murgu	Po
		5. Dylber Murgu	Po
	Lajçan	1. Abaz Mija	Po
		2. Agron Salku	Po
		3. Ahmet Hoxha	Po
		4. Aqif Mata	Po
		5. Avni Mija	Po
	Lladomerice	1. Adem Hoxha	Po
		2. Agim Lika	Po
		3. Agron Nonaj	Po
		4. Ahmet Dautaj	Po
		5. Arif Adilaj	Po

Pasqyra 7. Pjesa veri-perendimore: shkoder, lezhe, laç, kruje

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
BUBQ	Bilaj	1. Agustin Dobrozi 2. Agustin Shota 3. Ahmet Halla 4. Albert Doda 5. Aleksander Doda	Po Po Po Po Po
	F/Bubq	1. Abaz Ajazi 2. Abaz Mesiti 3. Abdyl Kallaku 4. Agim Kallaku 5. Agim Kepi	Po Po Po Po Po
	Budull	1. Abaz Gerdeci 2. Abaz Mullaj 3. Abdulla Gjoni 4. Abdulla Hoxha 5. Adem Hyka	Po Po Po Po Po
NIKEL	Buran	1. Abdulla Tufa 2. Ahmet Lama 3. Ajet Gjika 4. Asllan Luko 5. Asllan Tufa	Po Po Po Po Po
	Kurcaj	1. Abaz Bekteshi 2. Afrim Mjekra 3. Agim Milla 4. Ahmet Caca 5. Asllan Aruçi	Po Po Po Po Po
	Mukaj	1. Abaz Muka 2. Agim Muka 3. Arben Muka 4. Arben Nela 5. Asllan Zaja	Po Po Po Po Po

Pasqyra 8. Pjesa Qendrore: Elbasan, Peqin, Librazhd, Kuçove, Gramsh, Berat, Skrapar

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
VERTOP	Bregas	1. Abedin Lushka 2. Adem Çela 3. Afrim Lushka 4. Agim Çela 5. Agim Myzyri	Po Po Po Po Po
	Drenove	1. Adem Xhako 2. Agron Xhako 3. Agron Cacollari 4. Agush Dolla 5. Arben Azemi	Po Po Po Po Po
	Fushe Peshtan	1. Abaz Sahillari 2. Abdi Ahmeti 3. Adem Sahillari 4. Ahmet Ahmeti 5. Ajet Jatifi	Po Po Po Po Po
ROSHNIK	Bogdan I Poshtem	1. Adriatik Hoxha 2. Agim Hoxhallari 3. Agim Toroveci 4. Agron Dynaku 5. Altin Kajo	Po Po Po Po Po
	Bogdan I Siperim	1. Atife Mbrakulli 2. Baftjar Konomi 3. Durim Mbrakulli 4. Gani Mbrakulli 5. Gramoz Mbrakulli	Po Po Po Po Po
	Dardhe	1. Agurim Pasho 2. Asqeri Nikollari 3. Avni Gjata 4. Besnik Gjata 5. Dine Mbrati	Po Po Po Po Po

Pasqyra 9. Pjesa ultesira perendimore: **Durres**, Tirane, Kavaje, Lushnje, Fier, Vlore, Sarande

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
ISHEM	Bize	1. Andrea Kurti	Po
		2. Arben Plaku	Po
		3. Asllan Alla	Po
		4. Avdyl Alla	Po
		5. Bardhok Dema	Po
	Draq	1. Ali Doda	Po
		2. Arben Gjyli	Po
		3. Ardian Mirdita	Po
		4. Avdi Doda	Po
5. Abdulla Doda		Po	
Gjuricaj	1. Abdulla Alushi	Po	
	2. Adem Molla	Po	
	3. Agim Cani	Po	
	4. Agim Fili	Po	
	5. Agim Mirdita	Po	
MAMINAS	Bodinok	1. Abdi Seferi	Po
		2. Ahmet Seferi	Po
		3. Ardian Voci	Po
		4. Arian Seferi	Po
		5. Bajram Bala	Po
	Bilalas	1. Abaz Aruci	Po
		2. Agim Domi	Po
		3. Agim Koni	Po
		4. Ahmet Aruci	Po
		5. Ali Aruci	Po
	Karpen	1. Abaz Dervishi	Po
		2. Adem Dervishi	Po
		3. Ahmet Dervishi	Po
		4. Ahmet Tabaku	Po
		5. Ali Dervishi	Po

Pasqyra 10. Pjesa Jug-Lindore: Pogradec, Korçë, Devoll, Kolonje

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
HOÇISHT	Baban	1. Abib Lulo	Po
		2. Agim G. Agostra	Po
		3. Agim Haxhia	Po
		4. Agim I. Agostra	Po
		5. Agron Mixha	Po
	Borsh	1. Ali Gube	Po
		2. Arif Aliko	Po
		3. Avni Hutko	Po
		4. Baftjar Aliko	Po
5. Bujar Duci		Po	
Bradvice	n.a	Po	
		Po	
		Po	
		Po	
PROGER	Bicke	1. Agron Shamo	Po
		2. Agush Shkembi	Po
		3. Arif Pasho	Po
		4. Avni Uçi	Po
		5. Besnik Uçi	Po
	Cangonj	1. Abaz Mytemberi	Po
		2. Abedi Mytembeu	Po
		3. Admirim Agolli	Po
		4. Admirim Dervishi	Po
5. Agim Dudhi		Po	
Mançurisht	1. Agim Demo	Po	
	2. Agim Musa	Po	
	3. Agron Meço	Po	
	4. Agron Musa	Po	
	5. Ajet Mane	Po	

Pasqyra 11 Pjesa Jugore: Mallakaster, Tepelene, Permet, Gjirokaster, Delvine

KOMUNAT E ZGJEDHURA	FSHATRAT E ZGJEDHURA	TE INTERVISTUARIT	STATUSI I INTERVISTIMIT
FINIQ	Blerimas	1. Abedin Abazi 2. Agim Hasani 3. Agim Shanaj 4. Ali Hasani 5. Ardian Kuçi	Po Po Po Po Po
	Bregas	1. Agustina Koka 2. Alekso Koka 3. Andrea Koka 4. Aristidh Koka 5. Arqile Thimio	Po Po Po Po Po
	Buronje	1. Andon Spiro 2. Filip Lito 3. Lia Spiro 4. Katerina Naçi 5. Kosta Pilo	Po Po Po Po Po
MESOPOTAM	Ardhasove	1. Ana Kuri 2. Andon Kallojeri 3. Androniqi Vaso 4. Anastasi Gjoci 5. Dhimiter Çakulli	Po Po Po Po Po
	Bistrice	1. Agim Hoxha 2. Asim Velaj 3. Bajram Likometa 4. Bedo Qerimaj 5. Bilbil Hoxha	Po Po Po Po Po
	Brajlat	1. Andon Babi 2. Dhimiter Leka 3. Dhimiter Niko 4. Dhimiter Vasili 5. Gafure Zigori	Po Po Po Po Po

1.6. VLERESIMI I TE DHENAVE MBI PRERJET ILEGALE NE NIVEL "PARCELA-PYJORE MOSTRA"

Sipas Termave te References, ne zonen e studimit u persfhine 10 rrethe te shperndara ne te gjitha Shqiperine qe ne total perbejne nje numer prej 45 ekonomish pyjore. Per vete volumin e punes qe do te kerkohej per te mbuluar plotesisht 45 ekonomi pyjore, si ne terma te burimeve njerezore ashtu dhe ne terma financiare dhe kohore, ne Termat e References eshte kerkuar qe te punohet me mostra me shkalle te larte perfaqesuesmerie si per ekonomine pyjore nga ku do te merren mostrat ashtu dhe per vete zonen e studimit.

Kompania me stafin e saj i ka kushtuar shume kujdes procesit te ngritjes se mostrave. Duhet te theksohet qe ne total ne varftesi me menyren e perdorur per te ngritur mostrat, jane perfshire ne investigim 450 parcela (45 ekonomi X 10 parcela per cdo ekonomi pyjore)

Pra, sic u permend edhe e lart, ne cdo ekonomi pyjore jane zgjidhur 10 parcela si "parcela mostra". Zgjedhja e ketyre "parcela mostra" u be sipas modaliteteve dhe specifikave te percaktuara ne Propozimin Teknik². Tre parcela jane zgjidhur nga grupi i parcelave qe sipas "Librit te Prerjeve Abuzive" i ekonomise perkatese pyjore nuk rezultonin me demtime, dhe pjesa tjeter si nje pasqyrim ballancues midis parcele (ne ose e) shfrytezuar dhe nivelit te prerje abuzive: te larta (3 parcela), te mesme (2 parcela) dhe te ulta (2 parcela).

Klasifikimi ne tre nivele i shkalles se prerjeve ilegale u be duke u bazuar ne vlerat ekstreme te fenomenit ne ate ekonomi pyjore, ndersa shkalla e mesme u mor nje vlere e ndermjetme midis vlerave ekstreme.

Specialistet e grupit te studimit shkuar ne terren dhe do te verifikojne te gjitha cungjet qe rezultojne te prera relativisht kohete e fundit duke matur diametri i tyre dhe konvertuar ato ne vleren e diamatrit real te drurit ne lartesine 1.30 m nga toka. Keto vlera u grupuan sipas kategorive diametrike dhe llojit te materialit drusor sipas modaliteteve te Propozimit Teknik.

2. KARAKTERIZIMI SOCIAL-EKONOMIK DHE DEMOGRAFIK

2.1. TE PERGJITHESHME

Ne perputhje me Termat e References dhe Propozimin Teknik, Q.Sh.K.E. ka shfrytezuar te dhenat dhe informacionet ne studimet ekzistuese (te ndermarra nga vete ajo apo institucione te tjera publike dhe private apo ^{QCC}), persa i takon karakterizimit social-

2 Kjo eshte bere bazuar ne korrelancen qe egziston midis rregjistrit te shfrytezimit te Drejtorise se Pyjeve dhe Kullotave dhe dhe Librit te Prerjeve Abuzive te Drejtorise se Policise Pyjore.

ekonomik dhe demografik te situates ne Shqiperi sidhe rajonizimin e Shqiperise ne 7 rajone homogjene. Me pas, kompania ka zgjedhur nje rreth si perfaqesues i sejcilit prej rajoneve. Ne keto rrethe eshte ndermarre vrojtimi social-ekonomik-demografik sipas pyetesorit dhe modaliteteve te pershkruara ne kapitullin e pare me qellimin e perfitimit te nje suate te axhornuar me te dhena te reja.

Ketu me poshte eshte dhene nje paraqitje grafike e rajonizimit te Shqiperise ~~sidhe~~ e rretheve te zgjedhura si perfaqesuese te ketyre rajoneve.

Grafiku 1. Rajonet dhe rrethet perfaqesuese te tyre

2.2. RAJONIZIMI SOCIAL-EKONOMIK DHE DEMOGRAFIK

Bazuar mbi te dhenat/informacionet zyrtare dhe jo-zyrtare e siguruar gjate fazes se pare te studimit si rezultat i takimeve me institucione dhe agjensi te ndryshme publike dhe private eshte bere e mundur nje pershkrim narrativ i sejcilit prej rajoneve homogjene. Eshte ruajtuar struktura perberese e rajoneve nderkohe qe shume treguest statistikor jane azhornuar mbi bazen e treguesve te dale nga publikimet dhe studimet me te fundit. Kujtojme se si reference baze eshte marre karakterizimi social-ekonomik-demografi i bere nga QShKE i kryer ne 1996, me ndonje permiresim apo informacion shtese nga vrojtimi bere kohet e fundit nga GTZja dhe azhornimet e mundeshme treguesve statistikore te botimeve dhe publikimeve me te fundit. Keto jane kryesisht botime zyrtare te INSTAT si:

- "Treguesit sipas Prefekturave", 1996-1999, Dhjetor 2000;
- "Vjetari i Treguesve Social", 1999;
- "Vjetari Statistikor i Arsimit" 2000;
- "Regjistrimi i Pergjithshem i Njesive Ekonomike Bujqesore" 1998;
- "Shqiperia ne Shifra" 2000; dhe
- "Rezultate paraprake te Regjistrimit te Pergjithshem te Popullsise dhe Banesave", 1 Prill 2001.

Nga secili rajon gjeografik (7 gjithsej) me zhvillime social-ekonomike dhe demografike pak-a-shume homogjene, QShKE zgjodhi nje rreth perfaqesues sipas rendit alfabetik, dhe 2 komuna mbi bazen e afersise se tyre gjeografike me ekonomite/parcelat pyjore, e perzgjedhura nga secili rreth. Per çdo komune te zgjedhur, u zgjodhen 3 fshatra dhe ne secilin fshat QShKE-ja realizoi 5 intervista gjate periudhes 6 Mars-23 Prill, 2001. Zgjedhja e fshatrave dhe e te intervistuarve u be sipas rendit alfabetik. Keshtu qe shembulli eshte N=205 (e planifikuar N=210) dhe perzgjedhja eshte teresisht e rastesishme.

QE KETU E DERI SA MBAROJNE RAJONET, SHIFRAT RRETH STRUKTURES SE PERDORIMIT TE TOKES, NDARJES PYJORE DHE POTENCIALET E

SHFRYTEZIMI DUHET TE AXHUSTOHEN ME TE DHENAT E TABELES QE BERI ALKETA

2.2.1 Rajoni Verior (Malesi e Madhe, Tropoje, Has, Puke, Kukës)

Ky rajon është i pozicionuar në skajin me verior të Shqipërisë, me një sipërfaqe të përgjithshme prej 3,954 km² dhe ndan vendin nga ish-republikat e Federatës Jugosllave. Sic është thënë dhe me siper, rrethi perfaqesues i këtij rajoni është zgjedhur Hasi.

Popullsia e përgjithshme e rajonit është 183,3 mijë banorë (nga të cilët 92 mijë femra dhe 91,3 mijë meshkuj). Rreth 79,5% e popullsisë totale jetojnë në zonat rurale, shifer kjo me e larta se në të gjitha rajonet e tjera. Me 1999 rajoni kishte një forcë pune prej 105,389 njerezë dhe nga të cilët rreth 19% e tyre janë të papunë. Nga 85,907 të punësuar gjithsej, rreth 80% e tyre janë të vetepunësuar në sektorin e bujqësisë.

Në strukturën e përdorimit të tokës, rreth 83% e zënë pyjet, duke zënë kështu vendin e parë ndër 7 rajonet, dhe vetëm 7% është tokë arë e punuar. Rajoni është ndër zonat me të pasura me pyje, me një sipërfaqe të përgjithshme të tyre prej 206,7 mijë ha (ose 20,1% të fondit pyjor), nga të cilët pyje të lartë (ah, pishë, bredh, dushk) prej 69,1 mijë ha. Rajoni ka mundësi vjetore mesatare të shfrytëzimit të pyjeve për dru zjarri 29,3 mijë m³ dhe për lende punimi 104,6 mijë m³, me të lartën nga të gjitha rajonet.

Shpenzimet publike vjetore të kryera nga shteti, për vitin 2000 (pa përfshirë shpenzimet kapitale me financim të huaj), arrin gjithsej 12.496 milion leke ose 62,7 mijë leke për frymë.

Numri i shkollave tërëvjeçare është 210 dhe i atyre të arsimit të mesëm 36. Numri i nxenesve të regjistruar në këto shkolla (vitet 1999/2000) është perkatesisht 39.2 mijë dhe 4,7 mijë.

Institucione dhe personel shëndetësor janë gjithsej konsistues në 5 spitale, 202 qendra shëndetësore dhe ambulanca. Në të tëra këto institucione punojnë 201 mjekë dhe 1054 infermiere. Për 1000 banorë ky rajon ka 1,1 mjekë dhe 5,8 infermiere.

Si zona kufitare efektet e tregtisë së lirë, me vendet fqinje akoma nuk janë ndjere. Kjo si rrjedhojë e paqëndrueshmërisë politike të fqinjëve dhe të vetë rajonit. Të shtyre nga një mori faktorësh social, ekonomik (ndër të tjera një pagë mesatare në sektorin shtetëror prej 11,693 leke), gjeografike dhe kulturore, rrethet e këtij rajoni kanë qenë dhe një nga burimet kryesore të migracionit të brendshëm.

2.2.2 Rajoni qendror-lindor (Mirditë, Diber, Mat, Bulqizë)

Në dallim me rajonin verior, ku rajon është e pozicionuar në skajin qendror-lindor të Shqipërisë, ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 3,453 km² dhe kufizohet me Republikën ish-Jugosllave të Maqedonisë.

Popullsia e përgjithshme është 228,1 mijë banorë (114,1 mijë femra dhe 114 mijë meshkuj) nga të cilët 79,2% jetojnë në fshat. Me 1999 rajoni kishte një forcë pune prej 109,4 mijë njerezë dhe një shkallë papunësie rreth 12%. Nga 97,1 mijë të punësuar gjithsej, 78,5 mijë ishin të vetepunësuar në sektorin e bujqësisë, ose rreth 80% e forcës së punës. Ky është edhe treguesi më i lartë për të gjitha zonat.

Ne strukturen e perdorimit te tokes, rreth 74% e zene pyjet dhe vetem 6% eshte toke e punuar???? (duhet sa HA jane kullota, sa jane toke are etj) ??????. Edhe ky rajon eshte nder zonat me te pasura me pyje, me nje siperfaqe te pergjithshme te tyre prej 181,4 mije ha (ose 17,7% te fondit pyjor), nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) prej 67,1 mije ha. Rajoni ka mundesi vjetore mesatare te shfrytezimit te pyjeve per dru zjarri 24,7 mije m³; ndersa ajo per lende punimi eshte 76,4 mije m³.

Numri i shkollave tetevjeçare arrin ne 174 dhe i atyre te arsimit te mesem 33. Numri i nxenesve te regjistruar ne keto shkolla (vitet 1999/2000) eshte perkatesisht 46,5 mije dhe 6,3 mije.

Institucione dhe personel shendetsor konsistojne ne 5 spitale, 95 qendra shendetsore dhe ambulanca ne te cilat punojne 247 mjeke dhe 1197 infermiere. Per 1000 banore ketij rajoni i takon te kete 1,1 mjeke dhe 5,2 infermiere.

Te shtyre nga nje sere faktoresh sociale, ekonomike, gjeografike dhe kulturore, rrethet e ketij rajoni vazhdojne te kene migracion te brendshem te vazhdueshem.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti gjate vitit 2000 arrin gjithsej 11.083 milione leke ose 48,6 mije leke per fryme. Ne kete rajon paga mesatare mujore ne sektorin shtetror arrin 12.240 leke.

Pervec opinionit te pergjithshem qe ekziston ne lidhje me nivelin e varferise te pare nga kendveshtrimi i te ardhurave mujore per familje, nje gje e tille konfirmohet dhe nga konkluzionet tona paraprake. Me tej, nga nje veshgim social-ekonomik te bere nga GTZ kohet e fundit (ky veshgim eshte i nivelit zonal dhe familjet ne zonat rurale qe sigurojne deri 20.000 leke te ardhura mujore ndodhen ne veshtiresi te medha ekonomike. Meqenese ne rrethet e perzgjedhura pjesen me te madhe e ze popullsia rurale, nga Pasqyra 1 del 78% e famijeve ne te 7 rrethet se bashku ndodhet ne keto veshtiresi.

2.2.3 Rajoni veri-perendimor (Shkoder, Lezhe, Laç, Kruje)

I pozicionuar ne skajin veri-perendimor te Shqiperise, me nje siperfaqe te pergjithshme prej 3,058 km² dhe me dalje ne det, eshte rajoni me siperfaqe me te vogel, krahasuar me te tjerat, dhe skai verior i ketij rajoni ndan vendin nga Republika e Malit te Zi.

Popullsia e pergjithshme eshte 372,9 mije banore (161,4 mije femra dhe 211,5 mije meshkuj), nga e cila 67,2% e tyre jetojne ne fshat. Me 1999 rajoni kishte nje force pune prej 160,2 mije njerez dhe nje shkalle papunesie rreth 24.5%. Nga 118,9 mije te punesuar gjithsej, 87,7 mije ishin te vetepunesuar ne sektorin e bujqesise.

Ne strukturen e perdorimit te tokes 57% e zene pyjet dhe vetem 26% eshte toke e punuar. Ka nje siperfaqe te pergjithshme te pyjeve prej 93,9 mije ha (ose 9,1% te fondit pyjor) nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) prej 24,1 mije ha. Rajoni ka mundesi vjetore mesatare te shfrytezimit te pyjeve per dru zjarri 6,4 mije m³ dhe per lende punimi 22,7 mije m³.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti per vitin 2000 arrijne gjithsej 17,848 milione leke, ose 47,8 mije leke per fryme, pra jane relativisht me te ulta se dy rajonet e mesiperme.

Numri i shkollave tetevjeçare eshte 198 dhe i atyre te arsimit te mesem 46; gjithashtu ne Shkoder eshte dhe nje Universitet. Numri i nxenesve te regjistruar ne keto shkolla arrin perkatesisht ne 66,6 mije dhe 12,7 mije; ndersa ne Universitet ka 6,3 mije studente.

Institucione dhe personel shendetsor ka gjithsej: 4 spitale, 375 qendra shendetsore dhe ambulanca, ne te cilat punojne 408 mjeke dhe 1333 infermiere. Per 1000 banore ka 1,1 mjeke dhe 3,6 infermiere.

Si zone kufitare nuk jane shfrytezuat ende avantazhet qe sjell tregtia nderkufitare ??? kush jane keto avantazhe, veri ne kllapa (1, 2 3 etj). Kjo si rrjedhoje e paqendrueshmerise politike te fqinjëve dhe vete rajonit. Paga mesatare mujore ne sektorin shtetor prej 11,534 leke, e krahasuar me rajonet e tjera, perben pagën me te ulet.

2.2.4 Rajoni qendror (Elbasan, Peqin, Librazhd, Kuçove, Gramsh, Berat, Skrapar)

I pozicionuar ne pjesen qendrore te Shqiperise, me nje siperfaqe te pergjithshme prej 4997 km². Popullsia e pergjithshme eshte 560 mije banore (276,9 mije femra dhe 283,1 mije meshkuj), nga te cilet 63.7% jetojne ne fshat.

Me 1999 rajoni kishte nje force pune prej 230,2 mije dhe nje shkalle papunesie rreth 21.4%. Nga 179,5 mije te punesuar gjithsej 133,8 mije ishin te vetepunesuar ne sektorin e bujqesise.

Ne strukturen e perdorimit te tokes rreth 32% e zene pyjet dhe 43% eshte toke e punuar. Siperfaqja e pergjithshme e pyjeve arrin 185,7 mije ha (ose 18,1% e fondit pyjor) nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) 68,4 mije ha. Mundesia vjetore mesatare e shfrytezimit te pyjeve arrin per drute e zjarrit 22,7 mije m³ dhe per lende punimi 82,4 mije m³.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti ne vitin 2000, arrin 22.832 milione ose 40,8 mije leke per fryme, shifer kjo me ulta ne te shtate rajonet.

Numri i shkollave tetevjeçare eshte 432 dhe i atyre te arsimit te mesem 77; ne Elbasan ka dhe nje Universitet. Numri i nxenesve te regjistruar ne keto shkolla eshte perkatesisht 104,1 mije dhe 18,2 mije; ndersa ne Universitet jane regjistruar 6,1 mije studente.

Institucione dhe personel shendetsor ka gjithsej: 11 spitale, 408 qendra shendetsore dhe ambulanca, ne te cilat punojne 575 mjeke dhe 2216 infermiere. Per 1000 banore ka 1 mjek dhe 4 infermiere.

Te shtyre nga nje sere faktoresh sociale, ekonomike (nje page mesatare ne sektorin shtetor prej 11,981 leke), gjeografike dhe kulturore, nje pjese e rrethet te ketij rajoni ka migracion te brendshem qe vazhdon dhe rritet.

2.2.5 Rajoni i ultesires perendimore (Durrës, Tirane, Kavaje, Lushnje, Fier, Vlore, Sarande)

I pozicionuar ne zonen e ultesires perendimore dhe ne bregdetin e Shqiperise, me nje siperfaqe te pergjithshme prej 5,939 km², eshte rajoni me shtrirjen me te gjere se te tjera. Popullsia e pergjithshme eshte 1.311,6 mije banore, (661,5 mije femra dhe 650 mije meshkuj) nga te cilet 45,8% jetojne ne fshat.

Ky rajon ka dendesine me te madhe te popullates per njesine e siperfaqes (221 fryme/km²). Me 1999 rajoni kishte nje force pune prej 476,9 mije njerez dhe nje shkalle papunesie rreth 17%. Nga 391,8 mije te punesuar gjithsej, 226,8 jane te vetepunesuar ne sektorin e bujqesise.

Ne strukturen e perdorimit te tokes 32% e zene pyjet dhe rreth 43% eshte toke e punuar., me nivel te larte pjellorie. Siperfaqja e pergjithshme e pyjeve arrin 119,8 mije ha (ose 11,7% e fondit pyjor), nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) 11,4 mije ha. Rajoni ka mundesi vjetore mesatare te shfrytezimit te pyjeve per dru zjarri 7 mije m³ dhe per lende punimi 14,9 mije m³.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti, per vitin 2000 arrin 145.152 milione leke, ose 110,7 mije leke per fryme, duke qene keshtu me te lartat nder shtate rajonet.

Numri i shkollave tetevjeçare eshte 525 dhe i atyre te arsimit te mesem 130, Universitete 4 (nje ne Vlore dhe tre ne Tirane) dhe shkolla te larta 3 ne Tirane. Numri i nxenesve te regjistruar ne shkolla eshte perkatesisht: 218 mije dhe 43,7 mije; ndersa studente ne Universitete jane te regjistruar 20,4 mije dhe ne shkollat e larta 1,4 mije.

Institucione dhe personel shendetsor ka gjithsej: 15 spitale, 688 qendra shendetsore dhe ambulanca, 2260 mjeke dhe 4862 infermiere. Per 1000 banore i takon te kete 1,7 mjeke dhe 3,7 infermiere.

Rajoni, duke qene se ka shume perparesi sociale, ekonomike (page mesatare ne sektorin shteterore prej 12,947 leke), gjeografike, kulturore, etj, ka sherbyer dhe si vendi prites per te zhvendosurit e zonave te tjera.

2.2.6 Rajoni jug-lindor (Pogradec, Korçe, Devoll, Kolonje)

I pozicionuar ne skajin jug-lindor te Shqiperise, me nje siperfaqe te pergjithshme prej 3,711 km², ky rajon ndan vendin nga Republika e Greqise dhe pjeserisht nga Maqedonia. Popullsia e pergjithshme eshte 266,3 mije banore (132 mije femra dhe 134,3 mije meshkuj), nga te cilet 63,5% e jetojne ne fshat.

Me 1999 rajoni kishte nje force pune prej 127,4 mije njerez dhe nje shkalle papunesie rreth 10.3%. Nga 105,1 mije te punesuar gjithsej, 83,9 mije ishin te vetepunesuar ne sektorin e bujqesise.

Ne strukturen e perdorimit te tokes 59% e zene pyjet dhe vetem 20% eshte toke e punuar. Kjo pjese eshte e pasur me pyje, pasi siperfaqja e pergjithshme e tyre arrin 132,4 mije ha (ose 12,9% te fondit pyjor), nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) 53,2 mije ha. Rajoni ka mundesi vjetore mesatare te shfrytezimit te pyjeve per dru zjarri 10 mije m³ dhe per lende punimi 43,1 mije m³.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti, ne vitin 2000 arrin 12.675 milione leke (ose 47,6 mije leke per fryme), pra jane relativisht me te ulta krahasimisht me ato te rajoneve te tjera, pervec rajonit qendror (40,8 mije leke per fryme).

Numri i shkollave tetevjeçare eshte 171 dhe i atyre te arsimit te mesem 41, ka dhe nje Universitet ne Korce. Numri i nxenesve te regjistruar ne keto shkolla eshte perkatesisht: 41 mije dhe 10,7 mije; ndersa ne Universitet jane regjistruar 2,5 mije studente.

Institucione dhe personel shendetsor ka gjithsej: 5 spitale, 297 qendra shendetsore dhe ambulanca, 398 mjeke dhe 1207 infermiere. Per 1000 banore i takon te kete 1,5 mjeke dhe 4,5 infermiere.

Si zone kufitare, efektet e tregtise se lire me vendet fqinje ende nuk jane ndjere aq sa duhet. Te shtyre nga nje mori faktoresh sociale, ekonomike (nje page mesatare ne sektorin shtetesor prej 12,165 leke), gjeografike dhe kulturore, rrethet e kesaj zone kane gene dhe nje nga burimet kryesore te migracionit te brendshem dhe emigracionit. ?????? Nga e ka nxjerre kete konkluzion, ka gje te botuar, ka materiale te referueshme etc.

Koment per IVIS: ???? Cilet jane efektet e tregtise se lire qe mund ti permendnim ketu dhe do te benin nje fare lidhjeje me objektin tone te analizes. Do te ishte mire te shprehnim dicka rreth tyre????????

2.2.7 Rajoni jugor (Mallakaster, Tepelene, Permet, Gjirokaster, Delvine)

I pozicionuar ne skajin jugor te Shqiperise, me nje siperfaqe te pergjithshme prej 53,840 km², ky rajon ndan vendin nga Republika e Greqise. Popullsia e pergjithshme eshte 165 mije banore (81,6 mije femra dhe 83,4 mije meshkuj), nga te cilet 65,2% jetojne ne fshat.

Me 1999 rajoni kishte nje force pune prej 104,3 mije njerez dhe nje shkalle papunesie rreth 16.2%. Nga 75,7 mije te punesuar gjithsej 66 mije jane te vetepunesuar ne sektorin e bujqesise.

Ne strukturen e perdorimit te tokes 43% e zene pyjet dhe vetem 11% eshte toke e punuar. Siperfaqja e pergjithshme e pyjeve arrin 106,5 mije ha (ose 10,4 % e fondit pyjor) nga te cilet pyje te larte (ah, pishe, bredh, dushk) 5,6 mije ha. Rajoni ka mundesi vjetore mesatare te shfrytezimit te pyjeve per dru zjarri 3,5 mije m³ dhe per lende punimi 2,8 mije m³, duke patur ne kete menyre reserven me te ulet vjetore per shfrytezim te ketij materiali drusor.

Shpenzimet vjetore publike te kryera nga shteti gjate vitit 2000 arrin 10.187 milione leke ose 61,7 mije leke per fryme, pra ne kete rajon jane me te ultat se ne te gjitha rajonet e tjera (per total shpenzimesh), ndersa ato per fryme renditen pas rajonit te ultesires perendimore dhe atij verior.

Numri i shkollave tetevjeçare eshte 176 dhe i atyre te arsimit te mesem 34, ka dhe nje Universitet ne Gjirokaster. Numri i nxenesve te regjistruar ne keto shkolla eshte perkatesisht: 27,4 mije dhe 6,5 mije; ndersa studentet e regjistruar ne Universitet jane 3,6 mije.

Institucione dhe personel shendetsor ka gjithsej: 6 spitale 135 qendra shendetsore dhe ambulanca, 236 mjeke dhe 861 infermiere. Per 1000 banore i takon te kete 1,4 mjeke dhe 5,2 infermiere.

Te shtyre nga nje mori faktoresh social, ekonomik (nje page mesatare mujore ne sektorin shtetereore prej 12,057 leke), gjeografik dhe kulturor, rrethet e kesaj zone kane qene dhe nje nga burimet kryesore te migracionit te brendshem dhe emigracionit.

Koment per IVIS: ??? Cilet jane keto faktore social-ekonomik te mesiperm. DO te ishte mire te shprehnim dicka rreth tyre?????????

????????

Ketu te futet tabela pergjithesuese qe beri Alketa si dhe grafikun krahasues tre-dimemsional(qe kemi folur bashke me IVIS me treguesit baze te rajoneve te shprehura ne % kundrejt totali (psh, % e forces aktive, % e papunesise, % qe zene - shkollat, spitalet, nurmi i shtreterve- e nje rajoni karshi totalit te Shkollave ne REP., shpenzimeve buxhetore per fryme te nje rajoni si % karshi shpenzimeve buxhetore mesatare totale, raporti meshkuj karshi femra ne %, personeli mjeksor (mjek-infermier si % e ngarkeses per fryme te nje rajonit karshi ngarkeses per fryme ne nivel republike. Mjafton qe dikush te hedhe vlerat ne Excel se pastaj e bej une grafikun.

?????

*

2.3. GJETJET KRYESORE NGA VROJTIMI SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK

2.3.1 Te ardhurat mujore: Diferencimet midis rajoneve

Rrethet e zgjedhura si perfaqesuese te rajoneve te ndodhura gjeografikisht ne skaje te ndryshme vendit dhe duke patur burime natyrore dhe mundesi fitim-pruresse te ndryshme, sigurisht qe do te kene diferenca persa i takon te ardhurave mujore per familje. Nga te dhenat e marra ne kuadrin e vrojtimit tone, eshte ndertuar pasqyra e meposhtme si permbledhese e rezultateve te perpunuara paraprakisht.

Pasqyra 12. Shperndarja e te ardhurave mujore sipas rretheve perfaqesuese

Rrethi	Te ardhura mujore (ne leke)					
	Deri ne 2.000	2.001- 8.300	8.301- 18.000	18.001- 31.000	Mbi 31.000	Pa pergjigje
Shperndarja e ketyre te ardhurave ne familje (ne %)						
Has (30 intervista)	0.0	8,2	2,0	0,0	0,0	4.4
Bulqize (30 intervista)	0.0	4,0	5,5	0,5	0,0	4.8
Kruje (30 intervista)	0.5	3,5	5,4	1,9	0,5	1.0
Berat (30 intervista)	2.9	5,8	4,5	1,5	0,0	0.0
Durres (30 intervista)	2.0	4,4	5,3	1,5	1,4	0.0
Devoll (30 intervista)	0.5	2,4	7,5	1,4	0,0	0.0
Delvine (25 intervista)	1.5	4,4	5,4	2,4	1,0	0.0
% Grupit ndaj Totali	7.4	32,7	37,6	9,2	2,9	10.2
Totali Intervistave	15	67	77	19	6	21

Rezulton se rreth 80% e familjeve te intervistuarra sigurojne nje te ardhur mujore qe varion nga 2000-18000 Lek e cila duket sikur arrin te plotesoje nevojat baze te familjes. Nderkohe, dicka me shume se 7% e familjeve te intervistuarra jane ne kushte ekstremisht te varfere (fakti qe shumica e ketyre familjeve jane ne Berat dhe ne Durres). Rreth 9% i perket asaj shtrese te familjeve rurale qe mund te konsiderohen si normale dhe rreth 3% rezulton te jete "ajka e mireqenies" ne zonat rurale dhe kjo me nje te ardhur mujore qe eshte mbi 31000 Lek. Keto familje i perkasin rretheve Durres dhe Delvine dhe merren me aktivitetet me nivel te larte perfitimi ??????????. Check it out IVIS???

2.3.2 Shpeshesia e Perdorimit te Druve te Zjarrit: Diferencimet midis rajoneve

Sic shihet dhe nga te dhenat e paraqitura ne pasqyren e meposhtme, rreth 65% e familjeve te intervistuarra perdorin drute e zjarrit intensivisht. Ketu futen kryesisht rajonet e Beratit, Devollit, Krujes dhe Durresit. Nderkohe 25% e familjeve i perdorin rrallehere apo vetem nje here ne dite dhe ne kete kategori futen rajonet e perfaqesuara nga Bulqiza dhe Hasi.

Kontrasti bie ne sy me ate grup familjesh (3%) qe do te perdorte drute e zjarrit por nuk ka mundur ti siguroje ato nderkohe qe ka dhe nje grup tjeter familjesh (rreth 7%) qe kane mundesine per te perdorur drute e zjarrit por nuk e bejne nje gje te tille. Keto dy kategorite e fundit jane me te theksuara ne rajonin e perfaqesuar nga Delvina (te ndjekur me pak dhe nga ai i Durresit dhe Krujes) ne te cilet dihet qe ka shume pak siperfaqe pyjore dhe/ose shume me shume masive kullosore dhe livadhe, temperaturat

mesatare vjetore jane shume me te larta krahasuar me rajonet e tjera dhe mundesite e shfrytezimit te energjise elektrike jane me te medhaja.

Pasqyra 13. Shpeshtesia e perdorimit te druve te zjarrit sipas rretheve perfaqesuese (%)

Rrethi	Shkalla e perdorimit (ne%)					
	Gjithnje	Disa here ne dite	1 here ne dite	Rralle	Kemi por nuk i perdorim	Nuk e perdor pasi s'kemi dru zjarri
Has (30 intervista)	0.0	9.3	3.9	1.5	0.0	0.0
Bulqize (30 intervista)	0.0	3.9	7.8	2.4	0.0	0.5
Kruje (30 intervista)	7.8	3.4	1.5	1.0	0.0	1.0
Berat (30 intervista)	10.2	1.5	1.5	0.5	1.0	0.0
Durres (30 intervista)	0.0	8.8	2.9	1.0	0.5	1.5
Devoll (30 intervista)	9.8	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0
Delvine (25 intervista)	3.9	3.9	1.5	0.0	5.4	0.0
% e Grupit ndaj Totalit	31.7	33.2	19	6.3	6.8	3
Totali i Intervistave	65	68	39	13	14	6

Duket qe rajoni i Durresit i perket te gjitha niveleve te perdorimit te druve te zjarrit, kjo si rezultat i migracionit te brendshem (cvendosjet nga veri-lindja drejt metropolit shqiptar Tirane-Durres-Kavaje), kosmos me te larte te jeteses dhe pamundesise per te siguruar dru zjarri me kosto te lire ose falas/(ilegalisht) dhe rrallesise relative te burimeve pyjore.

2.3.3 Binomi Varferia dhe Pylli: Pergjithesime dhe Fakte nga Realiteti Shqiptar

Ashtu sic kane konkluduar dhe nga disa studime te tjera te bera nga D.Sh.K.E si dhe institucione, OJF dhe agjensi te tjera publike dhe private, varferia ne Shqiperi eshte*ne nivele relativisht te larta, per shkak te mundesive te kufizuara per pune dhe si rrjedhim i te ardhurave te ulta, kryesisht ne degen e bujqesise (mjedisi rural).

Shkalla e varferise ne vendin tone nuk shfaqet vetem ne nivelin e ulet te te ardhurave mujore familjare dhe/ose te konsumit te te mirave materiale/ushqimore, por dhe ne drejtime te tjera si:

- cilesi e dobet e sherbimeve baze publike (arsim, shendetsi, etj.)
- dallime te theksuara midis zonave urbane dhe atyre rurale,
- paqendrueshmeri relative politike,
- shkalle e larte e migrimit te brendshem dhe atij te jashtem, si dhe
- theksimi i fenomeneve negative sociale ne drejtim te:
  - ◇ thellimit te diferencave ne treguesit baze social;
  - ◇ ndryshimet demografike te familjes tradicionale shqiptare;
  - ◇ korrupsionit dhe ekonomise informale etj.

Vrojtimet e meparshme (1996) kane treguar se varferia ne Shqiperi eshte nje fenomen i pergjithshem, por sidomos rural, pasi rreth 90% e te varferve jetonin ne zonat rurale dhe 60% e kryefamiljareve te familjeve te varfera jane te vete-punesuar ne bujqesi*.

Bazuar ne mjaft artikuj dhe shkrime te fushes ekonomike (si p.sh. Gazeta "Ekonomia"), mbi 780 mije njerez (600 mije njerez ne fshat dhe 185 mije ne qytet) ose rreth 1/4 e

* Dokumenti i Ndermjetem i Strategjise per Pakesimine Varferise ne Shqiperi (Maj 2000).

popullsise jetojne ne kushte mjaft te veshtira varferie. Me nje fjale, rreth 30% e popullsise se zonave rurale dhe rreth 15% e popullsise te atyre urbane ndodhen ne varferi relative, ne krahasim me pjesen tjeter te popullsise.

Duke u mbeshtetur tek i njeiti burim, 10 perqindeshi me i varfer i kesaj popullsie jeton me te ardhurat bujqesore prej me pak se 70 USD ne vit/fryme dhe nuk eshte ne gjendje te siguroje ushqimin baze per gjithe vitin.

Bazuar ne te dhenat e vrojtimit te ndermarre nga Q.Sh.K.E ne kuadrin e ketij studimi del qe rreth gjysma (50.2%, shih Pasqyra 12) e familjeve rurale jetojne me nje nivel te ardhurash deri ne 10,000 leke ne muaj (perfshire ne kete shifer dhe vlere e produkteve bujqesore/blegtorale). Niveli i varferise eshte me i larte ne veri te Shqiperise ku 51.2% e familjeve qe zoterojne ferma me madhesi shume te vogel 0-dhe pjellori te kufizuar (0.5 ha toke) jetojne ne fshatrat veriore.

Duke iu referuar te dhenave te meposhtme shohim se familjet e varfera jane pergjithesisht familjet me nje apo dy femije nen moshen 18 vjec. Kjo do te thote se familjet e varfera jane familjet e sapo krijuara me nje moshe mesatare te re, familje te cilat duhet te perballojne volumin me te madh te puneve te fermes nga prinderit. Me tej duket qarte se keto familje nuk mund te perfitojne as dhe nga te ardhurat e mundshme si rezultat i emigracionit te kalamajve te tyre jashte vendit apo ne zonat urbane (pasi kalamajte jane akoma te vegjel dhe jo ne moshen efektive te punes).

Te dhena me te detajuara jepen ne pasqyren e meposhtme:

Pasqyra 14. Te ardhurat mujore sipas numrit te femijeve ne familje

Numri i femijeve ne familje (<18 vjec)	Te ardhura mujore per familje (ne leke) *						Gjithsej
	Deri ne 2,000	2,001- 8,300	8,301- 18,000	18,001- 31,000	Mbi 31,000	Pa pergjigje	
	Familje (ne numer)						
1	0	9	13	2	4	4	32
2	5	13	19	11	2	7	57
3	4	10	11	1	0	1	27
4	1	5	5	0	0	0	11
5	0	1	0	0	0	0	1
>5	0	0	0	0	0	0	0
Asnje <18 vjec	5	29	28	5	0	0	76
Pa pergjigje	0	0	1	0	0	9	76
Totali i Intervistave	15	67	77	19	6	0	1
Grupi ndaj Totalit (%)	7.3	32.7	37.6	9.3	2.9	10.2	100.0

Korrelacioni i larte negativ, qe njihet ne pergjithesi midis varferise dhe nivelit te ulet arsimor, vertetohet edhe nga shifrat e nxjerra prej studimit tone. Keshtu, rreth 73% te familjeve qe kane nje nivel te ardhurash mujore deri ne 10,000 leke, e perbejne ato me arsim fillor dhe tetevjeçar.

Pasqyra 15. Te ardhurat mujore sipas nivelit arsimor te familjeve

Niveli arsimor i familjeve	Te ardhura mujore per familje (ne leke)						Gjithsej
	Deri ne 2,000	2,001- 8,300	8,301- 18,000	18,001- 31,000	Mbi 31,000	Pa pergjigje	
	0						

	Familje (ne numer)						
Fillor	3	22	5	1	0	2	33
8-vjecar	10	40	23	9	2	10	94
I mesem	1	23	25	8	2	6	65
I larte	0	0	3	1	2	0	6
Pas universitar	0	0	0	0	0	0	0
Pa arsim	1	3	0	0	0	3	7
Totali i Intervistave	15	88	56	19	6	21	205
Grupi ndaj Totalit (%)	7,3	43	27,3	9,3	2,9	10,2	100

I ndodhur ne te tilla kushte, fermeri shqiptar mundohet te siguroje ato burime natyrore, te cilat kane nje kosto relativisht te ulet (per te mos thene pa kosto fare), nga te cilat nxjerr nje dobi/kenaqesi te mjaftueshme per ate nivel te nevojave baze familjare qe ai percepton. Nje nder burimet natyrore qe ploteson keto kerkesa eshte partneri i te gjitha koherave te njeriut, pylli, qe ne rastin e vendit tone ze rreth 36% te siperfaqes se Republikes.

Me privatizimin e tokes bujqesore dhe tendencen gjithnje e ne rritje per shtim te nensektorit blegtoral, presioni mbi pyjet tona u rrit, sidomos ne zonat rurale, jo vetem per plotesimin e nevojave lokale, por edhe per interesa fitimi-pruresore. Kjo pasuri kombetare natyrore vazhdon te mbetet e nenvlefesuar jo vetem nga publiku i gjere, por edhe nga "pronaret" dhe autoritetet rregullatore, per rrjedhoje do te vazhdohet te keqperdorohet.

Nga pikpamja teknike, pyjet kane dy funksione: mbrojtjes dhe prodhues. Si rrjedhoje, percaktimi i vleres monetare te sherbimeve mbrojtese dhe nrbareshtruese te pyllit eshte shume here me i veshtire sesa perlllogaritja e vleres te produkteve pyjore (derrase, etj). Ne rastin e vendit tone pyjet ne pergjithesi jane shfrytezuar sikur te kishin vlere vetem dy gjera: tokat bujqesore, te menduara "nen pyll" (pervoja para '90) dhe lenda drusore "mbi pyll" (pas '90).

Shume analiste ekonomiko-financiare te sektorit pyjor theksojne qe, kur analizohet nje qellim ekonomik

dikush duhet te shenoje jo vetem rezultatet e menjehershme, por edhe rezultatet ne periudhen afatgjate, jo vetem pasojat paresore, por edhe pasojat dytesore dhe, jo vetem efektet ne disa grupe te vecanta, por efektet tek secili.

Deshtimi ne zbatimin apo marrjen parasysh te ketij konkluzione mbase eshte burimi me i zakonshem i gabimit qe ndokush mund te beje kur analizon efektivitetin ekonomiko-financiar te ekonomise pyjore.

Mesazhi kryesor i shprehjes se lartpermendur eshte se shfrytezimi i nje burimi, aktualisht me nje kosto te vogel, deri ne ate mase sa te luaj perseri rolin e tij funksionues per brezat e ardhshem, d.m.th pa u transformuar ne nje burim, qe gjeneron vetem kosto per te tjeret.

Ne kete kontekst nuk duhet te anashkalohet pervoja e shfrytezimit te burimeve pyjore pas vitit 1990 per te cilen, ne pergjithesi, eshte krijuar pershtypja sikur ajo eshte me e hidhura.

Mbrojtesve te ketij mendimi do t'u kujtojme se para '90-es shfrytezimi pyjor, vecanerisht per drute e zjarrit, ishte sa dyfishi i mundesive vjetore te ketij shfrytezimi (priteshin 1,4-1,5 milione m³ dru zjarri nga 700-800 mije qe ishin mundesite). Kjo si dhe prerjet per qellime te tjera pas vitit 90 jane pakesuar dukshem.

Sot:

- banoret urbane perdorin shume pak dru zjarri;
- trare per miniera nuk priten me (shumica e minierave nuk funksionojne);
- ndertimet e reja, pergjithesisht, nuk perdorin skela druri, ose material drusor per dyer e dritare etj.

Por, pas vitit '90, faktore qe i shtyjne njerezit te arrijne ne konkluzionin e nxituar se "pyjet po shfarosen" jane disa:

- **Arsye e pare** eshte fakti se lenda drusore eshte prere ne parcelat e ekonomive pyjore prane rrugeve auto, ku dhe kalimtarit te thjeshte i bien menjehere ne sy prerjet e druve.
- **Arsye dyte** eshte menyra e prerjes te lendes drusore dhe e terheqjes te rregullt te ketij materiali nga pylli nga shfrytezuesi, qe ne me te shumten e rasteve eshte ilegal. Ky shfrytezues nga frika per te mos u zene nga personeli pyjor, nuk zbaton kriteret teknike te prerjes se druve ose nuk arrin ta terheq nga pylli materialin drusor te prere, duke lene keshtu te vezhguesi i thjeshte pershtypjen e nje masakre te vertete ne pyje.
- **Arsye e trete** ka te beje edhe me devijimin e sektorit pyjor nga ligjet dhe parimet e ekonomise se tregut te lire, te cilat lidhen me politikat e gabuara qeveritare per tregjet, duke caktuar cmime te papershtatshme per burimet natyrore.

2.3.4 Madhesia e Njesive Ekonomike Bujqesore

Gjate sistemit te socialist, ku mbizoteronte planifikimi i centralizuar i ekonomise, toka e punueshme ishte prone e shtetit, ne te cilen ndermarrjet bujqesore shteterore dhe kooperativat bujqesore perbenin njesite me te medhaja, te pajisura me agregate bujqesore te nevojshme. Me miratimin e ligjit te tokes (19 Korrik 1991) toka e punueshme (ne shfrytezim nga kooperativat dhe shteti) iu shpernda ish punonjesve te njesive te lartpermendura. Prej ndarje se tokes perfituan rreth 400 mije-familje ne shkalle vendi dhe madhesia mesatare e n.j.e.b. arrinte nga 1-1.5 ha.

Pas gezimit te marrjes se tokes, bujku shqiptar u perball me shume veshtiresi, nder te cilat mund te permendim: mungesen e kapitalit dhe te mekanikes bujqesore, copezimin e madh te tokes, krizen industriale te shoqeruar me mungesen e plehrave, pesticideve dhe shume mungesa te tjera madje dhe me ligjin e ndarjes se tokes, ku nuk percaktohej nese toka mund te shitej apo te jepej me qira.

Ketyre veshtiresive iu shtua dhe pretendimi i ish-pronareve te vjeter te tokave, gje qe solli probleme, te cilat vazhdojne te jene dhe sot.³ Nga ana tjeter, hyrja ne Shqiperi e shume produkteve bujqesore nga vendet fqinje e gjeti te papergatitur e te pambrojtur punonjesin e nj.e.b. shqiptare. Ne keto rrethane, shume prej forcave te punes te ketyre njesive bujqesore i kthyen syte nga emigracioni, duke punuar ne feramat e me pune te tjera te vendeve fqinje. Per rrjedhoje nje pjese e tokave ne vendin tone u trasformuan ne toka djerre apo te abandonuara (qe u konvertuan natyralisht ne livadhe apo kullota te varfera).

Bazuar ne rezultatet e vrojtimit, 41.4 % e familjeve te nj.e.b. zoterojne nga 0.6-1 ha toke; 21 % kane ne zoterim nje siperfaqe toke e cila shkon nga 0-0.5 ha. Familjet me 1.1-1.5 ha toke perbejne 20% te totalit, nderkohe qe, vetem 0.5% e familjeve te nj.e.b. zoterojne nje siperfaqe toke nga 3.1-3.5 ha, te cilat i perkasin zonave fushore ne jug dhe jug-lindje te vendit.

???KOMENT PER IVISIN: SA NDRYSHOJNE KETO PERQINDJE NE KRAHASIM ME ATO TE STRATEGJISE SE RRIJES EKONOMIKE???

Pasqyra 16. Madhesia e siperfaqes se tokes ne zoterim nga njesite ekonomike bujqesore

Rrethi	Madhesia e siperfaqes se tokes (ha)							Pa pergjigje
	0-0.5	0.6-1	1.1-1.5	1.6-2	2.1-2.5	2.6-3	3.1-3.5	
Numri i familjeve qe e kane ne zoterim								
Has	6	16	5	2	0	0	0	1
Bulqize	7	16	5	0	0	0	0	2
Kruje	9	9	5	2	1	1	1	2
Berat	10	13	3	3	0	1	0	0
Durres	1	11	13	3	1	1	0	0
Devoll	2	10	3	7	0	3	0	0
Delvine	8	10	7	2	0	3	0	0
Totali i Intervistave	43	85	41	19	2	9	1	5
Grupi ndaj Totalit (%)	21.0	41.4	20.0	9.3	1.0	4.4	0.5	2.4

Nga studimi eshte nxjerre edhe madhesia e siperfaqes se tokes ne zoterim sipas numrit te frymeve per familje. Por, duke marre parasysh dhe familjet e intervistuar, sasia e tokes ne zoterim sipas frymeve nuk paraqitet shume problematike. **?????? Cfare do te thuash me kete?????** Ne kete veshtrim, gjendja ekonomike e familjeve te nj.e.b. nuk duhet pare vetem ne lidhje me siperfaqen e tokes ne zoterim, por edhe, me faktore te tjere, si: aftesine per shfrytezimin e saj, shkallen e prodhimtarise se tokes (pjelloria), shkallen dhe menytrat e bashkepunimit ndermjet punonjesve te nj.e.b., politikat qeveritare per nxitjen e prodhimit bujqesor te vendit, etj masa.

Prandaj kur studjohet perdorimi optimal i tokes dhe efektet e tij ne ruatjen e burimeve natyrore (perfshire ketu dhe pyjet), problemi duhet te shikohet ne nje kompleksitet me

³ Nga zbatimimi i reformes per ndarjen e tokes sipas ligjit (rreth 50 mije ha nga ish-sektori shteteror dhe 10 mije ha nga ish-sektori kooperativist (pothuajse ne cdo rreth te vendit tone siperfaqe te vecanta toke u refuzuan per t'i marre ne pronesi apo dhe per t'i perdorur nga punonjesit e te dy sektoreve te bujqesise.

te gjere (dhe jo vetem ne kuadrin e pronesis se tokes si madhesi siperfaqe) duke pershire ketu dhe faktoret qe thame me siper.

2.3.5 Prodhimi Blegtoral

Ne strukturen e prodhimit te pergjithshem bujqesor vlere e produktit blegtoral aktualisht ze 50%. Megjithatë demtet e konisderueshme ne bagetite e trasha dhe te imeta pas vitit 1990 (therjet, shitjet gjate kohes se firmave piramidale, shitjet e paligjshme te kafsheve ne vendet fqinje, etj), prodhimi blegtoral ka ardhur gjithnje ne rritje.

Ritmet e shtimit te ketij prodhimi si vlere ne 7 vitet e fundit kane qene mesatarisht cdo vit 7,8% (1992:1999), shifer kjo e kenaqshme, po te mbahet parasysh migrimi i brendshem dhe ai i jashtem i forcave te punes sidhe importimit relativisht te ngadalet te teknilogjise dhe diturise prodhuese nga vendet e zhvilluara drejt Shqiperise. Megjithate, ky sektor i bujqesise ende nuk ploteson nevojat e plota per ushqim te popullates (me perjashtim te disa produkteve ku nder me kryesoret eshte qumeshti dhe mishi, kundrejt te cileve me teper vemendje do perqendruar ne rishperndarjen dhe ne perpunimin industrial), mbeshtetur ne normat ushqimore te FAOs dhe Organizates Boterore te Shendetsise (OBSh). Kete e vertetojne, vec te tjerave, edhe niveli ende i larte i importet te pervitshme i cili stimulohet jo vetem nga cilesia me e mire (dhe ne disa raste dhe kosto unitare me e ulet se prodhimi vendas) por edhe nga prodhimet gjithvjetore qe eliminojne ciklitetit ne konsumin e artikujve (te perpunuar ose jo) bujqesor dhe blegtoral.

Mbeshtetur ne dokumentat e referuara ne Konferencen Kombetare per Blegtorine (Korrik 1999), sipas te dhenave te raportuar nga Ministria e Bujqesise dhe Ushqimit (MBU), prodhimi i prprodukteve blegtorale per fryme (per 3 milione banore) rezulton ne rreth 32,6 kg qumesht, 18 kg mish peshe e therur dhe 125 kokrra veze. Zhvillimi i blegtorise dhe rritja e prodhimit blegtoral pergjithesisht mbeshtetet ne rritjen ekstensive dhe ne njesi ekonomike bujqesore me nje numer te caktuar bagetise, gje qe vertetohet jo vetem nga vrojtimet ne kuadrin e ketij studimi, por edhe nga te dhenat e regjistrimit te pergjithshem e njesive bujqesore, si meposhte:

Pasqyra 17. Numri mesatar i krereve per njesi ekonomike bujqesore

KOMENT PER IVISIN: KETE pasqyre duhet ta kete update ALKETA ku krahasohet niveli i blegtorise se rajonit me shkallen e prerjeve ilegale ne rajon>>

Rrethi	Llojet e bagetive (krere)			
	Gjedhe		Bageti te imta	
	Ne nivel shembulli	Ne nivel Republike	Ne nivel shembulli	Ne nivel Republike
Has	1.4	2.3	5,9	20,6
Bulqize	1.4	2.0	7,8	12,1
Kruje	0.9	2.1	2,1	20,7
Berat	0.8	2	3,7	30,2
Durres	1.1	2.1	1,9	16,3
Devoll	1.0	2.2	1,8	30,1
Delvine	0.3	1.6	4,1	42,1
Mesatarja	1	2.0	3,9	21,6

Burimi: Regjistrimi i pergjithshem i njesive ekonomike bujqesore, INSTAT, 1998, dhe Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Si ndikon kjo ne shfrytezimin ilegal???????

Sic del edhe nga Pasqyra 7, rrethet ne rajonet verior, qendror-lindor dhe veri-perendimor, qe kane dhe siperfaqe te konsiderueshme pyjesh e kullotash, vec tradites per blegtori, sidomos per bagetite e imta, kane ngarkese me te ulet me keto bageti ne nj.e.b.

Jane te rralla ato njesi ekonomike bujqesore, qe mbajne nje numer me te madh kreresh bagetish (si te trasha ashtu dhe te imta), mbareshtimi i te cilave do kerkonte mbeshtetje me kredi lehtesuese dhe me terma favorizuese nga ana e shtetit. Keshtu p.sh. ne nivel Republike, bazuar mbi te dhenat statistikore, ferma me 10-50 lope ose gjedhe per mish jane 128. Ferma me bageti te imta, qe kane 50-100 krere jane 4380; ato me 100-200 krere jane 1150; ato me mbi 200 krere jane 170; ndersa nj.e.b qe mbareshtojne 5-50 dosa jane 145.

ESHTE KJO SIPAS VEZHVIMIT TONE APO SIPAS KUJT REFERENCE

Rrethet perfaqesuese te zones veriore dhe asaj qendrore-lindore kane rendimentet me te ulta ne prodhimin e qumeshtit, tregues ky qe reflekton dhe ne prodhimin e mishit nga kafshet, pasi kane te bejne me mangesite ne shkallen e permiresimit racor dhe, sidomos, me deficitet ne te ushqyerit e blegtorise. Rritja e prodhimit do te beje te mundur edhe shtimin e prodhimeve per treg, pasi aktualisht shumica e familjeve ne nj.e.b. prodhimet e tyre i perdorin per vetkonsum, sic pasqyrohet me poshte:

Pasqyra 18. Njesite ekonomike bujqesore dhe mundesite e tregtimit te prodhimeve te tyre (ne %)

Rrethet	% e nj.e.b. qe shesin produktet e tyre ne treg		
	Bujqesia	Blegtoria	Te perpunuara
Has	11	24,5	7,8
Bulqize	17,8	17	16,2
Kruje	36,8	36,6	16,8
Berat	41,1	40,5	18,4
Durres	45	45,1	9,9
Devoll	44,5	29,2	26,3
Delvine	35,6	27,2	15,8
Republika	33,6	35,7	14,3

Burimi: INSTAT- *Regjistrimi i Pergjithshem i Njesive Ekonomike Bujqesore – 1998*

Nga pasqyra vihet re se rajoni verior dhe ai qendror-lindor shesin shume pak produktet e tyre, gje qe rezulton ne nivel te ulet te te ardhurave. Me tej ky rajon mbase ka dhe perqindjen me te larte te nj.e.b. ne nivelin e mbijeteses (prodhojne per vetkonsum dhe nuk arrijne te shesin asgje). Ka dhe rajone si ai i perfaqesuar nga Devolli, Durresi qe te tera nj.e.b. jane te orientuara drejt tregut dhe e aksesojne ate me nje lloj produkti. Nderkohe, edhe ne jug (Delvine) jane verejtur nj.e.b. qe jane ne nivelin e subsistences.

Pavaresisht nga madhesia e nj.e.b. shumica e tyre plotesojne nevojat per vete-konsum dhe arrijne te dalin ne treg nepermjet produkteve te tilla si (bime arash), drufrutoreve (peme frutore, ullinj, agrume, vreshta), perime etj. Ne vrojtimin tone pesha specifike qe zene keto sisteme ne nj.e.b. ndryshon nga rajoni ne rajon. Duke pare me vemendje zonat ne studim rezulton se, ne rajonin verior sektori i agronomise ze pjesen me te madhe, ne krahasim me rajonet e tjera⁴, nderkohe qe sektori blegtoral ka peshe me te madhe ne rajonin jugor; ndersa perimet kane peshe me te madhe ne rajonin jug-lindor.

KOMENT PER IVISIN: KETU MBASE DO TE MUND TE PERDOREN DHE KLASFIKIM QE BERA ME IVIN PER SISTEMET E PRODHIMIT NE RAJONE TE NDRYSHME, fuqite be tyre para gjeneruese, dhe krahasimin me te dhenat e instatit mbi nivelin minimi kritik dhe GDPse.

2.3.6 Infrastruktura dhe Sherbimet Publike

2.3.6.1 Sherbimi Shendetsor

Ne pergjithesi niveli i sherbimeve shendetsore ne zonat rurale paraqitet i dobet. Nuk mungojne dhe rastet ekstreme ku fshati nuk ka fare qender shendetsore dhe banoret jane te detyruar te marrin sherbimin ne fshatin me te afert qe ka. Me 1999 shpenzimet

⁴ Arsyerja qe rajoni verior ka peshen me te madhe te sektori i agronomise, ne krahasim me rajonet e tjera mund te lidhet me faktin qe ne kete zone i kushtohet vemendje me e madhe ketij sektori ose, me faktin qe, eshte rritur shkalla e industrializimit ne rajonet e tjere. Ajo pjese e tokes qe punohet ne kete rajon mbillet me teper me bime arash (grure, miser), dhe jo se toka e punueshme ne kete rajon ka kushtet me te favorshme per mbjelljen e kulturave te lartpermendura.

buxhetore per shendetin ne Shqiperi ishin rreth 2.1% te PBB-se, nje nga me te ultat ne rajon.

Aktualisht rreth 30% e qendrave ekzistuese shendetsore (ne shkalle vendi jane gjithsej 637 qendra shendetsore dhe 1568 ambulanca), nuk funksionojne per shume arsye, si: mangesi e personelit mjeksore (mjeke vecanerisht) ne zonat e thella rurale, amortizimi i infrastruktures fizike, etj. Per vitin 1999 numri i mjekeve dhe infermiereve per 1000 banore ka qene ne shkalle vendi perkatesisht 1,4 dhe 4,1; ndersa per zonat e thella rurale 0,5- 0,7 mjeke 3,8- 3,9 infermiere. Keta tregues jane me te ulet krahasuar me vendet e Europes Qendrore dhe Juglindore.

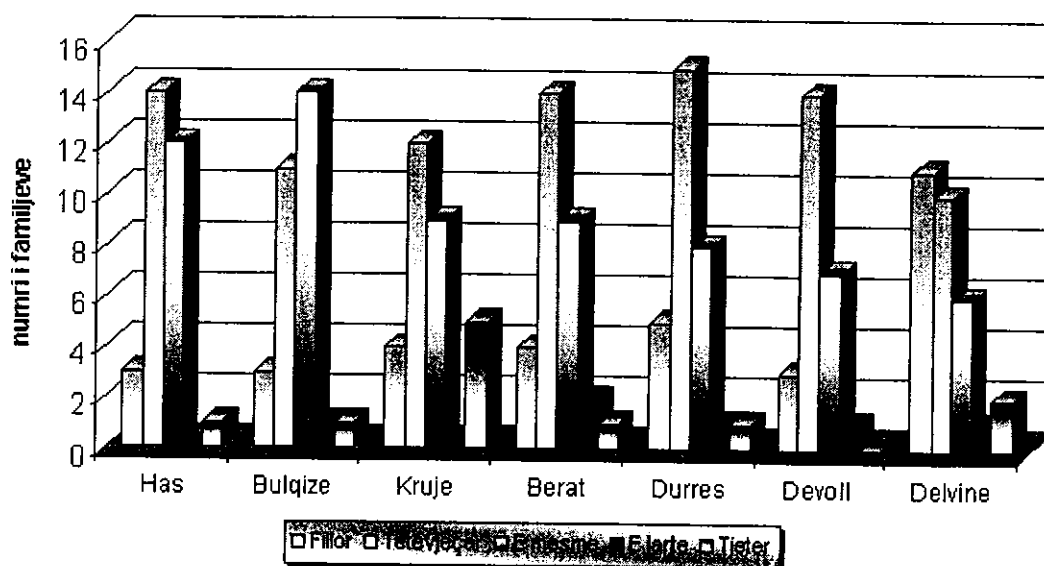
Nga vrojtimi del qe, ne disa fshatra me popullsi te besimit katolik (Bize-Durres, Budull-Kruje, etj.), shoqatat fetare perkatese kane ngritur ambulanca/qendra shendetsore, ku jo vetem ilaçet por dhe sherbimi jepet falas, deri tek ai stomatologjik. Organet e pushtetit lokal, te paafte per te bere diçka, nuk i kane penguar keto shoqata ne veprimtarine e tyre humane.

2.3.6.2 Arsimimi

Pas vitit 1990 ne fshatin shqiptar vihet re nje renie e interesimit per shkolle, ne veçanti niveli i regjistrimit ne shkollat e mesme, sidomos ne zonat rurale ku ka pesuar nje ulje te ndjeshme. Ne kete nivel arsimi per vitin 1999-2000 u perfshine 43% e te rinjve te grup moshes perkatese (ky tregues ne vitin '90 ka qene 80%, nderkohe qe shtetet fqinje e kane 92- 95%).

Kjo renie shpjegohet jo vetem me uljen e shpenzimeve buxhetore per arsim nga 3.7 e PBB-se me 1995 ne 3,1% te PBB -se ne vitin 1999 (disa shtete keto shpenzime qe ne vitin 1996 i kane patur: Maqedonia 5,1%; Hungaria 4,6%; Sllovenia 5,7%; Italia 4,9%, etj.), por dhe me shkallen e pamjaftueshme te pergjegjesise profesionale te stafit arsimor, zhvleftesimin e formave tradicionale te arsimit profesional, rritjen e kosos per te ndjekur shkollen, etj.

Grafiku 2. Niveli i Arsimit

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Zonat rurale paraqiten si me te prekurat nga keto fenomene pa harruar dukurine tanime mjaft te perhapur ne vend, ate te migrimit te brendshem te intelektualeve (migrimi i brendshem i trurit, 24% e njerezve me arsim te larte kane emigruar, SEER, 1999), sidomos nga zonat e thella malore. Mbeshtetur ne pasqyren e mesiperme vetem 2.9% e te intervistuarve kane arsim te larte, nderkohe qe pjesa dermuese paraqiten me arsim tetevjeçar.

Nje tjetër aspekt ka te beje me shperndarjen e pabarabarte te institucioneve arsimore ne territorin e vendin, ku vetem ne pjesen e ultesires perendimore llogariten te jene 7 shkolla te larta, nderkohe qe ne pjesen qendrore-lindore dhe ne ate veriore nuk ka akoma ndonje shkolle te larte.

2.3.6.3 Ndhima Sociale

Mjaft studime te meparshme kane konkluduar se programi i ndihmes sociale nuk eshte i perqendruar ne menyre te pershtatshme dhe se ky program jep te nje ndihme modeste ne lehtesimin e varferise te shtresat me te prekura te shoqerise.

Pasqyra 19. % e familjeve qe perfitojne asistencë sociale sipas nivelit te te ardhurave

Te ardhurat mujore (leke)	% e familjeve qe perfitojne asistencë sociale
Deri ne 2,000	33.3
2,001-6,000	15.6
6,001-8,300	14.3
8,301-10,000	14.3
10,001-13,000	3.7
13,001-15,000	14.3
15,001-18,000	12.5
Mbi 18,001	0
Te pa deklaruar	28.6
Gjithsej	14.1

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

NEVOJA PER KETE TABELLE KA NJE PIKEPYTJE TE MADHE SEPSE 1) nuk eshte kerkuar, 2) ndihme sociale marrin ato familje qe vertetojne se nga pikpamja financiare jane fare te "pjerrdhura"???????

Sipas statistikave zyrtare te vitit 1999, 149 mije familje (67 mije familje ne qytet dhe 81,3 ne fshat) trajtoheshin me ndihme ekonomike te plote ose te pjeseshme, nderkohe qe studimi nxjerr qe rreth 14% e familjeve rurale perfitojne mbrojtje sociale. Megjithese mungesa e efektivitetit te sistemit te mbrojtjes sociale nuk eshte shume e dukshme, bazuar ne te dhenat e vrojtimit ne fjale, ku perqindja e atyre qe perfitojne kete mbrojtje bie me rritjen e nivelit te te ardhurave te tyre, perqindja e perfituesve eshte relativisht e ulet, pasi varferia ne Shqiperi eshte kryesisht nje fenomen rural, sic eshte shpjeguar dhe me pare.

Kontigjenti i perfituesve duhet te kuptojte se qellimi kryesor i ndihmes ekonomike dhe perkrahjes sociale eshte riaktivizimi i aftesive fizike, per t'iu pershtatur tregut te punes, dhe ne te njejten kohe, te ringjalle nervin perkohesisht te paralizuar te punes, dhe jo te adoptohet me gjendjen ekzistuese te varferise dhe mungesen e perpjekjeve personale

per te dale nga gropa e zese e varferise. Me nje fjale, sado social te jete shteti nuk mund te perballoje varferine per nje kohe te gjate, me asistence sociale.

2.3.6.4 Punesimi dhe Oportunitetet

Sipas statistikave zyrtare (INSTAT, 2001), shkalla aktuale e papunesise vleresohet te jete rreth 17%. Nga 1.283 milione vete te konsideruar si forca aktive pune, 1.068 milione jane te punesuar dhe nga keto 761 mije konsiderohen te vetepunesuar ne bujqesi. Nga ana tjere, FAO ka percaktuar dhe modalitet te caktuara per vleresimin e shkalles se vetepunesimit ne bujqesi (ku merret parasysh struktura e mbjelljes se tokes, mosha e punonjesit dhe madhesia e fermes, shkalla e mekanikes etj). Duke marre parasysh keto tregues dhe bazuar mbi vlerat e tyre sipas dokumentave statistikore te INSTAT, rezulton qe niveli i vetepunesimit ne bujqesine shqiptare te jete rreth 545,000 punonjes bujqesor, pra goxha me pak nga ajol qe raporton INSTAT.

Me nje fjale, duke konsideruar te punesuar (vete-punesuar) dhe ate qe angazhohet ne punet e nje.e.b te tij, papunesia urbane paraqitet me e larte se ajo rurale, kjo gjithnje sipas INSTAT. Kjo si rrjedhoje e shume shkaqeve:

pike se pari, migrimi i brendshem apo i quajtur ndryshe eksodi rural, ka sjellur efekte negative ne aspektin social dhe ekonomik, jo vetem per zonat urbane (zonat pritesore), por dhe ne ato rurale (zonat percjellese).

Kontigjenti i migranteve perreth apo ne zonat urbane duke u perballur me veshtiresite e tregut te punes, ka çuar ne lindjen dhe ushqyerjen e nje tregu te ri (ate informal);

nga ana tjeter, si rrjedhoje e depopullimit te shpejte te zonave rurale, jeta sociale dhe ekonomike ka ardhur duke u degraduar per mungese sherbimesh apo investimesh te nevojshme urbane.

Pasqyra 20. Familjet me anetare emigrante dhe te angazhuar ne pune te dyta

Te ardhurat mujore (leke)	Te angazhuar ne pune te dyte (%)	Te punesuar jashte shtetit (%)
Deri ne 2,000	6.6	26.7
2,001-8,3000	24.5	65.2
8,301-10,000	42.9	42.9
10,001-13,000	22.2	51.9
13,001-15,000	42.9	52.4
15,001-18,000	50.0	12.5
18,001-24,000	35.7	57.1
24,001-31,000	20.0	20.0
Mbi 31,000	50.0	83.3
Te pa deklaruar	19.0	62.0
Gjithsej	24.4	42.9⁵

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

⁵ Dihet qe nje pjese e tyre jane te punesuar ne pune sezonale dhe pa dokumenta.

Nje tjetër aspekt është dhe emigracioni i jashtëm. Sipas gjetjeve të vrojtimit, rreth 43% e familjeve të intervistuar kanë të paktën nga një pjesëtar të punësuar jashtë shteti, që në disa raste nuk mund të përgjithësohet si tregues i përmirësimit të situatës financiare të familjeve fshatare.

2.3.7 Përdorimi i Druve të Zjarrit

Bazuar në të dhënat e studimit rezulton që, 33.2% e familjeve rurale përdorin drutë të zjarrit disa here në ditë, ndërsa 31.7% e tyre i përdorin vazhdimisht. Prandaj arrijmë në konkluzionin se, lenda djegëse e drurit, mbetet akoma një nga burimet përsosore në plotësimin e nevojave familjare (si p.sh. ngrohja) në zonat rurale. (Shih Graf. 6).

Pasqyra 21. Shpeshësia e përdorimit të drutëve të zjarrit sipas nivelit të të ardhurave

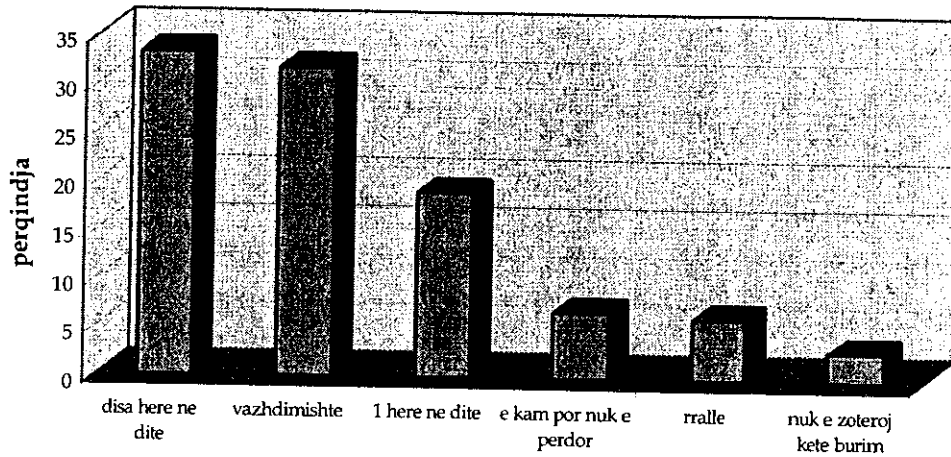
Niveli i të ardhurave mujore (leke)	Shpeshësia e përdorimit të drutëve të zjarrit						Gjithsej
	Gjithnjë	Disa here në ditë	1 here në ditë	Rralle	E kam por nuk e përdor	Nuk e zoteroj këtë burim	
Deri në 2,000	11	4	0	0	0	0	15
2,001-6,000	9	13	6	3	1	0	32
6,001-8,300	13	11	8	1	2	0	35
8,301-10,000	7	11	2	0	1	0	21
10,001-13,000	8	10	2	2	2	3	27
13,001-18,000	13	6	5	3	2	0	29
18,001-31,000	2	5	6	1	4	1	19
Mbi 31,000	0	0	1	1	2	2	6
Te pa deklaruar	2	8	9	2	0	0	21
Gjithsej fam. (nr)	65	68	39	13	14	6	205
Gjithsej fam. (%)	31.7	33.2	19	6.3	6.8	3	100.0

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TË AXHUSTOHEN

Jane përkrahur familjet e dobëta ekonomike të cilat përdorin pothuajse vazhdimisht këtë lloj burimi. Familjet me një nivel të ardhurash deri në 15,000 leke përbejnë rreth 89% të atyre që përdorin vazhdimisht drutë të zjarrit (Shih Pasqyrën 12).

Grafiku 4. Shpeshtesia e perdorimit te druve te zjarrit

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Duke iu referuar Pasqyres 12 vihet re nje raport i zhdrejte midis te ardhurave ne familje dhe shpeshtesise te perdorimit te druve te zjarrit, domethene se ka nje prirje ne rnie te shpeshtesise ne perdorimin e druve te zjarrit me rritjen e nivelit te te ardhurave Pra, ne kete kendveshtrim, fenomeni varferi do te thote fenomen i perdorimit te druve te zjarrit per nevoja familjare (ngrohje, gatim, etj.) me probabilitet te larte per sigurimin e tyre, nepermjet prerjeve ilegale te pyjeve⁶.

Dihet fakti qe perqindja e perdorimit te druve te zjarrit gjate stines se dimrit eshte me e larte se ajo gjate stines se veres, meqenese nevojave per gatim u shtohen dhe ato per ngrohje, por jo gjithnje ne raport 2:1. Ka disa familje ne zonat rurale qe, zakoni "zjarri ze zjarrin" vlen dhe gjate stines se veres per arsye te ndonje pjesetari te moshuar ne familje, pranise se femijeve te vegjel apo dhe thjeshte te tradites familjare. Po t'i referohemi Pasqyres 13, shohim se 68% e nevojave te familjeve rurale per burime ngrohje te tilla si: dru zjarri, vajguri, nafte, energji elektrike, gaz apo tjetër, mbulohen nga drute e zjarrit gjate stines se dimrit, nderkohe qe gjate stines se veres keto te fundit zene 53% te perdorimit te burimeve te tjera te lartpermendura.

Pasqyra 22. Periodiciteti i perdorimit te druve te zjarrit sipas nivelit te te ardhurave

⁶ A ESHTE E VETETE KJO KETU

Duhet sqaruar fillimisht se cilat konsiderohen prerje te paligjshme (ilegale) pasi jo te gjithë drute e zjarrit te marra direkt nga pylli (pa pagese) klasifikohen si te paligjshme. Ka pjese pyjore ne ekonomi te ndryshme te caktuara nga komunat perkatese, per shfrytezimin e druve te zjarrit nga ana e fshataresise. Ne kete rast lenda djegese merret direkt nga pylli dhe fshatari nuk paguan per kete. Me te drejte lind pyetja si do te identifikohen prerjet e paligjshme? Mospagimi i druve te zjarrit nuk perben ne vetevete nje fenomen te paligjshem, por çmimi zero i nje burimi natyror çon ne mungesen e tregut te ketij produkti dhe, si rrjedhoje, do çoje ne shperdorimin e tij, pasi kerkesa per te do jete e larte dhe oferta do sigurohet me çmimin e barabarte me zero. Me nje fjale konsumi i druve te zjarrit me çmimin baraz me zero (qofte dhe ne pjesen/parcelen e ligjeruar) eshte nje nga menyrat qe çon ne fenomenin e prerjeve ilegale, por qe ne vetevete nuk perben ate. Prerjet ilegale kane te bejne me teper me demtimet dhe prerjet pa kriter, qe konfliktuojne anen teknike te tyre, si per shembull prerjet barbare anes rrugeve pa permbushur kushtet teknike (prerja jo ne fund e drurit), apo dhe shperdorimet e asortimentit drunor (rastet kur lenda e punimit shfrytezohe per dru zjarri).

Te ardhurat mujore (ne leke)	Periodiciteti i perdorimit te druve te zjarrit (%)	
	Gjate stines se dimrit	Gjate stines se veres
Deri ne 2,000	99.6	98.0
2,001-6,000	72.3	52.8
6,001-8,300	79.4	39.0
8,301-10,000	74.5	61.7
10,001-13,000	60.0	40.0
13,001-15,000	67.6	61.1
15,001-18,000	80.0	70.0
18,001-31,000	78.6	29.9
Mbi 31,000	10.0	0.0
Te pa deklaruar	45.2	40
Mesatartja	68	53

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

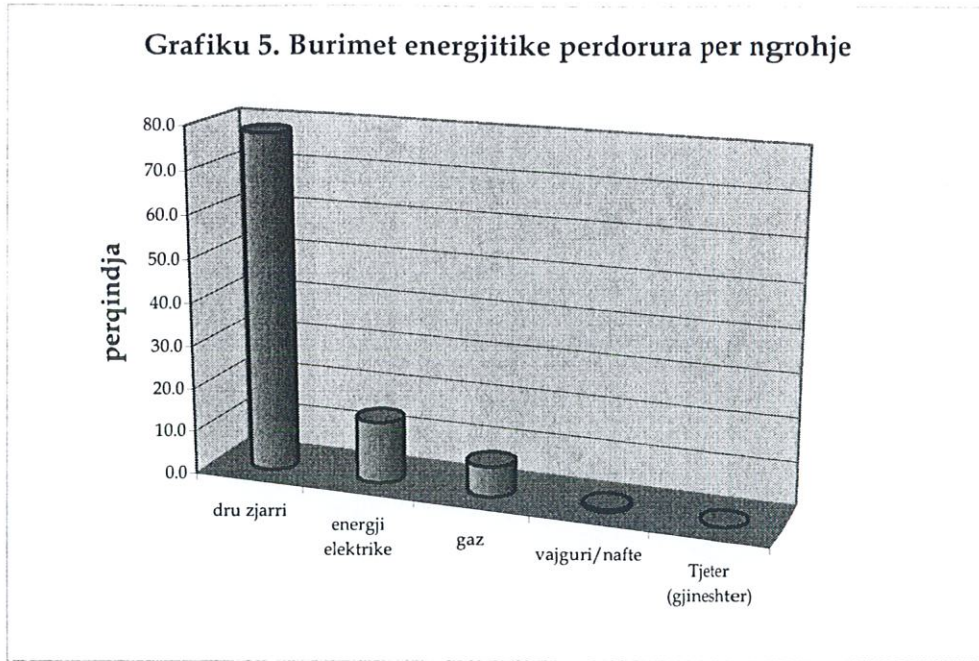
Energjia elektrike mbetet akoma burim i konsiderueshem i energjise, e cila mbulon rreth 33% te nevojave familjare gjate stines se veres dhe 21% gjate asaj te dimrit. Tanime dhe ne zonat rurale, vajguri/nafta kane gjetur zevendesues, gazin e lengshem, perdorimi i te cilit eshte me i larte gjate stines se veres sesa asaj te dimrit (perkatesisht 13% dhe 9%). Por, ne familjet e varfera drute e zjarrit mbulojne pothuajse 100% kerkesat e tyre per burime ngrohje, pa ndonje diference te madhe midis stineve.

Ndersa po te flasim vetem per nevojat totale vjetore per ngrohje (Shih Grafiku 5), verejme se drute e zjarrit mbulojne 78% te ketyre nevojave, nderkohe qe rreth 53% e familjeve ne fshat perdorin drurin per te gatuar (shih Grafiku 6).

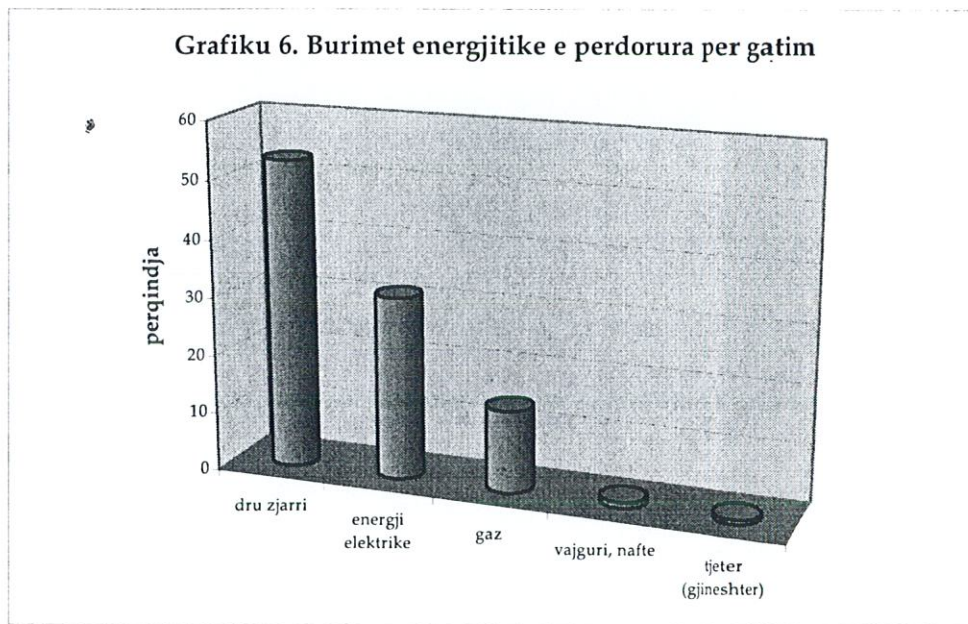
Fakti i theksuar me lart se, familjet e varfera perdorin me teper drute e zjarrit (meqenese sigurohen lehte, lire dhe pa kufizim sasie) konfirmohet dhe nga te dhenat e Pasqyres 14, ku familjet me te ardhura mujore deri ne 2,000 leke perdorin 100% dru zjarri per ngrohje dhe pothuajse vetem keto te fundit per gatim (94%). Per me teper, shohim se me rritjen e te ardhurave perqindja e druve te zjarrit si per ngrohje ashtu dhe per gatim bie duke u zevendesuar me burimet e tjera energjitike.

Grafiku 3. Intensiteti dhe perdorimet e burimeve te energjise

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

15.59
6

100.7 + ... + 76,36 · 21

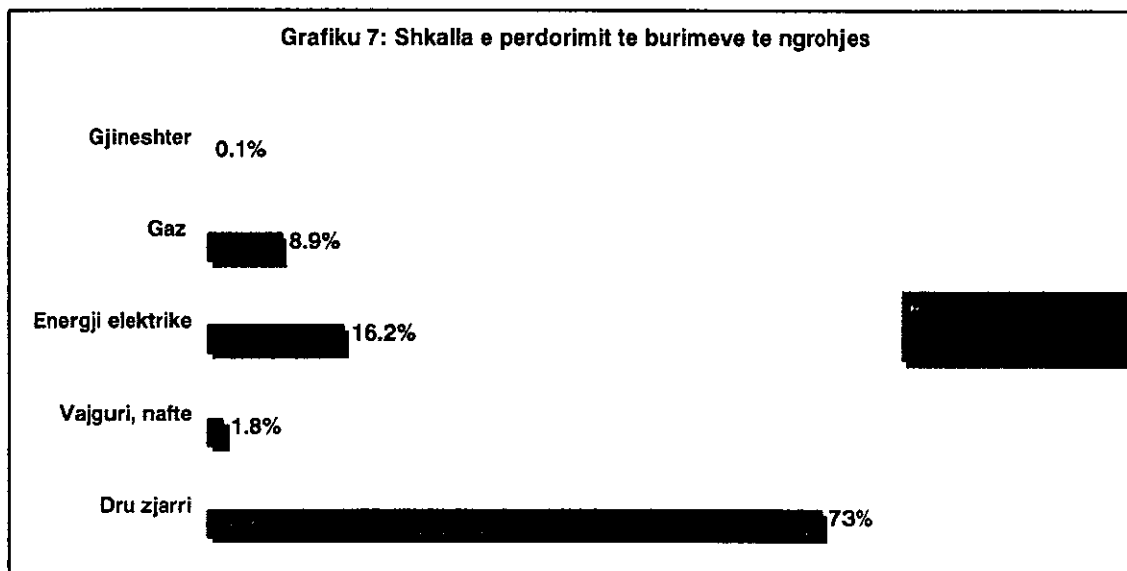

208

Pasqyra 23. Përqindja e nevojave totale vjetore për ngrohje sipas nivelit të të ardhurave

Te ardhurat mujore (leke)	Përqindja e nevojave totale vjetore për ngrohje				
	Dru zjarri	Vajguri, naftë	Energji elektrike	Gaz	Gjineshter
Deri në 2,000	100	0	0	0	0
2,001-6,000	81.1	0.9	14.9	3.1	0
6,001-8,300	86.6	0	8	5.4	0
8,301-10,000	85.2	2.4	9.1	3.3	0
10,001-13,000	71.1	0	18.1	10.8	0
13,001-15,000	76.0	0	17.3	6.7	0
15,001-18,000	83.8	0	16.2	0	0
18,001-24,000	68.2	0	11.4	20.4	0
24,001-31,000	58.0	0	26	16	0
Mbi 31,000 leke	17.5	16.7	33.3	31.7	0.8
Te pa deklaruar	75.7	0	23.1	1.2	
Mesatarja	73.0	1.8	16.2	8.9	0.1

IVIS: INTERVALET DUHET TË AXHUSTOHEN

Pasqyra 24. Burimet energjitike e perdorura per gatim

Te ardhurat mujore (leke)	Burimet e perdorura					Gjiths ej
	Dru zjarri	Vajguri & naftë	Energji elektrike	Gaz	Gjineshter	
Deri ne 2,000	15	0	0	1	0	16
2,001-6,000	28	0	18	3	0	49
6,001-8,300	33	0	13	3	0	49
8,301-10,000	18	0	10	4	0	32
10,001-13,000	17	0	11	10	1	39
13,001-15,000	16	0	9	6	0	31
15,001-18,000	7	1	3	2	0	13
18,001-24,000	8	0	8	7	0	23
24,001-31,000	2	0	4	2	0	8
Mbi 31,000	2	1	1	5	1	10
Te pa deklaruar	17	1	19	0	0	37
Totali i Intervistave	163	3	96	43	2	307 ???
Grupi ndaj Totalit (%)	53.1	1.0	31.3	14.0	0.7	100

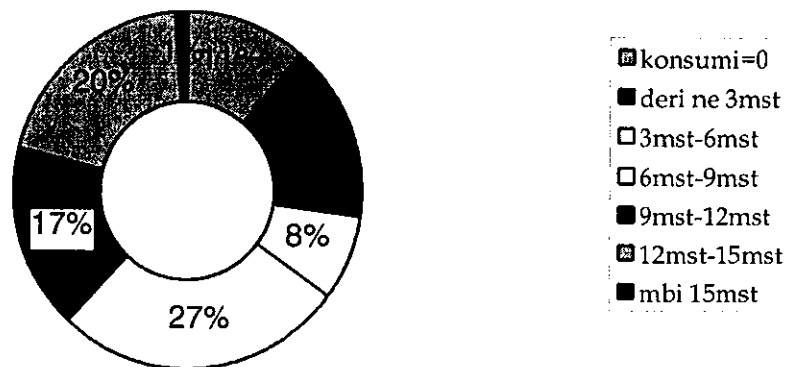
Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN, KETU KA ME SHUME SE 205 intervista qe duhet te ishin

2.3.8 Konsumi Mesatar Vjetor i Druve te Zjarrit (mst²)

Nga studimi del qe rreth 27% e familjeve rurale konsumojne mesatarisht gjate nje viti 6-9mst dhe rreth 20% e tyre konsumojne 12-15mst. Nje perqindje pothuajse e paperfillshem (1%) e familjeve konsumojne mbi 15mst (Shih Grafikun 8). Kjo per faktin qe edhe ne zonat rurale ka filluar konsumimi i gazit te lenget.

Grafiku 8. Konsumi mesatar vjetor i druve te zjarrit

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

??????????

⁷ 1 meter stere =0,6 m³

Rreth gjysma e familjeve të grupuara në nivelin e konsumit mbi 15mst, nuk i perdorin fare drute e zjarrit, nga të cilat pjesa më e madhe e tyre i perkasin familjeve me një nivel të kenaqshëm të ardhurash që, janë në gjendje të blejnë zevendesuesit e druve të zjarrit.

????????? ATHER PERSE JANE FUTUR NE ATE INTERVAL???????

Po keshit, raportin e garte të zhdrejte midis nivelit të te ardhurave dhe konsumit të lëndes drusore mund ta verëjmë dhe nga të dhenat e pasqyres së mëposhtme.

Pasqyra 25. Konsumi mesatar vjetor i druve të zjarrit sipas nivelit të te ardhurave

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QSHKE, 2001

Te ardhurat mujore (leke)	Konsumi mesatar vjetor i druve të zjarrit (mst)						Gjithsej
	Zero konsum	Deri në 3	3-6	6-9	9-12	12-15	
Deri në 2,000	0	0	1	0	8	6	15
2,001-6,000	1	6	1	0	15	9	32
6,001-8,300	2	3	4	7	10	8	35
8,301-10,000	1	2	1	12	1	4	21
10,001-13,000	5	4	7	6	5	0	27
13,001-15,000	3	5	0	10	0	3	21
15,001-18,000	0	2	0	4	0	0	8
18,001-31,000	5	6	1	5	2	0	19
Mbi 31,000	5	1	0	0	0	0	6
Te padeklaruara	1	4	1	11	1	2	21
Gjithsej fam.(m)	23	33	16	55	35	41	205
Gjithsej fam.(%)	11.2	16.1	7.8	26.8	17.1	20.0	100.0

Per konsumin mesatar vjetor të druve të zjarrit, sipas zonave të marra në studim, gendron llogjika që në zonat relativisht të ftohta (veriore, qendrore-lindore, veriperendimore dhe juglindore), konsumi i druve të zjarrit është më i lartë.

Pasqyra 26. Konsumi mesatar vjetor i druve të zjarrit sipas rretheve

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QSHKE, 2001

Rrethi	Konsumi mesatar vjetor i druve të zjarrit (mst)						Gjithsej
	Zero konsum	Deri në 3	3-6	6-9	9-12	12-15	
Has	0	5	1	8	5	11	0
Bulgize	2	12	0	9	6	1	0
Kruje	4	3	0	8	1	13	1
Berat	2	4	3	7	10	3	1
Dures	4	6	4	8	0	8	0
Devoll	0	0	0	13	8	4	0
Delvine	11	3	8	2	5	1	0
Totali Intervistave	23	33	16	55	35	41	2
Grupi ndaj Totalit (%)	11.2	16.1	7.8	26.8	17.1	20.0	0.9

IVIS: INTERVALI DUEHT TE AXHUSTOHEN

Me anën e disa llogaritjeve të thjeshta mund të japin një vlerësim lidhur me konsumin mesatar vjetor të një familje rurale per secilin rreth perfaqesues të rajoneve.

Ku janë përvojat?

$$K_{MV}^{has} = [(0mst \cdot 0) + (1.5mst \cdot 5) + (4.5mst \cdot 1) + (7.5mst \cdot 8) + (10.5mst \cdot 5) + (13.5mst \cdot 11) + (16.5mst \cdot 0)] \cdot 30$$

$$K_{MV}^{has} = (7.5 + 4.5 + 60 + 52.5 + 148.5) mst = 30$$

Siç del dhe nga perlllogaritjet e mesiperme konsumi mesatar vjetor i druve te zjarrit per nje familje ne fshat eshte me i ulet ne rajoni jugor dhe ne ate te ultesires perendimore, perkatesisht 4.0 dhe 6.5mst. Kjo piksepari shpjegohet me klimen e ngrohete te te dy rretheve perfaqesuese. P.sh. Durresi si rreth i zones mesdhetare fushore ka nje temperature mesatare te ajrit prej 16.4°C⁹ ku vetem gjate stines se dimrit 40 dite jane te kthjellta, nderkohe qe rrethet e tjera perfaqesuese, shumica e te cilave i takojne zones mesdhetare paramalore (Has, dhe Devoll) kane nje temperature mesatare te ajrit prej 11.9°C.

Bazuar ne informacionin e perftuar nga vrojtimi mbi shpeshtesine e perdorimit te druve te zjarrit dhe sasine e harxhuar mesatarisht gjate nje viti, mund te perlllogarisim sasine e lendes se drurit qe konsumon nje familje rurale shqiptare mesatarisht gjate nje viti (KMV).

Perlllogaritja 1. KMV e ponderuar nga shpeshtesia "vazhdimisht"

$$\begin{aligned} KMV^1 &= [(4.5 \cdot 1) + (7.5 \cdot 21) + (10.5 \cdot 21) + (13.5 \cdot 19) + (16.5 \cdot 2)] \div 65 \\ KMV^1 &= (4.5 + 157.5 + 220.5 + 256.5 + 33) \div 65 \\ KMV^1 &= 672 \div 65 \\ KMV^1 &= 10.3mst \end{aligned}$$

Perlllogaritja 2. KMV e ponderuar nga shpeshtesia "disa here ne dite"

$$\begin{aligned} KMV^2 &= [(4 \cdot 15) + (7.5 \cdot 21) + (10.5 \cdot 10) + (12 \cdot 22)] \div 68 \\ KMV^2 &= (60 + 157.5 + 105 + 264) \div 68 \\ KMV^2 &= 586.5 \div 68 \\ KMV^2 &= 8.6mst \end{aligned}$$

Perlllogaritja 3. KMV e ponderuar nga shpeshtesia "1 here ne dite"

$$\begin{aligned} KMV^3 &= [(3 \cdot 22) + (7.5 \cdot 13) + (10.5 \cdot 4)] \div 39 \\ KMV^3 &= (66 + 97.5 + 42) \div 39 \\ KMV^3 &= 205.5 \div 39 \\ KMV^3 &= 5.3mst \end{aligned}$$

Perlllogaritja 4. KMV e ponderuar nga shpeshtesia "Rralle"

$$\begin{aligned} KMV^4 &= (2 \cdot 11) \div 13 \\ KMV^4 &= 22 \div 13 \\ KMV^4 &= 1.7mst \end{aligned}$$

KMV eshte e barabarte me mesataren e ponderuar te KMV^1 , KMV^2 , KMV^3 dhe KMV^4 :

Perlllogaritja 5. Konsumi Mesatar Vjetor

$$\begin{aligned} KMV &= (65 \cdot 10.3) + (68 \cdot 8.6) + (39 \cdot 5.3) + (13 \cdot 1.7) \div 205 \\ KMV &= (669.5 + 584.8 + 206.7 + 22.1) \div 205 \\ KMV &= 1483 \div 205 \end{aligned}$$

$$KMV_{Has} = 273mst \div 30$$

$$KMV_{Has} = 9.1mst$$

⁹ Sipas te dhenave te stacioneve meterologjike per vitin 1990.

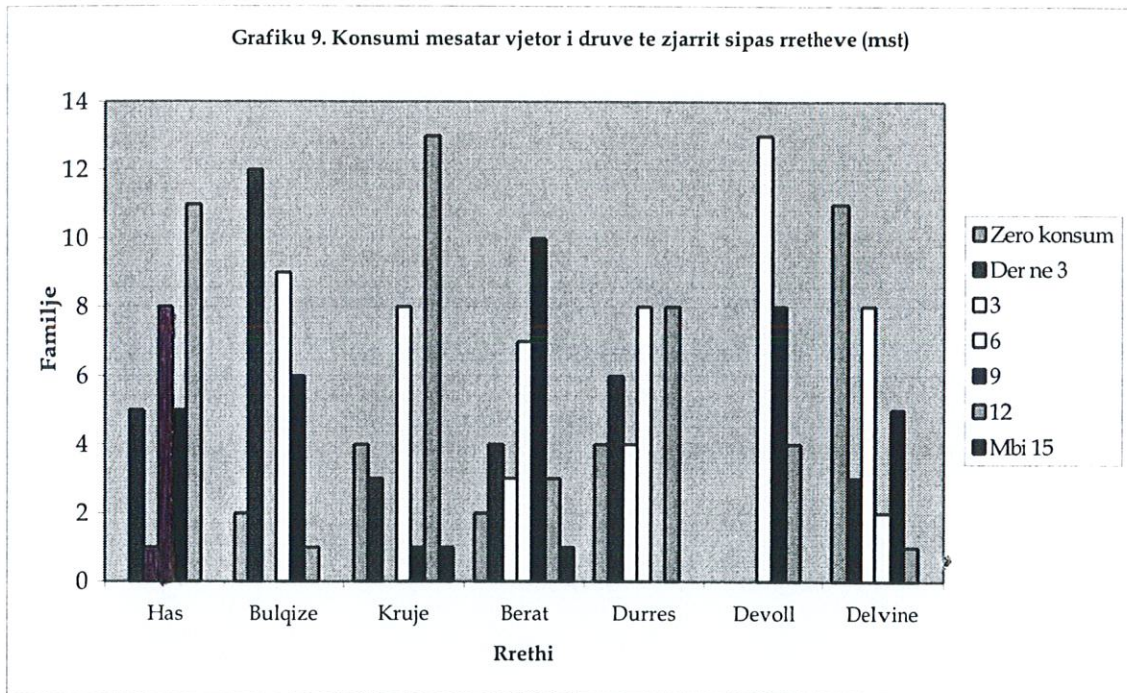
$$KMV=7.2mst$$

$$KMV=4.3m^3$$

Kjo do te thote qe nje familje fshatare shqiptare harxhon mesatarisht gjate nje viti rreth $4m^3$ dru zjarri¹⁰.

Prandaj po te vazhdohet me kete llogjike, nuk do te ishim shume larg realitetit po te perlllogaritnim sasine e druve te zjarrit te shpenzuar ne vend gjate vitit 2000, duke ditur qe rreth 396,8 mije familje jetojne ne fshat¹¹.

KTDZ 2000 (konsumi total i druve te zjarrit) = $396,8 * 4 \approx 1.6$ milione m^3 .

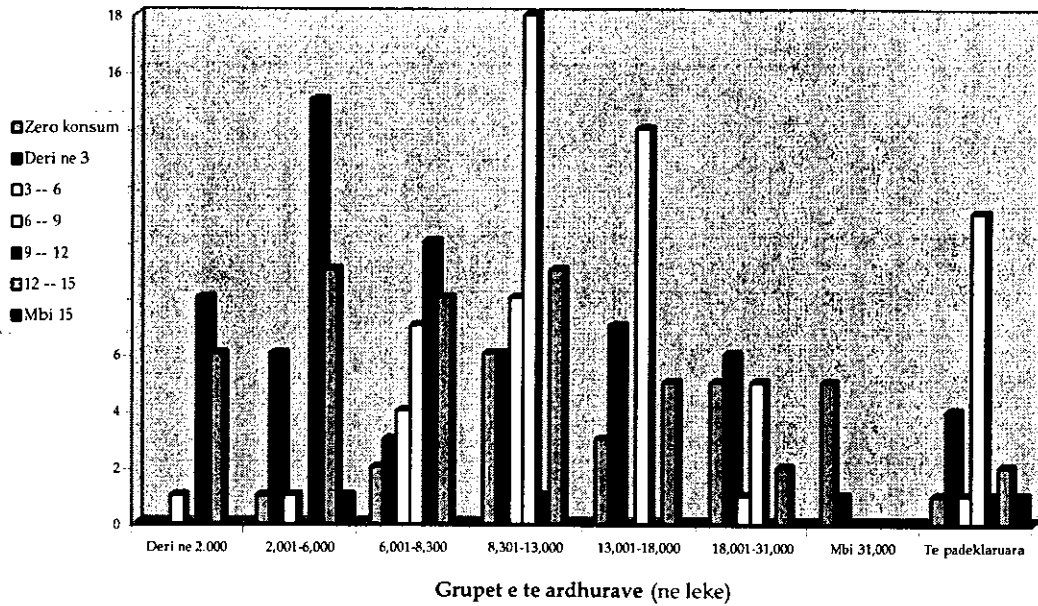
i: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Look
u

¹⁰ Vleresimi lidhur me KMV-ne eshte ndoshta pak i larte, por te mos harrojme qe periudha ne te cilen eshte kryer vrojtimi (Mars-Prill 2001) nuk eshte shume larg, per te mos thene qe perkon me krizen e thelle energjitike te cilen kaloi vendi.

¹¹ INSTAT: Regjistrimi i Pergjithshem i Popullsise, Prill 2001.

Grafiku 10. Konsumi mesatar vjetor i druve te zjarrit sipas nivelit te te ardhurave (mst)

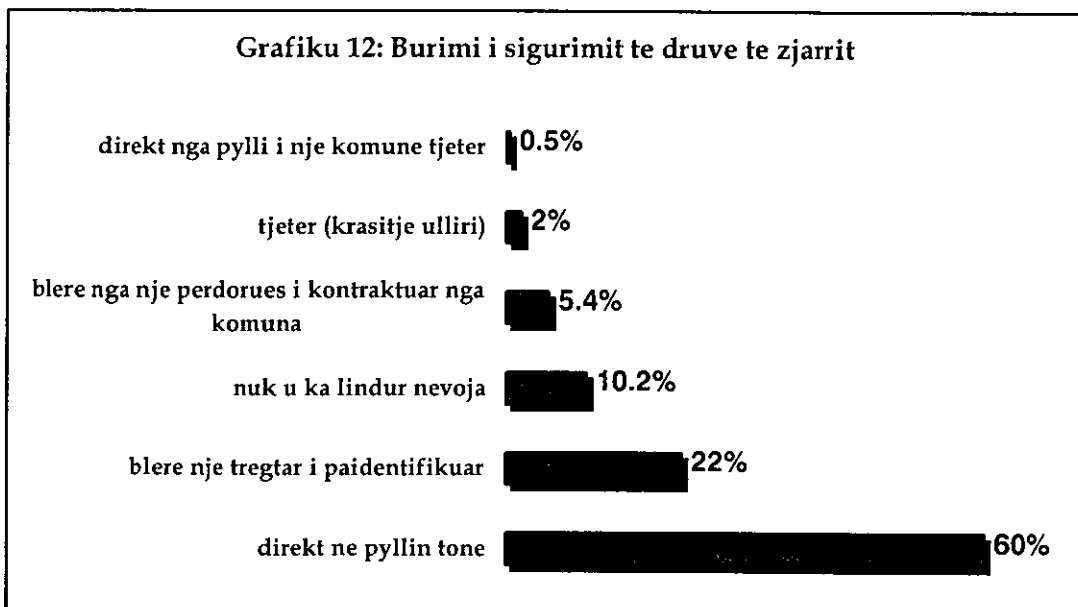

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

2.3.9 Sigurimi i Druve te Zjarrit

Te dhenat tregojne qe 60% e familjeve i sigurojne drute e zjarrit drejperdrejt nga pylli. Keto jane familje me nivel te ulet te ardhurash. Kjo nuk do te thote se kemi te bejme me prerje te paligjshme, pasi, sic kemi theksuar me siper, vete komunitat i caktojne popullsiset fshatare parcela pjore ku kjo te lejohet te marri dru zjarri.

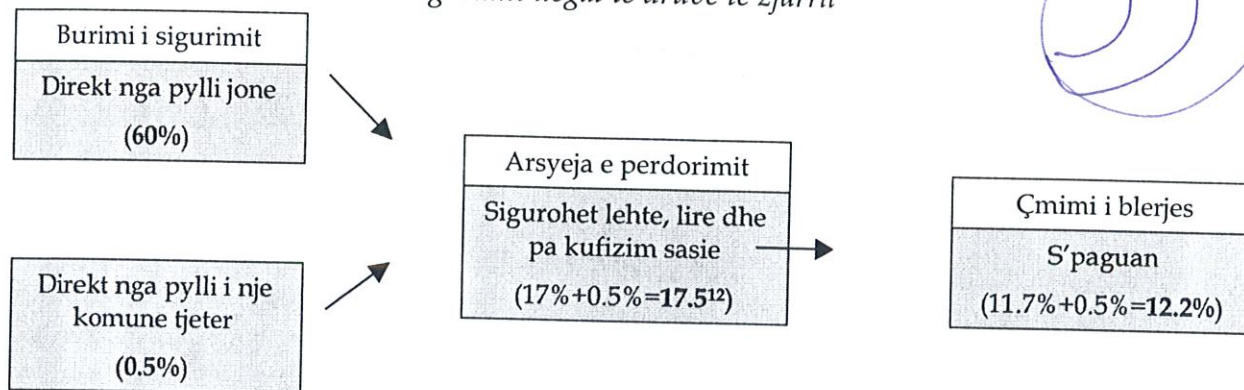
Grafiku 12: Burimi i sigurimit te druve te zjarrit

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Fakti që kjo përqindje (60) e popullsisë fshatare nuk paguajnë për sasinë e druve të zjarrit, duke e siguruar drejtpërdrejt nga pylli, nuk do të thote gjë për prerjet e paligjshme (*Lexo shenimin në fq 19*). Sigurimi i druve të zjarrit direkt nga pylli duhet të trajtohet në një kompleks me të gjere, duke vlerësuar numrin e njesive bujqesore të përfshira në prerjet abuzive të pyjeve. Fakti i sigurimit të druve të zjarrit direkt nga pylli, së bashku me arsyen e sigurimit të tyre lehtë, lire dhe pa kufizim sasi, si dhe mospagimi i vlerës monetare të tyre, do të përbenin ndoshta treguesin më të përafert të problemit në fjalë. I njëjti arsyetim do të bëjë dhe për rastin kur burimi i sigurimit të lëndës djegëse të drurit është pylli i një komune tjetër. Me sa u tha më sipër, jemi në gjendje të paraqesim fazat drejt vlerësimit të prerjeve ilegale të pyjeve me anën e skemës së mëposhtme:

Skema 1. Fazat e vlerësimit të sigurimit ilegal të druve të zjarrit

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Bazuar në analizen e të dhënave të grumbulluara nga vrojtimi sidhe në detajimet e skemës së mesiperme, vlerësohet që 12.2% e popullsisë fshatare të vendit sigurojnë drutë e zjarrit ilegalisht. Duke ditur që konsumi total i druve të zjarrit gjatë vitit 2000 vlerësohet të jetë 1.6 milionë m³, arrijmë në përfundimin se 195,2 mijë m³ prej tyre janë prera në formë të paligjshme.

Sigurimi i druve të zjarrit të blera nga një tregtar i paidentifikuar është një informacion që jepet për prerjet ilegale. Por, për të shmangur përlogaritjet e dyfishta është lënë që, sasia e vlerësuar në këto rast, të nxirret nga procesi i monitorimit të postbllloqeve, ku kamionet pa leje transporti do ndalohen dhe regjistruhen.

Familjet me një nivel të ardhurash deri në 15,000 leke përbejnë rreth 80% të atyre që sigurojnë drutë e zjarrit në formë të paligjshme. Keto i perkasin, kryesisht, rrethëve Has, Devoll dhe Bulqize.

Familjet rurale, të cilat i sigurojnë drutë e zjarrit me para (rreth 81%), i blejnë nga tregtarë të paidentifikuar. Mendojmë se kjo shifer duhet të merret me rezervë, sepse, shpesh, nën termin "tregtar i paidentifikuar" mund të fshihet një pjesë e popullsisë rurale, e cila siguron drutë e zjarrit drejtpërdrejt nga pylli, por që nuk dëshiron të deklarohet si e tillë. Kuptohet, në kushtet e të ardhurave të pakta të familjeve rurale,

¹² Shifra vlerësohet të jetë më e lartë pasi ka patur një korrelacion midis kesaj alternative dhe opsionit "s'ka burim tjetër për ngrohje".

probabiliteti i blerjes se druve te zjarrit mendojme se ekziston vetem atehere kur nuk ka mundesi qe ato te sigurohen "falas", duke i prere ne pyll. Praktika e marrjes se druve te zjarrit nga pylli i nje komune tjeter eshte pothuajse e paperfillshme, per vete traditat dhe zakonet e fshatrave shqiptare.

Pasqyra 27. Burimi i sigurimit te druve te zjarrit sipas rretheve

Rrethi	Burimi i sigurimit					
	Direkt ne pyllin tone ¹³	Direkt nga pylli i nje komune tjeter	Blere nje tregtari te pa identifikuar	Blere nga nje perdorues i kontraktuar nga komuna	Tjeter (krasitje ulliri, shkurre te thara ne pyll)	Pa pergjigje
Has	20	0	8	2	0	0
Bulqize	14	1	5	8	0	2
Kruje	16	0	12	1	0	1
Berat	28	0	0	0	0	2
Durres	18	0	4	0	4	4
Devoll	17	0	8	0	0	0
Delvine	10	0	9	0	0	11
Totali intervistave	123	1	46	11	4	20
Grupi ndaj Totalit %	60.0	0.5	22.4	5.4	2.0	9.8

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

CFARE DO TE THOTE "Blere nga nje perdorues i kontraktuar nga komuna" NUK EGZISTON NJE I TILLE.

Pasqyra 28. Burimi i sigurimit te druve te zjarrit sipas nivelit te te ardhurave

Te ardhurat mujore (ne leke)	Burimi i sigurimit					
	Direkt ne pyllin tone	Direkt nga pylli i nje komune tjeter	Blere nje tregtari te pa identifikuar	Blere nga nje perdorues i kontraktuar nga komuna	Gjineshter /krasitje ulliri	Pa pergjigje
Deri ne 2,000	12	0	2	0	1	0
2,001-6,000	22	0	6	3	0	1
6,001-8,300	23	0	8	1	1	2
8,301-10,000	10	0	8	2	0	1
10,001-13,000	15	0	7	1	0	4
13,001-15,000	16	0	1	2	0	2
15,001-18,000	6	0	1	0	1	0
18,001-24,000	6	0	5	0	0	3
24,001-31,000	2	0	0	0	1	2
Mbi 31,000	0	0	2	0	0	4
Te padeklaruar	11	1	6	2	0	1
Totali intervistave	123	1	46	11	4	20
Grupi ndaj Totalit %	60.0	0.5	22.4	5.4	2.0	9.8

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

¹³ Nenkuptojme marrjen e druve ne pyllin e fshatit dhe jo pyjet komunale, pasi jo ne te gjitha komunat jane kaluar pyjet ne perdorim te tyre.

2.3.10 Alternativat e Perdorimit te Drute e Zjarri

Bazuar ne te dhenat e vrojtimit del qe, rreth 47% e te intervistuarve rradhisin mospasjen e nje burimi tjeter alternativ per ngrohje si, nje nga arsyet paresore te perdorimit te druve te zjarrit. Kesaj pergjigjeje i shtohet edhe fakti qe, ato sigurohen lehte, lire dhe pa kufizim sasie. Po t'i referohemi pasqyres se meposhtme do te shohim qe familjet me nje nivel te te ardhurave deri ne 15,000 leke perbejne 82% e atyre qe rradhisin mosekzistencen e nje burimi tjeter ngrohje, si arsye kryesore. Sidoqofte, mendojme qe, ne dhenien e pergjigjes kesaj pyetjeje ka patur nje vetelidhje midis 2 alternativave te para (s'ka burim tjeter per ngrohje dhe sigurohet lehte, lire dhe pa kufizim sasie). Vec kesaj ne pergjigje theksohet se ne kushtet e nje varferie te madhe "nuk ka burim tjeter per ngrohje", sepse perdorimi i burimeve alternative kerkon shpenzime monetare mjete te cilat mungojne. Keshtu arrijme ne konceptimin e alternativës se pare si nje mospasje te nje burimi, i cili sigurohet lehte, lire dhe pa kufizim sasie.

Pasqyra 29. Arsyet e perdorimit (me teper) te druve te zjarrit sipas nivelit te te ardhurave

Te ardhurat mujore (ne leke)	Arsyeja e perdorimit te druve te zjarrit				
	S'ka burim tjeter per ngrohje	Sigurohet lehte, lire dhe pa kufizim sasie	Eshte tradite familjare	Tjeter (si arsyet shendetsore)	Pa pergjigje
Deri ne 2,000	12	2	0	1	0
2,001-6,000	15	11	4	1	1
6,001-8,300	20	10	2	0	3
8,301-10,000	7	8	4	0	2
10,001-13,000	16	6	0	0	5
13,001-18,000	13	10	3	0	4
18,001-31,000	6	7	1	0	5
Mbi 31,000	0	1	0	0	5
Te pa deklaruar	7	5	7	1	1
Gjithsej fam. (nr)	96	59	21	3	26
Gjithsej fam. (%)	46.8	28.8	10.2	1.5	12.7

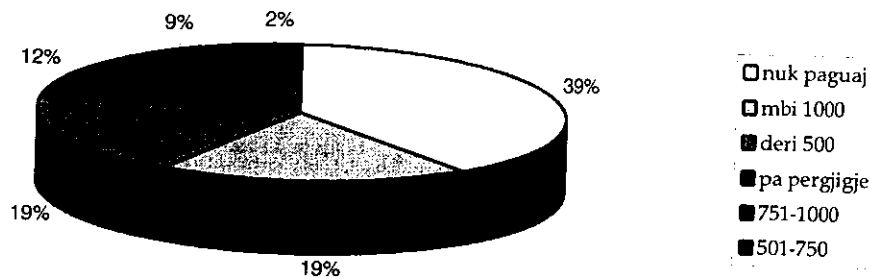
Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

2.3.11 Perfitimi i Druve te Zjarrit Kundrejt Cfare Kostoje

Nga analiza e te dhenave nga ky vrojtim, konfirmojne se rreth 39% e familjeve rurale nuk paguajne per drute e zjarrit. Mirepo, vetem duke ditur qe 60% e tyre i marrin drute e zjarrit drejtperdrejt nga pylli, gje qe nenkupton konsum falas, shifra e mesiperme duket si e dhene ne nivele te nenvleresuar. Kete fakt e verejme dhe ne grafikon e meposhtem:

Grafiku 12. Çmimi i blerjes se nje mst dru zjarri

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

Besueshmerine e ulet ne pergjigje te kesaj pyetjeje mund ta verejme dhe te perqindja e familjeve rurale, te cilet paguajne mbi 1,000 leke per 1 mst dru zjarri, e cila eshte pak me e larte (vetem 1%) se atyre qe paguajne deri ne 500 leke mst. Dy çmimet e tregut te lartepmendura jane dy vlerat e mundshme ekstreme.

Analiza e pergjigjeve per pyetjen e mesiperme te çon ne faktin se, nga njera ane, eshte pak e veshtire te pranohet hapur ne nje intervistim, se drute e zjarrit sigurohen falas, permes prerjes ne pyll dhe, nga ana tjeter, me karakterin e tyre disi "krenare", familjet rurale perpiqen qe, duke rritur nivelin e shpenzimeve te tyre per dru zjarri, te fshehin nje pjese te varferise se tyre qe, gjithesesi, eshte mjaft e dukshme.

Pasqyra 30. Çmimi i blerjes se nje mst dru zjarri sipas nivelit te te ardhurave

Te ardhurat mujore (leke)	Çmimi i blerjes se nje mst (ne leke)					
	Deri ne 500*	501-750	751-1,000	Mbi 1,000	Nuk paguaj	Pa pergjigje
Deri ne 2,000	6	0	0	2	7	0
2,001-6,000	5	1	4	4	17	1
6,001-8,300	7	0	3	7	15	3
8,301-10,000	4	2	1	7	5	2
10,001-13,000	5	0	1	8	9	4
13,001-15,000	3	1	2	3	10	2
15,001-24,000	5	0	0	6	8	3
24,001-31,000	2	0	0	0	1	2
Mbi 31,000	0	0	0	2	0	4
Te pa deklaruar	1	0	7	0	9	4
Gjithsej fam.(nr)	38	4	18	39	81	25
Gjithsej fam. (%)	18.5	2.0	8.8	19.0	39.5	12.2

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

Pasqyra 31. Numri i subjekteve te materialit drusor sipas rretheve

Rrethi	Subjekte te materialit drusor			Gjithsej
	Shfrytezim	Tregtim	Perpunim	
Has	0	25	10	35
Bulqize	15	35	13	63
Kruje	0	5	22	27
Berat	0	0	31	31
Durres	0	0	10	10
Devoll	0	0	25	25
Delvine	0	0	4	4
Gjithsej	15	65	113	193

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

SSSSTTTTTRRRRRRRRAAAAAAAAAANNNNNNNNNNOOOOOOOOOO

NESE DO TE PARAQITet nje table e tille, qe mesa e Di une nuk eshte kerkuar, do te duhet te themi pastaj se sa jane me license dhe sa pa license, sa shesin/blejne lenden e pare/produktet e perpunuara, ku dhe kujt ia shesin/blejne etj si keto.

2.3.12 Ndertimi/Rikonstruktuar i Shtepive/Lokale/Fermave

Nga vrojtimi del qe, vetem 23% e familjeve nj.e.b. kane patur nevoje per lende drusore per ndertimin apo rikonstruktimin e shtepive, lokaleve dhe te stallave. Kjo shifer mund te shpjegohet me faktin se gjate dhjetevjeçarit te fundit Shqiperia eshte perballuar me nje depopullim te pershpjettuar te zonave te ndryshme te vendit, fluksi i te cileve ka qene i drejtuar ne zonat fushore dhe, ne veçanti, ne rajonin Tirane-Durres-Fushe Kruje. Ky rajon sipas parashikimeve te specialisteve, mendohet te strehoje ne nje hark kohor prej 15 vjetesh 2/3 e popullsise te te gjithë vendit nese migrimi do vazhdoje me te njejtin ritem (Center for Habitat Development).

Eshte llogjike qe, ndertimet apo rikonstruktimet te jene ndermarre nga familje me gjendje te mire ekonomike dhe, ne nje fare menyre te dhenat e meposhtme paraqesin kete lidhje pozitive, midis nivelit te te ardhurave dhe ndertimeve/rikonstruktive te bera. Pjesa dermuese e nj.e.b. (36%) qe kane patur nevoje per lende drusore, e kane siguruar ate nga nje tregtar i pidentifikuar dhe 22% e tyre e kane siguruar ate direkt nga pylli.

Fakti qe nje pjese e popullsise fshatare kane siguruar lenden e drurit nga tregtare te pidentifikuar nuk perben nje tregues te sakte, per te vleresuar sasine e lendes drusore te hequr nga pylli ne forme ilegale. Kjo, per dy arsye:

- *se pari*, sasia e lendes drusore te shitur nga subjektet ne fjale mund te perlllogaritet nga monitorimi i postobloqeve, me saktesi disi me te larte se ky vrojtim dhe, per te shmangur perlllogaritjet e dyfishta, eshte me e udhes qe lenda drusore e marre nga pylli ne menyre ilegale te vleresohet nga regjistrimi dhe matja e ngarkeses te kamioneve pa leje transporti;

- *arsyeja e dyte* ka te beje me faktin se, ne disa raste, tregtari i paidentifikuar eshte nenkuptuar si i tille nga bleresi individual dhe jo nga ligji apo menaxhuesit e pasurise pyjore kombetare (pa license te ushtrimit te veprimtarise).

Prandaj vetem lenda e siguruar drejtperdrejt nga pylli do konsiderohet si pjese e terhequr nga pylli ne forme te paligjshme. Megjithate, dhe ne kete rast duhet te jemi te kujdesshem ne menjanimin e vleresimeve te dyfishta, ato te bazuara nga matjet ne ngastra (parcela). **NE VEND TE TEORISE DUHET TE THEMI SE CFARE BEME NE PRAKTIKE DHE CILAT JANE SHIFRAT DH OPINIONET QE DALIN.**

??????

Keshtu bazuar ne analizen e te dhenat te grumbulluara ne kuadrin e ketij vrojtimit del qe rreth 28m³ lende drusore jane siguruar nga pylli ne menyre ilegale.

?????? CFARE DO TE THOTE KJO 28 m3 eshte nje fije shkrepsje qe firma kontrabanduese Xh&M e perballojne si produkt te kalbur apo bad debts????

Duke pergjithesuar çeshtjen ne fjale do te mund te perlogarisim me perafersi prerket ilegale ne shkalla vendi, si meposhte:

- Gjate 5 viteve te fundit kane patur nevojte per lende drusore rreth 24% e familjeve te nj.e.b., ose 95,2 mije familje (396,8 x 24/100);
- Nga keto 95,2 mije familje 22% prej tyre, ose 20,9 mije familje e kane siguruar lenden drusore drejtperdrejt nga pylli, duke marre ne forme ilegale 58,5 mije m3 (20.900x28/11);

????? çfare m3, mst Keshtu, ne shkalle vendi vleresohet te jene terhequr nga pylli rreth 58 mije lende drusore ne menyre te paligjshme. ?????

Pasqyra 32. Ndertimet e bera dhe burimi i sigurimit te lendes

Te ardhurat mujore	Gjithse j	Nga keto kane patur nevojte per lende drusore	Burimet e sigurimit te lendes drusore				Pa pergjigje
			Direkt ne pyll	Blere nga nje subjekt shfrytezimi	Blere nga nje perpunues	Blere nga nje tregtar i paidentifikuar	
Deri ne 2,000	15	2	0	0	2	2	0
2,001-6,000	32	2	0	0	2	3	0
6,001-8,300 +	35	2	2	0	2	1	0
8,301-10,000	21	2	2	0	3	2	0
10,001-13,000 +	27	2	1	1	3	3	0
13,001-15,000	21	1	1	0	1	2	0
15,001-18,000 +	8	1	2	0	0	1	1
18,001-24,000 +	14	0	0	0	1	2	0
24,001-31,000 +	5	0	0	0	0	0	0
Mbi 31,000	6	3	0	1	2	1	0
Te pa deklaruar	21	3	1	0	1	1	0
Gjithsej	205	47	11	3	17	18	1
%	100		22.0	6.0	34.0	36.0	2.0

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

IVIS: INTERVALET DUHET TE AXHUSTOHEN

Nga totali i familjeve qe kane bere ndertime, pjesa me e madhe e tyre (49%) kane blere derrasa me nje sasi te pergjithshme prej 89m³ dhe me nje çmim mesatar prej 10,029 leke/m³. Duke mbajtur parasysh faktin se vetem 23% te te intervistuarve u eshte dashur te perdorin lende druri (ndertime, rindertime, etj.) si dhe vellimin e pergjithshem te lendes se perdorur (156m³), nxjerrim se mesatarisht 3.3m³ lende druri eshte perdorur per familje.

Ndersa lidhur me aspektin tjeter se sa m³ lende druri per familje eshte siguruar nga pylli ne menyre ilegale, nuk mund te thuhet me saktesi per vete natyren e lendes se perdorur ne shumicen e rasteve. Derrasa, si zeri me i perdorur nga fshtaret, eshte fare e qarte qe nuk mund te merret direkt nga pylli, pasi kerkon nje faze paraprakisht perpunimi nga ajo çfare merret direct nga pylli dhe konsiderohet trup.

Edhe ne rastet ku te intervistuarit, te pyetur rreth burimit te sigurimit te tyre, jane pergjigjur direct nga pylli, kane nenkuptuar vendodhjen e sharrave dhe ngatrrave. Prandaj fakti qe eshte marre direct nga pylli nuk eshte e thene qe lenda te jete e siguruar nga pylli ne menyre ilegale.

Pasqyra 33. Lloji i lendes se perdorur, volumi dhe çmimi i blerjes

	% e familjeve qe kane blere keto zera	Vellimi (m ³)	Nuk mbajne mend (%)	Çmimi mesatar (leke/m ³)	Nuk mbajne mend (%)	Nuk ka paguar
Trupa	17.5	39	14.3	5,000	22.2	33.3
Lende ndertimi	14.0	19	23.8	11,000 ¹⁴	22.2	16.7
Derrasa	49.1	89	33.3	10,029	16.7	16.7
Binare/Listela	19.3	9	28.6	5,250	38.9	33.3
Gjithsej	100.0	156	100.0	~ 7,820	100.0	100.0

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

E PAKUPTUESHME si tabele???????????

per te diskutuar me Prof.

Se fundmi, lidhur me arsyet e prerjeve ilegale, shumica e intervistuesve rendisin nevojat per perdorim vetjak (ngrohje, ndertim, etj.) si nje nga shkaqet e demtimeve ne pyje, kjo e llogaritur mbi parimin e mesatares. Ndersa si arsye e dyte fshtaret rradhisin nevojën per te fituar para e ndjekur nga kontrabanda e mire-organizuar dhe me interesa te medha tregtare ne pyje.

Pasqyra 34. Arsyet e Prerjeve Ilegale

¹⁴ Shifra paraqitet e larte pasi ne disa raste me lende ndertimi te intervistuarit kane nenkuptuar derrasat.

Arsyet e prerjeve te paligjshme	N	Mesatarja	Deviacioni standard	Renditja sipas mesatares
Nevojat per perdorim vetjak (ngrohje, ndertim, etj.)	186	1.59	0.94	1
Nevoja per te fituar para	145	2.34	0.86	2
Pune per te trete	61	3.95	1.14	5
Kontrabande ne pyje e mire-organizuar me interesa te medha tregtare	102	2.37	1.20	3
Me shume mundesi fitimi per subjektet e perfshira ne aktivitetet e shfrytezimit	76	2.57	1.34	4

Burimi: Vrojtimi Social Ekonomik, QShKE, 2001

E PAKUPTUESHME si tabele?????????

CFARE ESHTË N (mbase 205 intervistat). Ne rast se po atehere duhet te shprehesh me %. Cfare eshte mesatarja.

Bej lidhjen midis meanikng te eviacionit standart dhe luhatjeve ne vlerat e mesatares, jepi mesatares mbiemrin dhe thuaj nese kredibiliteti i ketyre konkluzioneve eshte i larte, i mesem, i ulet (bazuar mbi mesataren). A mund te gjindet dot koeficienti i sigurise ????????

3. PRERJET ILEGALE NE NIVEL PARCELE: VLERESIM NE 450 EKONOMI PYJORE

3.1. VLERESIMI I SISTEMIT TE MONITORIMIT TE DPPK-SE PER PRERJET ILEGALE

KETU DUHET PRAKTICITETI DHE JO PERSERITJE E PROPOZIMIT TEKNIK NE LIDHJE ME SUBJEKTIN

Per te vleresuar sistemin e monitorimit te prerjeve ilegale eshte e nevojshme kryerja e nje analize te detajuar rreth qendrueshmerise dhe vijushmerise midis informacionit qe grumbullohet, hedhjen e tij ne formulare analitike, periodicitetin e analizimit te informacionit te grumbulluar dhe raportimin e informacionit permbledhes ne instancat e tjera me te larta hirarkike; realizimit dhe qartesise ne detajimin e informacionit qe duhet te grumbullohet dhe pergatitjen e formulareve analitike perkates si dhe llojin e analizës statistikore qe kryhet; varetësisë horizontale dhe vertikale te stafit te DShP-ve te perfshira ne zbatimin e sistemit te monitorimit te prerjeve ilegale ne hierarkine institucionale te DPPK-se dhe shkallen e pergatitjes profesionale per zbatimin e ketij sistemi.

Per te identifikuar mosperputhjet e sistemit actual te monitorimit te prerjeve ilegale QShKE-ja realizoi tre studime te rastit¹⁵ duke analizuar ne menyre te detajuar identifikimin dhe regjistrimin e te dhenave te prerjeve ilegale, dhe duke pare nese procesi i identifikimit dhe regjistrimit eshte ne vazhdimësi dhe nen vemendjen e perhershme te stafit te DShP-se perkatese (duke analizuar ne kete kuader metodologjine e punes, aftesite profesionale te stafit te DShP-ve te emeruar si inspektore zonash, sa jane te familjarizuar me sistemin e monitorimit ne fjale, korrespondencen midis vendbanimit dhe vetqendrimit te inspektoreve te zonave, etj.).

¹⁵ U zgjodhen tre rrethe nga zona e studimit sipas vendodhjes gjeografike

4. SHTOJCA: LEGJISLACIONI SHQIPTAR MBI PYJET: ANALIZA DHE PROSPEKTE

4.1. STRATEGJIA QEVERTARE PER REDUKTIMIN E PRERJEVE TE PALIGJSHME KUADRI LIGJOR MBESHTETES, DHE DISA SUGJERIME PER PERMIRESIMIN E TIJ

4.1.1 Prezantimi i Strategjise Qeveritare per Reduktimin e Prerjeve te Paligjshme

Problemi i prerjeve abuzive ka dale ne pah qe ne fillim te periudhes se tranzicionit social-ekonomik megjithese ne nivelet ne te cilat ndodhte ishin shume here me te ulta se keto te sotmet. Si rrjedhoje, gjate viteve te fundit te dhjetevjecarit te kaluar permasat e ketij fenomeni jane rritur shume duke e kthyer ate ne nje nder problemet kryesore per administraten pyjore dhe duke kompromentuar edhte rezultatet dhe arritjen e objektivave qe Qeveria shqiptare synon ne kuadrin e projektit Shqiptar te pyjeve.

Institucionet shqiptare duke ndare te njejtin shqetesim me donatoret persa i perket ketij fenomeni, permasave, tendencave dhe pa diskutim luften kunder tij, kane shprehur vullnetin e tyre per shmangjen e fenomenit ne fjale nepermjet ideimit dhe zhvillimit te hapave specifik si pjese e nje dokumenti me vete te quajtur Strategjia per Uljen e Nivelit te Prerjeve te Paligjshme. Kjo strategji eshte hartuar nga administrata pyjore shqiptare (DPPK) me mbeshtetjen e asistences teknike (FAO/004), dhe eshte miratuar nga Ministri i Bujqesise dhe Ushqimit. Kjo strategji e aprovuar, perfaqeson nje instrument ligjor po aq sa dhe nje metode per zhvillimin dhe implementimin e nje plan veprimi per uljen e shfrytezimit abusiv te pasurive pyjore kombetare.

Kjo strategji pershkruan hapat dhe askionet qe duhen te ndermerren per zhvillimin dhe implementimin e nje plan veprimi per uljen e prerjeve te abuzive dhe konsiston si me poshte:

- Ngritjen e nje Task - Force Nderministeriale te nivelit te larte;
- Permiresimin e autoritetit ligjor pergjegjes per prerjet e paligjshme duke perfshire edhe disa sugjerime per krijimin e nje Gjykate Pyjore Speciale;
- Permiresimi i mbeshtetjes dhe aftesive insituacionale ne nivel distrikti;
- Percaktimi i rajoneve pilot;
- Nje vleresim i pavarur per problemin e prerjeve te paligjshme nga nje pale e trete.

4.1.2 Ngritja e nje Task - Force Nderministeriale

4.1.2.1 Perberja dhe detyrat e Komisionit Task Force

Komisioni Task Force per Mbrojtjen e Pasurise Pyjore eshte krijuar me Urdhrin e Kryeministrit Nr. 253 date 23.11.2000 "Per krijimin komisionit task force per mbrojtjen e pasurise pyjore".

Ky komision I kryesuar nga Ministri I Bujqesise dhe Ushqimit perbehet nga zyrtare te 11 institucioneve te ndryshme ministeriale apo qendrore si me poshte:

- Zevendesminister I Ekonomise Publike dhe Privatizimit,
- Zevendesminister I Pushtetit Lokal,
- Kryetari I Komitetit te Zhvillimit te Turizmit,
- Kryetari I Agjensise Kombetare te Mjedisit,
- Drejtori I Drejtorise se Pergjithshme te Pyjeve dhe Kullotave,
- Drejtori I Drejtorise se Pergjithshme te Policise se Shtetit ne Ministrine e Rendit Publik,
- Drejtori I Drejtorise se Pergjithshme te Tatimeve ne Ministrine e Financave,
- Drejtori I Drejtorise se Policise se Ndertimit,
- Zevendesdrejtori I Drejtorise se Pergjithshme te Doganave ne Ministrine e Financave,
- Jurist I Kodifikimit ne Ministrine e Drejtesise

Gjithashtu jane ftuar te marre pjese ne cilesine e anetarit te komisionit, edhe drejtori i Drejtori i Drejtorise se Antikontrabandes ne Prokurorine e Pergjithshme.

Krijimi i ketij komisioni Task Force siguron **kuadrin politik** mbi te cilin do te mbeshtetet nje plan veprimi i detajuar dhe konkret per luften kunder prerjeve te paligjshme dhe duke qene I tille- shprehje e vullnetit politik te Qeverise shqiptare- sherben si sinjal i forte per te gjithë subjektet e perfshire ne aktivitetet e paligjshme ne pyje per mostolerimin e metejshem te ketyre aktiviteteve.

Komisioni Task Force eshte pergjegjes per pergatitjen dhe implementimin e **kuadrit ekzekutiv** perkates qe nenkupton hartimin "ne perputhje me programin politik te Keshillit te Ministrave te platformes per ndalimin e veprimtarise antiligjore per shfrytezimin e zonave pyjore si zenie te fondit pyjor per ndertime, prodhime inertesh ne keto zona si dhe rritjen e frytshmerise ne ndershkimin e kundravajtesve ne zonat pyjore dhe te nivelit te rritjes se vjeljes se detyrimeve qe rrjedhin nga keto kundravajtje".

Urdheri i kryeministrit per krijimin e ketij komisioni parashikon gjithashtu edhe **fushat kryesore** ku do te synojne masat e nevojshme per implemetimin e kesaj platforme:

- Bashkerendimi dhe angazhimi me I mire I institucioneve shteterore ne mbrojtje te pasurise pyjore
- Rishikimi I kateve ligjore ne fuqi per te mundesuar harmonizimin e tyre me legjislacionin pyjor
- Permiresimin e sistemit te monitorimit ne pyje

- Permirosimin e infrastruktures pyjore, rritjen e forces parandaluese dhe goditese ne sherbimin e Policise Pyjore

Kryetari i Komisionit Task Force duhet te raportoje prane Kryeministrit per ecurine e implementimit te ketyre detyrave. Bazuar ne Urdherin e mesiperm, Ministri I Bujqesise dhe Ushqimit me cilesine e kryetarit te ketij komisioni ka hartuar Platformen e Punes se Komisionit Qeveritar "Task Force" per Strategjine e Mbrojtjes se Pasurise Pyjore e Kullosores ku percaktohen drejtimet e punes se komisionit dhe nje Plan Veprimi per Mbrojtjen e Pasurise Pyjore ku percaktohen afate kohore per realizimin e detyrave te pershkruara ne platformen e punes se komisionit.

Bazat e funksionimit te ketij Komisioni jane **marreveshjet dypaleshe nderministeriale** te cilat do te rregullonin bashkepunimin dhe bashkerendimin e punes se ketyre ministrive.

Jane nenshkruar marreveshje te vecanta per bashkepunim nderdikasterial midis Ministrise se Bujqesise nga njera ane dhe Ministrise se Rendit Publik, Ministrise se Pushtetit Lokal, Drejtorise se Pergjithshme te Doganave dhe asaj te Tatimeve ne Ministrine e Financave, Drejtorise se Policise se Ndertimit ne Ministrine e Puneve Publike dhe Agjensise Kombetare te Mjedisit respektivisht.

4.1.2.2 Komisioni Task-Force dhe Mangesite Ligjore: Disa rekomandimet perkatese

- Urdheri i Kryeministrit per krijimin e Komisionit Task - Force ashtu si dhe "Platforma e punes se Komisionit Qeveritar Task Force per strategjine e mbrojtjes se pasurise pyjore e kullosores dhe Plan Veprimi "Per mbrojtjen e pasurise pyjore" nuk parashikon afatet kohore te raportimit prane Kryeministrit. Vendosja e ketyre afateve do te perfaqesonte nje detyrim ligjor qe nga ana e vet do te rriste seriozitetin, impenjimin dhe do te sherbente si shtyese e metejshme ligjore per ecurine dhe zbatimin e ketij plan veprimi.
- Nuk jane respektuar afatet per rregullimin e ndryshimeve te nevojshme ligjore dhe nuk jane hartuar marreveshjet dypaleshe per zgjidhjen e mosperputhjeve mes ligjeve per mjedisin, ligjin e minierave , turizmin etj sic percaktohet ne pikat 3 dhe 7 te ketij plan veprimi.
- Marreveshjet nderministeriale, pervecse qe disa prej tyre duhet te rinenshkruhen ne rastet e nderrimit te personave me cilesine e nenshkruesis me qellim qe te vazhdojne te ngelen ne fuqi, ne asnje rast nuk shoqerohen me percaktimin e pergjegjesive dhe detyrimeve konkrete qe rrjedhin nga mospermbushja e angazhimeve si ndaj ligjeve perkatese ne fuqi ashtu dhe ndaj vete marreveshjeve te lidhura. Permbajta e marreveshjeve eshte shume e pergjithshme dhe percaktimi I veprimeve konkrete lihet ne cdo rast subjekt I marreveshjeve te tjera midis niveleve me te ulta institucionale. Keto marreveshje te tjera, qe per nga menyra si konceptohen -pasqyrim I veprimeve konkrete te paleve, do te perbenin pjesen me thelbesore dhe percaktuese per zbatimin e objektivave te strategjise dhe eficencen e saj nuk jane hartuar deri tani. Ne keto kushte, kuadri i nevojshem ligjor , percaktues per veprimet dhe mosveprimet e paleve, te drejtat dhe detyrimet lidhur me keto veprime apo mosveprime, nuk eshte I plote dhe fakti qe ketij kuadri I mungon pjesa me thelbesore dhe e rendesishme, e ben ate te paperdorshem dhe "nje strategji ne leter".

- Marreveshjet e lidhura midis Ministrise se Bujqesise dhe Ministrive apo drejtorive te tjera qendrore nuk duhen konceptuar vetem si marreveshje midis dy ministrive por si bashkerendim dhe kooperim I punes se dy administratave perkatese deri ne nivelet me te ulta te tyre dhe realizimi I detyrave qe percaktojne keto marreveshje duhet te konsiderohet si pjese integrale e detyrave funksionale te kesaj administrate.
- Duhet te rihartohen keto marreveshje duke perfshire ne te konsideratat e e mesiperme persa I takon percaktimit te te drejtave, detyrimeve , afateve etj duke qene keto marreveshje premisa baze per fillimin e funksionimit te punes se ketij Komisioni.

4.1.3 Permiresimi i autoritetit ligjor per prerjet e paligjshme dhe disa konsiderata per ngritjen e nje Gjykate Pyjore

Strategjia per reduktimin e prerjeve te paligjshme parashikon si nje nder objektivat e saj permiresimin e autoritetit ligjor per prerjet e paligjshme dhe disa konsiderata per krijimin e nje Gjykate Pyjore. Sipas strategjise, DPPK duhet te identifikoje te metat dhe mangesite e legjislacionit aktual dhe te propozoje permiresimet e nevojshme te kuadrit ligjor ekzistues.

Kuadri ligjor ekzistues ka ne mjaft raste konflikte dhe mbivendosje kompetencash, te cilat jane objekt I shqyrtimit ne Kapitullin 2 te ketij materiali " Rishikimi I legjislacionit , rregulloreve dhe udhezimeve ne funksion te zbatimit te strategjise".

Permbledhtas mund te thuhet se ky objektivi tenton :

- rishikimin dhe shmangjen e aspekteve kontradiktore te disa legjislacioneve dhe kryesisht midis legjislacionit per mjedisin, turizmin, ligjin minerar nga njera ane dhe legjislacionit pyjor nga ana tjeter ;
- mundesite e permiresimit te legjislacionit kryesisht atij penal, te procedures penale dhe atij per kundravajtjet administrative persa I takon forcimit te autoritetit ligjor te policise pyjore dhe rendesise se veprave penale ne pyje;
- Parashikimin dhe perfshirjen ne kete kuader te mjeteve dhe instrumenteve ligjore qe do te favorizonin dhe ndihmonin imponimin e ligjit.

Sipas Plan Veprimit te Platformes se Komisionit Task Force , ky objektivi duhej te kish perfunduar deri ne Shkurt 2001, afat I cili nuk eshte respektuar.

(Persa I takon mbivendosjes konkrete te ligjeve dhe rekomandimeve perkatese shih kapitullin 2 .)

4.1.4 Permiresimi i mbeshtetjes dhe aftesive insitucionale ne nivel distrikti

Nje tjeter drejtim I strategjise eshte dhe permiresimi I mbeshtetjes dhe aftesive institucionale ne nivel distrikti. Para se gjithash ketu kuptohet **sigurimi I mbeshtetjes logjistike** dhe asistences materiale per stafin e Drejtorive te Sherbimit Pyjor ne rrethe si radiokomunikacion, motorcikleta dhe pajisje te tjera te identifikuara nga DPPK dhe qe mendohen te kene nje impakt per reduktimin e prerjeve te paligjshme. Keto pajisje , me perjashtim te sistemit te radiokomunikimit I cili eshte ne fazen e tenderimit, jane siguruar nepermjet Projektit te Pyjeve.

Nje tjetër aspekt që do të shërbente mjaft rritjes së aftësive insitucionale të stafit të DSHP-ve do të ish dhe **trainimi dhe organizimi I seminareve trainuese të herpashershme** me qëllim njohjen me të mirë të ligjit dhe procedurave ligjore sidomos për policinë pyjore dhe rritjen e koordinimit.

Nje hap tjetër që do të shërbente fuqizimit dhe efikasitetit të punës së DSHP-ve do të ishte **prezantimi dhe përdorimi I nje sistemi monitorimi** nga ana e DSHP-ve për shmangjen e kundravajtjeve në pyje.

4.1.5 Rajoni pilot

4.1.5.1 Nevojat për ngritjen e Rajonit Pilot dhe objektivat e tij

Ideja e krijimit të Rajonit Pilot është hedhur duke pasur si qëllim zhvillimin e alternativave për reformën insitucionale (në kushtet kur objektivi I parashikuar për krijimin e korporatës pyjore dhe I mbështetur nga projekti shqiptar I pyjeve nuk pritet që të realizohet gjatë jetës së projektit dhe DPPK nuk ka një ide të qartë për zgjidhje insitucionale alternative) dhe dhenien prioritet të nevojave për harmonizimin insitucional dhe kuadrin ligjor .

Permbledhtas qëllimi i përgjithshëm i "Rajonit Pilot" është:

- Të testojë dhe të vlerësojë ndarjen e funksioneve komerciale nga ato të politikave,
- Të zhvillojë alternativa insitucionale dhe koncepte apo rregullime të menaxhimit të burimeve (sic është propozuar nën projektin e pyjeve dhe mbështetur nga *Strategjia për zhvillimin e sektorit pyjor kullësor në Shqipëri*);
- Zhvillimi dhe promovimi i koordinimit të metejshëm ndër-sektorial
- Në mënyrë specifike, zgjedhja dhe aplikimi I këtij rajoni pilot do të shërbejë për sa më poshtë:
- Projekti i Pyjeve do të pilotojë një zbatim të integruar të të gjithë aktiviteteve të projektit në një drejtori rajonale;
- Komponenti i zhvillimit insitucional duhet të fokusohet në ndarjen e aktiviteteve komerciale nga ato rregullatore të DPPK në një rajon të projektit (kjo mund të zbatohet nëpërmjet marrëveshjeve insitucionale në një bazë pilote, për replikimi i kesaj në nivel kombëtar do të kërkonte akte ligjore specifike).
- Ndarja e funksioneve komerciale nga ato të politikave do të testohet në një rajon pilot;
- Punët pyjore (rallimet dhe rehabilitimi i rrugëve) të integrohen me zbatimin e planit të menaxhimit të pyjeve . Projekti duhet të fokusohet deri në zbatimin e pesë planeve , duke zgjedhur në fillim një vend brenda rajonit pilot.
- Zyrat pyjore në rreth, mbi një bazë pilote, të fillojnë marrëveshjet me fshataret për të siguruar shpërndarjen e drurit (fillimisht në 2 distrikte, preferohen në dy komuna model).
- Për të realizuar qëllimin e mesipër rajoi pilot duhet të kenë kërkesat specifike të mëposhtme:

4.1.5.2 Mangesite ne statusin e Rajoni Pilot

Megjithese, DPPK dhe PMU kane caktuar vendosjen e rajonit pilot dhe objektivat e tij, deri tani nuk ka filluar realizimi I asnje prej aktiviteteve te propozuara dhe testeve te parashikuara. Nje nder arsytet qe kane shkaktuar kete, pervec vullnetit dhe impenjimit te dobet te paleve eshte dhe mospercaktimi ne asnje dokument ligjor i statusit juridik te ketij rajoni, duke filluar nga shtrirja gjeografike e tij dhe me pas me pershkrimin e aktiviteteve qe do te pilotohen, me percaktimin e detyrave, te drejtave dhe pergjegjesive te paleve ne permbushje te qellimeve per te cilat eshte ngritur ky rajon duke filluar nga niveli I DPPK dhe duke zbritur ne nivelin e DSHP-ve perkatese dhe qe perfaqesojne ndryshime jo te vogla nga statusi aktual qofte I DPPK dhe DSHP-ve si ne aspektin hierarkik ashtu dhe ate funksional.

4.1.5.3 Rekomandime

Nisur nga mangesia e mesiperme ligjore, duhet qe me ane te nje Vendimi te Keshillit te Ministrave te percaktohet **statusi juridik** I rajonit pilot ku te gjejne pasqyrim te gjitha mangesite e permendura me siper dhe konkretisht:

- Perkufizimi si nocion I rajonit pilot she shtrirja gjeografike e tij
- Synimet qe kerkohen te arrihen nepermjet tij
- Aktivitetet qe do te zhvillohen ne permbushje te ketyre synimeve
- Te drejtat dhe pergjegjesite e paleve ne permbushje te ketyre aktiviteteve
- Afatet kohore te realizimit te ketyre aktiviteteve

4.2. KUADRI LIGJOR EKZISTUES DHE DISA KONSIDERATA PER HARMONIZIMIN E TIJ

4.2.1 Kuadri ligjor ekzistues

Me poshte po paraqesim nje prezantim te permbledhur te kuadrit ligjor qe rregullon sektorin pyjor si dhe sektore te tjere relevante me te:

4.2.1.1 Kushtetuta

Kushtetuta e re e miratuar ne **21 Tetor, 1998 (Ligji nr.8417)** persa I takon mjedisit dhe burimeve natyrore u jep te drejten njerezve per te informuar mbi gjendjen e mjedisit (neni 56). Ndermjet objektiveve te veprimtarise se shtetit ajo perfshin "nje mjedis ekologjik per brezat e tashem dhe te ardhem" dhe " nje shfrytezim racional te pyjeve ujit, kullotave dhe te gjitha burimeve te tjera natyrore ne baze te parimeve te zhvillimit" (neni 59).

4.2.1.2 Qeverisja lokale

Organizimi dhe funksionimi i organeve te qeverisjes vendore ne Republiken e Shqiperise rregullohet nga ligji "Per organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore" Nr. 8652 Date 31.07.2000. Aktualisht jane 12 qarqe, te cilat jane njesi qeverisje te nivelit te dyte , te perbera nga disa komuna dhe bashki me lidhje gjeografike, tradicionale, ekonomike, sociale dhe interesa te perbashket. Nendarja e qarkut eshte rrethi.

Funksionet e qarkut jane ndertimi dhe zbatimi i politikave rajonale dhe harmonizimi i tyre me politikat shteterore ne nivel qarku, si dhe cdo funksion tjetër i vet i dhene me ligj.

Komunat dhe bashkite ushtrojne funksione ne fushen e infrastruktures dhe sherbimeve publike, funksione me karakter social, kulturor dhe sportiv, dhe funksione ne fushen e zhvillimit ekonomik vendor ku nder te tjera "funksionin e pergatitjes se programeve te zhvillimit ekonomik vendor" dhe "ruajtja dhe zhvillimi i pyjeve, kullotave dhe burimeve natyrore me karakter vendor".

4.2.1.3 Kodi Penal

Vetem nje nen i **Kodit Penal** i kushtohet veprimtarive te kundraligjshme ndaj pyjeve: prerja apo demtimi i pyjeve pa qene i autorizuar ose ne zona te ndaluara ose ne periudha kohe eshte krim, i ndershkueshem me gjobe ose burgim deri ne nje vit. **Kodi i procedures penale** i jep policise gjyqesore drejten e arrestimit vetem ne raste krimesh te cilet jane te ndershkueshem me njeminimum prej 5 vjetesh burgim, keshtu qe kjo nuk aplikohet per krimet ndaj pyllit (sek. 30 dhe 32).

4.2.1.4 Kundravajtjet administrative

Kundravajtjet administrative rregullohen nga ligji 7697 date 7.4.1993 "Per kundravajtjet administrative" I amenduar disa here me pas nga ligje te tjera. Nje nder keto amendamente, ligji 8343 i 1998 vendos qe kundravajtjet administrative ne rastet e mospagimit vullnetar te gjobave duhet te raportohen zyrtarisht tek autoritetet lokale ku kundravajtjesi ka vendbanimin ose kryen veprimtarine e tij.

4.2.1.5 Ligji per Mjedisin

Ne 1991 u krijua "Komiteti per Mbrojtjen dhe Ruajtjen e Mjedisit" si nje departament qeveritar (per pak vjet brenda Ministrise se Shendetsise) me pergjegjesi per koordinimin e veprimeve qeveritare ne ceshtjet e Mjedisit. Komiteti me pas u kthye ne Agjensi Kombetare te Mjedisit i varur direkt nga Keshilli i Ministrave.

Ligji kryesor per mbrojtjen e mjedisit eshte **Ligji 7664 i 21 Janar 1993, "Per mbrojtjen mjedisore"** i modifikuar nga ligji 8364 dt. 2 Korrik 1998. Ky ligj eshte i lidhur me pylltarine sepse kerkon "licensa mjedisore" te nxjera nga autoritetet mjedisore per aktivitetet e listuara qe mund te kene ndikim mbi mjedisin (neni 17). Kjo perfshin nje game te gjere aktivitetesh sic jane ndertimi i infrastruktures, eksplorimi dhe shfrytezimi i tokave jeta e eger dhe peshkimi dhe ne lidhje me substancat e rrezikshme ne menyra te ndryshme. (neni 18).

Ne lidhje me pyjet, aktivitetet qe kerkojne licence jane: shfrytezimi i pyjeve qe kane interes te perbashket; krijimi i zonave te pyllezuara; gjuetia. (neni 18/6). Amendamenti i 1998 kerkon licence edhe ne rastet e ndryshimit te perdorimit te pyllit.

Ligji mbi mbrojtjen mjedisore kerkon gjithashtu edhe vleresimin e impakteve mjedisore, me kerkesen e autoriteteve mjedisore ose autoriteteve lokale (vecanerisht AKM, Agjensite Mjedisore te Keshillave Rajonale, Komunale, bashkiake dhe te Rrethit). Eshte

trajtuar dhe nje forme e pjesmarjes publike ne proces (kapitulli i dyte). Duke bere vleresimin e impakteve mjedisore do te ishte e domosdoshme marrja e licensave mjedisore. Jane pergatitur gjithashtu edhe rregulloret mbi vleresimin e impakteve mjedisore.

Parashikime te tjera te ligjit kerkojne zbatimin e marveshjeve nderkombetare mjedisore ne te cilat Shqiperia eshte pjese dhe pergjithesidht aderon me "norma dhe principe pergjithesisht te pranuar" te ligjit mjedisor nderkombetar, edhe pse te perfshira ne marveshje ne te cilat Shqiperia nuk eshte pale (neni 6). Tranzitet e lendeve te demshme nepermjet Shqiperise eshte i lejuar vetem ne qofte se ka nje mareveshje nderkombetare (neni 5). Ligji kerkon adaptimin e me teper rregullave specifike mbi ujin, ajrin, token, natyren, dhe mbrojtjen e tyre (neni 4).

Autoritetet mjedisore mund te pezullojne apo te nderpresin aktivitetet te cilat kane shkaktuar ndotje apo demtime mjedisore dhe te marrin masat perkatese (neni 31).

Ligji gjithashtu ka te beje dhe me politikat dhe ceshtjet institucionale, si formulimi dhe zbatimi i nje politike mjedisore dhe i nje strategjie mjedisore, adaptimi i standarteve mjedisore, pergatitja e nje raporti vjetor mbi gjendjen e mjedisit dhe shperndarjen e fondeve per kerkime.

Eshte krijuar nje inspektoriat per mbrojtjen e mjedisit qe i raporton AKM (neni 41). Keshillat komunale, bashkiake dhe te rretheve per adaptimin dhe publikimin e programeve te mbrojtjes se mjedisit, duke shperndare informacionin mjedisor dhe pergjithesisht duke kontrolluar situaten mjedisore (neni 42).

Rregulloret mbi agjensite rajonale te mjedisit u nxoren ne 1994 ne baze te ligjit mbi mbrojtjen mjedisore te 1993. Agjensite jane te bazuara ne prefektura. Funksionet e tyre perfshijne bashkepunimin per zbatimin e legjislacionit per mbrojtjen e mjedisit, mbledhjen e informacioneve te lidhura me mjedisin. Mbledhjen e gjobave ne baze te ligjit, kontrollin mbi menaxhimin e zonave te mbrojtura brenda juridiksioneve respektive, organizimin e vleresimeve te impakteve mjedisore te projektit, te cilat ne baze te ligjit per mbrojtjen e mjedisit, kualifikohen si "investime te karakterit lokal", dhe mbikqyrjen nga inspektoratet mjedisore.

4.2.1.6 Ligji "Per Pyjet dhe Policine e Sherbimit Pyjor"

Ligji nr. 7623, dt. 13 Tetor 1992, Per pyjet dhe policine e sherbimit pyjor, eshte ligji kryesor mbi pyjet.

Neni 2 i ketij ligji ka te beje me perkufizimet e pronesise pyjore "toka pyjore" dhe "toka me bimesi pyjore" (te dyja respektivisht te perkufizuara ne nenin 3). Pyjet shtetore, komunale dhe private jane te gjitha pjese e konsiderueshme e kesaj pronesie. **Pyjet komunale**, nje kategori e re e shprehur nga ligji, jane tek tokat shtetore por perdoren per perdorim te perbashket te nje ose disa fshatrave ose komunave. Per menaxhimin e tyre duhen mareveshje ndermjet autoriteteve pyjore dhe atyre lokale. **Pyjet private** jane pyjet e gjetura ose te mbjella ne toka private (neni 4).

Ne pjese te ndryshme te ligjit jane percaktuar edhe **ndalime** (p.sh neni 9 mbi zenien dhe perdorimin e tokave pyjore pa autorizim, neni 26 per falsifikimin e markave, neni 34 per heqjen e disa pjesesh te bimeve apo specieve, nenet 47,48 per demtimin e instalimeve dhe firmimeve pyjore

Funksionet e ndermarjeve pyjore te rrethit jane percaktuar per te perfshire menaxhimin perhapjen dhe trajtimin shkencor te pemeve dhe drureve komerciale, dhe bimeve mjekesore ne pyjet dhe kullotat komunale. Druret e nje rendesie te vecante brenda apo jashte pronesise pyjore menaxhohen nga administrata pyjore (neni 11).

Planit te menaxhimit i referohet neni 15 :“planet e prodhimit dhe inventarizimit” duhet te pergatiten si per pyjet shtetore dhe per ato komunale por jo per pyjet private. Ka dhe referenca te tjera te rendesishme per menaxhimin ne pjese te tjera te ketij ligji. Ne vecanti neni 23 kerkon percaktimin e nje prerjeje te lejueshme e bazuar ne kriteret e perballueshmerise.

Mbrojtja e **pellgjeve ujembledhes** behet me ane te pyllzimeve dhe mbylljes se zonave per prerje dhe kullotje. Megjithate nuk eshte e thene qe keto te jene pergjegjesite e administrates te pyjeve.

Pergjegjesia per **peshkimin** ne ujrat malore i jepet administrates te pyjeve(neni 20).

“**Parqet pyjore nacionale**” dhe “rezervatet natyrore” mund te deklarohen nga Keshilli i Ministrave; rezerva shkencore, monumente natyrore, panorama, dhe drure industriale te mbrojtur mund te deklarohen nga Drejtoria. Drejtoria mund te nxjerre edhe rregullore per zonat e mbrojtura (neni 12). Mund te vendosen edhe tarifat e hyrjes.

Per mbledhjen e **produkteve te vogla te pyjeve** ku perfshihen gjethet dhe ushqimet e bagetive kerkohet gjithmone leje (nenet 33 dhe 35).

Ne baze te ligjit u krijua dhe policia e sherbimit pyjor. Ky sherbim eshte pjese e administrates pyjore por oficeret perfitojne statusin e ushtarakut dhe barazohen me ligj me punonjesit e rendit publik. (neni54-60).

Mbrojtja kunder zjarrit lidhet me nenin 43, i cili ndalon ndezjen e zjarreve qe mund te demtojne pyjet ose veprimet ne menyre te tille qe te mund te krijojne rrezik zjarri. Egziston detyrimi per te informuar mbi keto demtime dhe per te mare pjese ne fikje e zjarreve (neni 44).

Krahas legjislacionit kryesor ekziston gjithashtu edhe legjislacion ndihmes mbi insitucionet pyjore i cili do te shqyrtohen ne kapitujt e tjere te ketij materiali.

4.2.1.7 Ligji mbi Turizmin

Ligji nr.7665, i 21 1.1993 “Zonat prioritare te zhvillimit te turizmit” I amenduar nga disa ligje me pas percakton strategjine se zhvillimit te turizmit e cila i propozohet Ministrise se Turizmit dhe miratohet nga Keshilli i Ministrave. Ne baze te strategjise pergatiten studimet e planeve urbane per identifikimin e zonave te pershtatshme per turizem. Komiteti I Zhvillimit te Turizmit aprovon aplikimet per aktivitetet e pershtatshme. Ai ka gjithashtu pushtetin per te vleresuar pershtatshmerina e aktiviteve jo vetem turistike ne zonat e pershtatshme dhe te nxjere vendime te bazuara ne aprovimin e Keshillit te Ministrave (neni.4).

Te ashtuquajturve persona te stimuluar ju jane dhene disa Garanci dhe Stimujt ne lidhje me perdorimin e te ardhurave apo kapitaleve dhe te perjashtimeve nga taxat (neni 6).

Ka edhe parashikime të tjera për investimet, kohezgjatjen dhe kushtet e marreveshjes së qerases së lidhur me personin e stimuluar për marrjen në dorezim të truallit së bashku me pasurinë e patundshme që ndodhen mbi të për ushtrimin e një veprimtarie të stimuluar (neni 7ç). Gjithashtu neni 10 I ligjit parashikon detyrimin e qiramarresit për mirembajtjen dhe riparimin e ndërtesave, rrugeve, ambienteve të tjera të shërbimit, zonave të gjelberimit etj gjatë kohezgjatjes së qerases, detyrim ky që I transferohet automatikisht çdo pasardhësi të qeramarresit.

4.2.1.8 Ligji Minerar

Ligji Nr. 7796 datë 17.02.1994 parashikon ekskluzivitetin e ministrit për dhenien e të drejtave minerare, lejeve të kërkimit, të zbulimit dhe të shfrytëzimit dhe merr shumë pak në konsideratë pasojat e këtyre aktiviteteve mbi mjedisin. Vetëm një nen I këtij ligji, neni 95 parashikon detyrimin e subjektit mbajtës së lejes për të operuar në përputhje me rregullat për mbrojtjen e mjedisit dhe në rast dështimi të marrë masat e nevojshme për mbrojtjen e mjedisit.

4.2.2 Perplasjet e legjislacionit të fushave të ndryshme që lidhen me pylltarinë

Legjislacioni kryesor mjedisor (Ligji nr. 7664, i 21.1.1993 mbi Mbrojtjen e Mjedisit, dhe i amenduar nga ligji 8364 i 2.7.1998) kërkon një licencë nga autoritetet mjedisore për një numër aktivitete të lidhura me burimet natyrore. Kjo përfshin ndryshimin e përdorimit të tokave pyjore, shfrytëzimin e pyjeve që janë në interesin e përbashkët, krijimin e plantacioneve pyjore, gjuetinë etj. Këto parashikime krijojnë një sistem i cili është i papërshtatshëm dhe i vështirë për të zbatuar në praktikë. Pushteti i autoriteteve mjedisore dhe pyjore I përcaktuar nga ligjet përkatëse ka përplasje dhe mbivendosje. Kështu që të dy këto lloje autoritetesh duhet të pajisen me të njëjtën ekspertizë teknike me qëllim kryerjen e të njëjtave funksione. Për më tepër, personat private janë të detyruar nga parashikimet e mesipërme të marrin autorizime nga dy autoritete të ndryshme për të njëjtat aktivitete.

Për këto parashikimeve dalin edhe një sërë problemesh të tjera: për ndryshimet në përdorimin e tokës pyjore, ligji pyjor kërkon një aprovim nga Ministri për zonat nën 50 ha; dhe nga Këshilli i Ministrave për zona më të mëdha: nuk është e qartë nëse licenca e marrë nga autoritetet mjedisore mund të zëvendësojë një kërkesë të tillë. Vendosja se cilët pyje mund të konsiderohen si "të interesit të përbashkët" është akoma e paqartë.

Ligji kryesor Minerar i Shqipërisë (Ligji nr. 7796 i 17.2.1994 mbi Minerat) sic u sqarua më lart kërkon pak më shumë në konsideratë të interesave mjedisore dhe autoritetet në këtë kusht janë ekskluzivisht të autorizuar për nxjerrjen e të drejtave për zgjerimin e zonave të tokës (mbi 400 km²) pa ndonjë konsultim me autoritetet pyjore edhe pse pyjet mund të jenë tepër të ndryshuar.

dhe pse vendimi nëse të drejtat minerare duhet apo nuk duhet të jepen ngelen një mënyrë gjegjësi e plotë e autoriteteve minerare, përfshirja e autoriteteve pyjore do të ishte e përshkëlqyeshme për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve të lidhura me aktivitetet minerare, me pikesynimin për të minimizuar ndikimin e tyre në pyje. Konsultimi me autoritetet pyjore do të ishte i kështillueshëm në fazën e ndryshme të zbatimit të ligjit, si përfshirja e lejeve të pritshme, kondicionet e eksplorimit dhe koncesionet minerare,

vecanerisht aty ku jane autorizuar teknika rebele; aprovimi i propozimeve per rehabilitimin e demtimeve te burimeve natyrore (neni. 45, iii); marja e masave urgjente per parandalimin e demtimeve mjedisore (neni. 95); aprovimi i kthimit te tokes ne gjendjen e saj natyrore pas perfundimit te te drejtave minerare qe aktualisht jepet nga Ministri I Minierave (neni . 99).

Per me teper cdo demtim ne pyjet shteterore ne lidhje me operacionet e shfrytezimit do te kompensohet (kjo eshte kerkuar vetem ne rastet e koncesioneve te minierave), dhe do te behet dhe nje pagese ndaj autoriteteve pyjore sipas legjislacionit pyjor per cdo lloj prerjeje.

Ne lidhje me **ligjin kryesor te turizmit** (ligji 7665 i 21 janarit 1993 "Mbi prioritetet e zhvillimit te zonave turistike dhe i amenduar nga ligji 8368 i 1998, dhe ligji 1609 i 1996 si dhe ligji 8163 i 1996) mangesia kryesore e verejtur eshte se autoritetet pyjore nuk jane te perfshire ne keshillin nderministror Keshilli i Politikave te Zhvillimit te Turizmit I cili miraton ose jo kerkesat e personit fizik apo juridik per dhenien e lejave per veprimtari te stimuluar apo vazhdimin e saj pra per te mare vendime ne lidhje me perdorimin e tokave per qellime turizmi, pra po keshtu dhe per tokat pyjore. Gjithashtu nje tjetër mangesi eshte se megjithese administrata pyjore vepron si perfaqesuese legale e Shtetit dmth si pronar i pronesise pyjore , ky keshill mund te hyje ne marveshje qeraje me palet e treta per token duke perfshire edhe ate pyjore.

Legjislacioni ne lidhje me zonat e mbrojtura dhe biodiversitetin eshte pergatitur nga Agjensia Kombetare e Mjedisit, Meqenese Departamenti i Pyjeve dhe Kullotave mban disa pergjegjesi per menaxhimin e zonave te mbrojtura, do te ishte e rendesishme te kalohen konfliktet ndermjet roleve respektive te NEA dhe DGFP sic do te rezultojte nga legjislacioni i propozuar. Kontaktet midis dy institucioneve duhet te pranohen sa me shpejt te jete e mundur.

Me qellim qartesimin e rolit te institucioneve, ligji i ri duhet te siguroje rolin e pershtatshem per personat publike vecanerisht te lidhur ne deklarimin dhe menaxhimin e zonave te mbrojtura.

4.2.3 Rekomandime per harmonizimin e legjislacionit

Bazuar ne mangesite e nenvizuara me siper rekomandohet qe te propozohen nga DPPK amendamente legjislative per te shmangur konfliktet ekzistuese midis ligjeve te siperpermendura, mbivendosjen e pushteteve apo lenien jashte te autoriteteve pyjore:

- Ne ligjin Minerar per te perfshire konsultimin me autoritetet pyjore ne faza te ndryshme te zbatimit te ligjit, si nxjerja e lejeve te pritshme, koncensionet e eksplorimit dhe koncesionet minerare, vecanerisht aty ku jane autorizuar teknika rebele; aprovimi i propozimeve per rehabilitimin e demtimeve te burimeve natyrore (neni. 45, iii); marja e masave urgjente per parandalimin e demtimeve mjedisore (neni. 95); aprovimi i kthimit te tokes ne gjendjen e saj natyrore pas perfundimit te te drejtave minerare qe aktualisht jepet nga Ministri I Minierave (neni . 99).
- Ne ligjin per Turizmin te parashikohet pjesemarrja e autoriteve pyjore ne Keshillin e Hartimit te Politikave dhe ligji te shrehet qarte mbi statusin e zonave qe perfshihen ne

fondin pyjor dhe ku kryhen aktivitetet e stimuluar nëse këto zona vazhdojnë të ngelen në administrim të DPPK apo jo.

- Ligji Per pyjet nuk parashikon pjesëmarrjen e komunitetit në planet e menaxhimit dhe zbatimin e tyre e cila nga ana e vet vlerësohet si një masë e efektshme në luftën kundër prerjeve të paligjshme pasi përfshirja e njerezve në menaxhimin e pyjeve dhe kullotave rrit interesimin e tyre edhe për denimin e demtuesve.

4.3. KUADRI LIGJOR DHE DHENIA E SE DREJTËS SE SHFRYZEZIMIT TË PYJEVE

4.3.1 Format e shfrytëzimit të materialit drusor

Aktualisht forma e vetme që aplikohet për shfrytëzimin e materialit drusor është shfrytëzimi i materialit drusor nepermjet kontratave afatshkurta të prerjes për subjektet private të licensuara. Këto subjekte e përfitojnë këto të drejta në bazë ankandesh të organizuar dy herë në vit mbi bazën e procedurave të detajuara ligjore nepermjet një vargu rregulloresh, udhëzimesh dhe vendimesh.

Përveç kësaj forme të vjeljes së materialit drusor, Strategjia e Zhvillimit të Sektorit Pyjor dhe Kullësor në Shqipëri e hartuar nga Drejtoria e Përgjithshme e Pyjeve dhe Kullotave dhe e miratuar nga Këshilli i Ministrave në kuadrin e Strategjisë së Gjelber parashikon qeramarrjen dhe koncesionet si dy forma të tjera të shfrytëzimit të materialit drusor. Këto dy forma të reja të shfrytëzimit të materialit drusor akoma nuk kanë gjetur rregullim të metejshëm ligjor dhe aktualisht nuk ka asnjë shembull praktik të tyre. Neqoftese, pas studimeve të plota dhe të detajuara që do të bëhen nga DPPK dhe Cmimeve në përputhje me direktivën e përdorimit të formave alternative të shfrytëzimit pyjor të shtruar nga Strategjia e Pyjeve dhe Kullotave, do të identifikohen format alternative me eficientë të këtyre të sotmet, atëherë do të duhet që të bëhen rregullimet e përshatshme ligjore për të përgatitur bazën e duhur operative dhe ligjore për lancimin e tyre fillestar.

Me tej, Ligji No. 8313 i datës 1 Prill 1998 parashikon qerane afatgjate të tokave pyjore e cila fitohet me ankand dhe mund të shtrihet deri në 30 vjet për cungishtet dhe 99 vjet për trungishtet. Ky ligj aktualisht nuk specifikon të drejtat e qeramarrësve mbi pyjet që ndodhen në këto toka dhe duke u ndodhur në këto kushte del e nevojshme amendimi i këtij ligji me specifika të detajuar për këto çështje.

4.3.2 Shfrytëzimi i materialit drusor nepermjet kontratave afatshkurtra të prerjeve

Kuadri ligjor që rregullon procedurat e shfrytëzimit të materialit drusor nepermejt kontratave të prerjes përbehet nga disa Udhëzime të Këshillit të Ministrave dhe nga rregulloret perkatese të nxjerra nga Drejtoria e Përgjithshme e DPPK në zbatim të këtyre vendimeve.

4.3.3 Udhëzimet e Këshillit të Ministrave që rregullojnë shfrytëzimin e materialit drusor

Udhëzimi i Këshillit të Ministrave Nr. 10 datë 27 Maj 1996, ndryshuar me pas me Udhëzimin Nr. 4 datë 14 Qershor 1997 dhe Udhëzimin Nr. 2 datë 21 Gusht 1998 "Për

shitjen me ankand te lendes drusore" rregullon procedurat per dhenien e te drejtes se shfrytezimit.

Ky udhezim vendos se ankandet per percaktimin e parcelave ku do te kryhet shfrytezimi do te mbahen dy here ne vit ne muajt Mars dhe Gusht (Udhezimi 10).

Drejtoria e Pergjithshme e Pyjeve dhe Kullotave detyrohet ne datat 30 Prill dhe 30 Nentor te cdo viti te publikoje kalendaret ku tregohet "materiali drusor ne kembe" qe mund te ofrohet per shitje (Udhezimi 7). Drejtorite e Sherbimit Pyjor ne rrethe perpunojne informacionin e dhene ne kete kalendar dhe vendosin e shpallin datat e ankandeve per distriktet perkatese se bashku me nje informacion te shkurter per parcelat dhe druret e ofruara per shitje (Udhezimi 9). Personat e interesuar kane ate here te drejten te vizitojne zonat perkatese dhe autoritetet pyjore kane detyrimin te mundesojne kete (Udhezimi 11).

Organizohen dy lloj ankandesh -ankande per material drusor ne kembe , komisionet e te cilave ngrihen me urdher te Drejtorit te Pergjithshem dhe ankande per elemente te gatshem, komisionet e te cileve ngrihen me urdher te drejtove te drejtorive ne rrethe. Keto komisione perbehen nga 9 persona duke perfshire drejtorin, persona te tjere te DSHP-se , perfaqesues te zyres rajonale te Agjensise Kombetare te Mjedisit, Zyres se tatim-taksave dhe perfaqesues te ekstensionit nga Ministria e Bujqesise dhe Ushqimit. Aplikimet nga personat e interesuar duhet te paraqiten prane zyrave te DSHP-ve perkatese. Ne keto aplikime duhet te tregohet qarte parcela per te cilen behet aplikimi, tipet dhe sasite e materialit drusor dhe gjithashtu kerkesa duhet te perfshije:

- licensen (leje) profesionale e cila leshohet nga DPPK (nxjerrja e se ciles rregullohet nga Rregullorja nr.1 date 21.3.1998);
- Vertetimin nga zyra e tatim-taksave qe deshmon shlyerjen e te gjitha detyrimeve fiskale te deriatehershme;
- Vertetim nga Sigurimet Shoqerore per te vertetuar pagimin e shumave te sigurimit per personat e punesuar nga firma aplikuese;
- Garancine bankare ne masen 5% te vleres se volumit drusore te pretenduar;

Zbatimi i kontratave fillon brenda afatit te caktuar pas ankandit por ne rastin e drureve ne kembe fituesit i njihet e drejta te kerkoje nje inventarizim te parcelave para firmosjes se kontrates (udhezimet 24-26).

Pagesat e shumave te vendosura nga ankandi do te behen menjehere ne rastet e elementeve te prere kurse per materialin drusor ne kembe do te behen me keste ne varesi te cilesise se drurit (udhezimet 27,28). Paralelisht me fillimin e zabtimit te kontrates , subjektit fitues i nxirret Leja e shfrytezimit. Neqoftses subjekti fitues nuk realizon kryerjen e pagesave kontrata nderpritet sipas udhezimit 29.

Materiali drusor i kapur ne rastet e prerjeve te paligjshme mund tu shitet personave te cileve u eshte kapur duke aplikuar cmimet baze te shitjes te lendes drusore ose nqs nuk blihet prej tyre, mund te shitet me ankand (udhezimi 6).

Ne rast te kapjes se materialit jashte parcelave te dala ne ankand, cmimi i shitjes mund te jete 20% me i ulet se cmimet e liberalizuara te tregut, nqs vendi i shitjes perkon me

distriktin ku ndodhet Drejtoria e Sherbimit Pyjor. Neqoftese, ky vend alokohoet diku tjetër, nje zbritje shtese cmimi parashikohet per shpenzimet e transportit.

Cmimi minimum per ankandet dhe tarifate e shitjes se drureve te plote rregullohen nga Vendimi i Keshillit te Ministrave nr.82 date 26.2.1993 " Mbi tarifate ne sektorin pyjor" i amenduar nga vendimi nr.687 i 14 tetorit 1996 dhe nga vendimi nr.530 i 21.8.1998 nxjere nga Keshilli i Ministrave

Ne zbatim te ketyre vendimeve dhe per te detajuar kete zbatim Drejtori i Pergjithshem i DPPK eshte i autorizuar te nxjerre rregullore (udhezime 35).

Ankandet e drureve rregullohen nga Rregullorja nr.3 e 17/ 6/ 1996 "Per shitjen me ankand te lendes drusore" dhe e amenduar nga rregullorja nr.1 e 29/7/1997 dhe rregullorja nr. 2 e 27/8/1998.

Rregulloret vendosin afatet kohore brenda te cilave do te kryhen veprimet e ndryshme per cdo sezon shfrytezimi. Brenda 15 prillit te cdo viti parcelat qe do te ofrohen per ankandin e gushtit duhet te identifikohen ne baze te planeve te menaxhimit.

Aplikimet e subjekteve ligjore te interesuara vleresohen para se te behet procesi i markimit (reg.3,1.4 "Per shitjen me ankand te lendes drusore") Kalendaret e ankandevet publikohen ne fund te Korrikut dhe shkurtit respektivisht per shitjet e gushtit dhe marsit (reg 3, 2.1). Personat qe meren me veprimtarine e markimit te drureve nuk lejohen te marin pjese ne ankande(reg 2.7).

Pasi jane bere ankandet, subjektet fitues detyrohen te lidhin kontratat deri ne datat 25 Shtator dhe 25 Prill, kurse e drejta e fillimit te veprimtarise u lind pas datave 30 Shtator dhe 30 Prill. Se bashku me kontraten, subjektit i jepet edhe leja vjetore e shfrytezimit (Udhezimi nr.10 date 27.05.1996 "Per shitjen me ankand te lendes drusore"). Nese subjekti ne perfundim te veprimtarise vjetore nuk realizon nxjerrjen e materialit dhe pastrimin e ngastres dhe nenngastres te mbareshtimit brenda afatit te percaktuar ne kontrate dhe procesverbalin emarrjes ne dorezim, sektori pyjor ben shtryjen e afatit , por jo me teper se 2 muaj nga afati i pare (rreg. 3, 5.4 "Per shitjen me ankand te lendes drusore").

Edhe transporti i drureve autorizohet me ane te nje leje te vecante te nxjerre per kete qellim.

Subjekti eshte i detyruar te zbatoje detyrimet kontraktuale, Udhezimin e Keshillit te Ministrave nr.10 date 27.05.1996 "Per shitjen me ankand te lendes drusore", rregulloret e DPPK si dhe te gjitha aktet e tjera ligjore dhe nenligjore qe lidhen me kete veprimtari se bashku me ndryshimet qe atopesojne. Subjekti qe shkel detyrimet e kesaj rregulloreje kur veprimet e tij nuk perbejne shkelje te ligjit 7623 date 13.10.1992 "Per pyjet dhe policine e sherbimit pyjor", detyrohet te paguaje gjobe pervec pastrimit te ngastres/ngastrave brenda nje afati te ri (rreg.3 date 17.06.1996 "Per shitjen me ankand te lendes drusore")

Gjithashtu edhe rruget pyjore kane gjetur rregullim te caktuar nepermjet ketyre rregulloreve por deri me tani asnje rruge pyjore nuk eshte rehabilituar.

Rregullorja Nr.1 e dates 21.3.1998 percakton disa kriteret specifiket per dhenien e licencave profesionale. Cdo person qe deshiron te ushtroje aktivitetin e tij ne sektorin e pyjeve dhe kulltave duhet te pajiset me licence profesionale. Rregullorja Nr.2 e te njejtes date percakton pergjegjesite dhe procedurat e komisioneve te ngritura per dhenien e licencave profesionale.

Ky kuader ligjor qe rregullon ankandet, dhenien e lejeve profesionale, lidhjen dhe zbatimin e kontratave, i perbere sic u tha edhe me lart nga Vendime, Udhezime dhe Rregulloret, ne zbatim te tyre ka rezultuar se ka mbuluar dhe dhene zgjidhje per cdo situatet te hasur gjate zbatimit te ketyre kontratave dhe mund te konsiderohet i plote.

4.4. KUADRI LIGJOR DHE PRERJET ILEGALE TE MOTIVUARA NGA INTERESA TREGETARE

4.4.1 Pershkrimi i kuadrit aktual ligjor

Per shkeljen e dispozitave te legjislacionit pyjor personat pergjegjes mbajne pergjegjesi materiale, administrative, civile dhe penale sic eshte percaktuar edhe ne nenin 61 te ligjit "Per pyjet dhe policine e sherbimit pyjor" Nr. 7623 date 13.10.1992(Shkeljet e dispozitave te ketij ligji sjellin sipas rastit, ndaj personave pergjegjes pergjegjesi materiale, administrative, civile dhe penale).

Keshtu ne baze te ketij ligji, shkeljet e dispozitave kur nuk perbejne veper penale dhe kur vlefta tarifore e demit te shkaktuar eshte me pak se 50,000 leke, vepra denohet si kundervajtje administrative me detyrimin per shperblimin e mases se demit te shkaktuar dhe pagimin e nje gjobe nga 5,000 deri ne 50,000 lek. Dhe njekohesisht cdo perfitim pasuror i shtene ne dore nepermjet kundervajtjes merret dhe kalon ne dobi te shtetit.

Kur vlefta tarifore e demit te shkaktuar eshte mbi 50,000 lek , atehere kjo shkelje perben nje veper penale dhe shkelesi pergjigjet ne baze te dispozitave te Kodit Penal ku denimi maksimal per veprat penale ne pyje eshte denim me heqje lirie deri ne 1 vit.

Edhe ne rastet kur nuk ka dem material, shkelja e dispozitave qe kane te bejne me leje qendrimin e njerezve apo te automjeteve ne parqet kombetare pa lejen e organeve pyjore, kullotjen apo kalimin e bagetive neper parqe kombetare, farishte, pyje ne riparteritje e siper etj, pervesesimi nga organet pyjore e drureve te rrezuar dhe te thate nga dukurite natyrore ose qe kane qene prere nga presona te tjere konsiderohet kundervajtje administrative dhe denohet me gjobe fikse prej 5,000 lek nga inspektoret e policise pyjore.

Gjobat, te ardhurat qe merren dhe shperblimi i demit ezekutohen sipas ligjit per kundervajtje penale dmth detyrimet e siperpermendura duhen te paguhen nga kunderavajtesi brenda 5 ditesh nga dita qe vendimi ka marre forme te prere. Pas kalimit te ketij afati, gjithë gjobat u dergohen zyrtarisht bashkise apo komunes (atje ku kundervajtesi ka vendbanimin ose kryen veprimat kryesore) per vjeljen e gjobes sipas dispozitave te ketij ligji.

4.4.2 Mangesite e ketij kuadri

- Mbledhja e gjobave nga organet e pushtetit lokal eshte provuar si nje praktike ligjore jo eficiente dhe qe nuk ka dhene asnjehere rezultatet e duhura megjithese ligji per kundravajtjet administrative pasqyron ne detaje edhe menyren e konfiskimit te pasurise per rastet e gjobave te papaguara.
- Mungesa e pushtetit per arrest te policeve te policise gjyqesore ne rastet kur personat e kapur dyshohen per identitete te dhena te rreme.
- Pamundesia ligjore e DPPK per kontrollimin e industrise se perpunimit te drurit dhe sidomos burimet e furnizimit dhe sasite e furnizuara perkatesisht sipas cdo burimi, Kjo industri aktualisht varet ministria e privatizimit .
- Koordinimi i dobet ose qe nuk ekziston fare midis punonjesve te administrates pyjore nga njera ane dhe inspektoreve te atyre ministrive me te cilat jane firmosur akte bashkepunimi dhe bashkekordinimi si psh inspektoret e tatim - taksave , atyre te mjedisit etj
- Mungesa e pjesemarrjes se publikut ne manaxhimin e pyjve dhe kullotave, gje e cila do ta kishte bere popullaten me aktive dhe me te perfshire ne proces per pasoje edhe ne proceset e kapjes dhe denimit te kundravajtjesve ne pyll.

4.4.3 Rekomandime

Duke analizuar mangesite e mesiperme, arrihet ne konkluzionin se disa nga rekomandimet e mundshme per forcimin e zbatimit te ligjit, jane si me poshte:

- Nenshkrimi dhe venia ne zbatim e marreveshjeve i ka themelet e saj ne pikat e meposhtme:
  - Venia ne zbatim e marreveshjeve (memorandumeve) te bashkepunimit te neshkruara midis DPPK dhe ministrive te tjera, dhe ne kontekstin e ketij seksioni , marreveshja me Ministrine e Pushtetit Lokal del ne plan te pare, e cila duhet te formezohe dhe detajohet me marreveshje konkrete, me detyra dhe pergjegjesi konkrete per te siguruar nje koordinim dhe bashkerendim real, efikas dhe qe shtrihet ne gjithe vertikalen hierarkike te dy administratave (Shih rekomandimet e seksionit 1) per te mundesuar krahas evidentimit te plote te rasteve te kundravajtjeve edhe nje zhvendim sa me te plote dhe nje goditje sa me te shpejte te veprimeve te kundraligjshme.
  - Meqenese pjesemarrja e njerezve ka rezultuar gjithmone si nje veprim mjaft i efektshem dhe qe ka rritur pergjegjesite e popullates duke e bere ate me aktive ne te gjitha aspektet ku ushtrohet kjo perfshirje, duhet qe legjislacioni te parashikoje patjeter nje perfshirje me te mire te njerezve ne aktivitetet e manaxhimit te pyjeve dhe kullotave, sic mund te jete psh diskutimi dhe pjesemarrja ne aprovimin e planeve te manaxhimit. Vetem nje nen i ligjit ekzistues per kullotat parashikon perfshirjen e personave private ne manaxhimin e kullotave por kjo eshte e pamjaftueshme.
  - Ligjerisht duhet ti njihet e drejta Drejtorise se Pergjithshme te Pyjeve dhe Kullotave qe te kontrolloje burimet e furnizimit te industrise se perpunimit te drurit.

Aktualisht DPPK e ka te ndaluar te kontrolloje materialin drusor nen proces. Nje kontroll i tille do te mundesonte para se gjithash:

1. kontrollin mbi subjektet qe kane shitur lende drusore nese kane qene ose jo te licensuar per ate veprimtari nga DPPK dhe
  2. per te bere te mundur llogaritjen e volumeve te druve te prera nga firmat e licensuara gje e cila ndihmon edhe ne llogaritjen e drejte te detyrimit tatimor per keto subjekte.
- Koordinimi i plote i ketyre veprimeve do te mund te arrihet nepermjet nje marreveshjeve nderministeriale (shih seksioni 1) e cila per te qene efektive, duhet qe institucionalisht te jete e shtrire dhe e njohur ne te gjitha hallkat hierarkike te ministrive perkatese punonjesit e te cileve duhet t'i konsiderojne detyrimet qe nderpaleshe qe rrjedhin nga keto marrveshtje nderministeriale si detyra funksionale dhe jo se nje "privilegj" qe kerkohet per tu bere ndaj organeve te administrates pyjore.
  - Te ushtrohen kontrole te vazhdueshme nga ana e DPPK ndaj personave qe operojne mbi baza kontratash per te shmangur cdo lloj dhunimi qe kryhet gjate zgjatjes se nje kontrate te ligjshme dhe ne rast se verehen te tilla dhe kompania nuk siguron zhdemtimin e plote sipas ligjit, keto kontrata duhet te nderpriten dhe pergjegjesit te mbajne pergjegjesi per dhunimet e kundraligjshme sipas ligjit te kundravajtjeve administrative ose ligjit penal ne varesi te vleres se demit te shkaktuar. Ne baze te legjislacionit ekzistues keto mundesi njihen vetem per licensat profesionale (rregullorja 14) dhe per mospagimin e shumes se caktuar ne kontratat e prerjes (rreg. KM 10)
  - Para se gjithash, nje zbatim sa me i plote dhe i kualifikuar i ligjit nenkupton nje njohje teresore dhe kompetente te tij. Prandaj policia pyjore duhet te organizoje here pas here seminare dhe trainime te ndryshme me qellim njohjen sa me te plote te ligjit dhe kualifikimin e stafit te saj qe do te perballtet me kundravajtjesit.

4.5. KUADRI LIGJOR DHE PERDORIMI I DRUVE TE ZJARRIT

4.5.1 Sektoret Konsumatore te Materialit Drusor dhe Rregullimi i tyre Ligjor

Sektoret e ndryshem konsumatore te druve te zjarrit jane: furrat e gelqeres, kopshtet spitalet, cerdhet dhe familjaret.

Furrat e gelqeres nuk i nenshtrohen asnje rregullimi ligjor. Ato ekzistojne si aktivitete te palincesuara dhe te patatueshme deri tani qe operojne ne kushtet e nje mungese te plote te kuadrit ligjor rregullues perkates , natyrisht me perjashtim te faktit se jane dhunues te legjislacionit pyjor;

Kopshtet, spitalet dhe cerdhet jane nje grup tjeter konsumator i druve te zjarrit ,te cilet sigurojne furnizimin e nevojshem nepermjet prokurimit te sasive te nevojshme te druve te zjarrit nga subjektet e licensuara nga DPPK per shfrytezim per materialit drusor.

Familjaret: Rregullorja nr. 5, Tetor 1994 autorizon kryepleqte e fshatrave te grumbullojne kerkesat vjetore per dru zjarri te popullates lokale dhe per ti paraqitur keto kerkesa prane autoriteteve pyjore te cilet duhet tu ofrojne zona te pershtatshme per plotesimin e ketyre nevojave. Ne fakt, me teper se nje ceshtje procedurash, sigurimi me dru zjarri i popullatave lokale duhet te adresohet ne nivel politikash. Dhe krijimi i pyjeve komunale eshte pjese e ketyre politikave qe krijojne pershtypjen e nje subvencioni informal te shtetit.

4.5.2 Mangesite e kudrit ligjor qe rregullon predorimin e druve te zjarrit: Rekomandime per Permiresime te Mundshme

Sic u sqarua me lart, mungon plotesisht kuadri ligjor qe rregullon aktivitetin e nje prej grupeve me te medhenj konsumatore te druve te zjarrit- furrave te gelqeres. Keshtu alternativat e mundshme jane:

- mbyllja dhe mostolerimi e moslejimi i vazhdueshem i ketyre aktiviteteve ose
- licensimi i tyre dhe rregjistrimi i tyre prane organeve te tatim-taksave si dhe rregullimi i nevojshem ligjor per tia nenshtuar kete aktivitet te gjitha procedurave ligjore te DPPK per licensim dhe implementimin e aktivitetit te tyre.

Por bazuar ne konkluzionin se demet mjedisore qe vijne si rezultat i aktivitetit te furrave te gelqeres jane shume me te medha sesa demi shkaktuar fondit pyjor nga konsumimi i ketyre sasive te druve te zjarrit, arrijme ne perfundimin se furrat e gelqeres duhet te jene para se gjithash nje problem qe kerkon zgjidhje immediate nga ana e Agjensise Kombetare te Mjedisit , e ciladuhet te marre rolin pararoje perç zgjidhjen e ketij problemi. Ky perfundim bazohet edhe ne prezumimin se moslejimi i druve te zjarrit nga ana e DPPK si burim energjie per furrat e gelqeres, nuk do te mund te nderpriste aktivitetin e ketyre furrave dhe per rrjedhoje as te shmagne demin mjedisor te shkaktuar si rezultt i perdorimit te burimeve alternative te energjise si psh gomate e vjetra te makinave.

Koordinimi midis DPPK dhe Ministrise se Financave duhet te arrihet midis marreveshjeve te permenduara dhe qe duhet te adresojne te gjitha kerkesat e parashtuara ne seksionin 1.

Sic u permend me lart, problemi i perdorimit te druve te zjarrit nga popullatat lokale ~~zhvillimit mbarekombetare dhe rajonale dhe kulturalisht uja e varterise (siç thuhet ne zonat e thella malore)~~ para se gjithash do te ishte nje faktor baze dhe stimulues per te ulur kundarvajtjet ne pyje dhe kullota.

Administrata qe merret me organizimin e procedurave te tenderimit per sigurimin e furnizimit me dru zjarri te spitaleve, kopshteve e cerdheve, gjate implementimit te ketyre procedurave duhet te kontrolloje dhe te sigurohet per ligjshmerine e burimev e te furnizimit nepermejt kontrollit te dokumentacionit ligjor -administrativ (gje e cila kerkohet detyrimisht edhe nga ligji per Prokurimin Publik No. 7977 date 26.07.1995) te subjekteve qe ofrojne kete sherbim. Krahas dokumentacionit te permendur me lart te nevojshem per kualifikim, do te ishte e pershatshme te kerkoheshin gjate procesit te

kualifikimit edhe vertetimet e kontratave aktuale te shfrytezimit te subjekteve pretendues.

Detyrimi per kerkimin e ketyre vertetimeve mund te jete edhe nje nderpikat e marreveshjeve te bashkepunimit me Ministrine e Pushtetit Lokal per kopshtet dhe cerdhet, zyrat e komunave dhe bashkive dhe me tej me Ministrine e Shendetsise per spitalet. Per kete te fundit nuk ka asnje lloj marrveshjeje. Gjithashtu para sesa ato te shpallin fituesin e tenderit, te bejne dhe nje here verifikimet e duhura me DPPK mbi origjinalitetin e ketyre vertetimeve.

4.6.

5. ANEKSET

5.1. PYETSORI PER KARAKTERIUZIMIN SOCIAL-EKONOMIK-DEMOGRAFIK

- Rrethi [1] ID e Intervistuesit [4]
 Komuna [2] ID e Intervistuarit [5]
 Fshati [3] Data: ___/___/01 [6]

BLOKU SOCIAL

S1. CILI ESHTË INTENSITETI I PËRDORIMIT TË BURIMEVE TË MEPOSHTME GJATË STINESË VERES DHE ASAJ TË DIMRIT?

Nje pergjigje per secilen.

		Stina e veres (Prill-Shtator) %	Stina e dimrit (Tetor-Mars) %
S1A	Dru zjarri	[7]	[8]
S1B	Vajguri, nafte	[9]	[10]
S1C	Energji elektrike	[11]	[12]
S1D	Gaz	[13]	[14]
S1E	Tjeter (Ju lutem specifikoni) _____	[15] [15a]	[16] [16a]

S2. CILAT NGA BURIMET E MEPOSHTME TË ENERGJISE PËRDORNI PËR NGROHJE DHE TREGONI %-JEN E NEVOJAVE TOTALE VJETORE QË MBULOHE TËNGA SECILI BURIM?

Nje pergjigje per secilen.

		Po	Jo		%
S2A	Dru zjarri	1	2	[17]	☐ ☐ ☐ [17a]
S2B	Vajguri, nafte	1	2	[18]	☐ ☐ ☐ [18a]
S2C	Energji elektrike	1	2	[19]	☐ ☐ ☐ [19a]
S2D	Gaz	1	2	[20]	☐ ☐ ☐ [20a]
S2E	Tjeter (Ju lutem specifikoni) _____	1	2	[21] [21a]	☐ ☐ ☐ [21b]

S3. ME ÇFARE GATUANI?

Nje pergjigje per secilen.

		Po	Jo	ND/PP	
S3A	Dru zjarri	1	2	9	[22]
S3B	Vajguri, Nafte	1	2	9	[23]
S3C	Energji elektrike	1	2	9	[24]
S3D	Gaz	1	2	9	[25]
S3E	Tjeter (ju lutem specifikoni)	1	2	9	[26] [26a]

S4. SA HERE NE DITE I PERDORNI BURIMET E MEPOSHTEME?

Vetem nje pergjigje per secilen.

- 1 Vazhdimishte
- 2 Dise here ne dite
- 3 1 here ne dite
- 4 Ralle
- 5 E kam por nuk e perdor
- 6 Nuk e zoteroj kete burim
- 9 Nuk e di/pa pergjigje

S4A	Dru zjarri	1	2	3	4	5	6	9	[27]
S4B	Vajguri	1	2	3	4	5	6	9	[28]
S4C	Energji elektrike	1	2	3	4	5	6	9	[29]
S4D	Gaz	1	2	3	4	5	6	9	[30]
S4E	Tjeter (ju lutem specifikoni)	1	2	3	4	5	6	9	[31] [31a]

S5. SA MST DRU ZJARRI HARXHONI MESATARISHT GJATE NJE VITI?

Vetem nje pergjigje. Vlerat kufij shenohen ne grupin pasardhes.

- 1 3mst - 6mst
- 2 6mst - 12mst
- 3 12mst - 15mst

[32]

S6. SI E KENI SIGURUAR ATE?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Direkt ne pyllin tone
- 2 Direkt nga pylli i nje komune tjeter
- 3 Blere nje tregtari te pidentifikuar
- 4 Blere nga nje perdorues i kontraktuar nga komuna
- 5 Tjeter (ju lutem specifikoni)
- 9 Nuk e di/pa pergjigje

[33]

[33a]

S7. PERSE PERDORNI VETEM/ME SHUME DRU ZJARRI?

Vetem nje pergjigje.

- 1 S'ka burim tjeter per ngrohje
- 2 Sigurohet lehte, lire dhe pa kufizim sasie
- 3 Eshte tradite familjare
- 4 Tjeter (ju lutem specifikoni)
- 9 Nuk e di/pa pergjigje

[34]

[34a]

S8. SA E BLENI 1MST DRU ZJARRI?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Deri ne 500 leke

[35]

9 Nuk e di/pa pergjigje

S14A	Sherbimi paresor (mjekime, profilaksi, vaksinim, etj.)	1	2	3	4	5	9	[49]
S14B	Propagande (keshillat ndaj nenave shtatezene, me femije, planifikim familjar, etj)	1	2	3	4	5	9	[50]
S14C	Pagesa	1	2	3	4	5	9	[51]
S14D	Subvencionimi I medikamenteve	1	2	3	4	5	9	[52]
S14E	Vendi ku jepet sherbimi mjeksor	1	2	3	4	5	9	[53]
S14F	Te tjera (Ju lutem specifikoni) _____	1	2	3	4	5	9	[54] [54a]

BLLOKU DEMOGRAFIK

D1. GJINIA

Shenoni pa pyetur te intervistuarin.

[55]

- 1 Mashkull
2 Femer

D2. SA VJEÇ JENI?

Shenoni moshen ne vite.

[56]

- vjeç
99 Nuk deshiron te pergjigjet

D3. CILI ESHTË NIVELI ME I LARTE I ARSIMIMIT QE JU KENI?

Vetem nje pergjigje.

[57]

- 1 Fillor
2 Tetevjeçar *
3 Shkolle e mesme
4 Studime te larta
5 Studime pas-universitare
6 Tjeter (Ju lutem, specifikoni) _____ [57a]
9 Nuk e di/pa pergjigje

D4. ÇFARE STATUSI FAMILJAR KENI?

Vetem nje pergjigje.

[58]

- 1 Beqar
2 I martuar apo bashkejeton
3 I ndare/divorcuar
9 Nuk e di/pa pergjigje

D5. SA ANETARE KA FAMILJA JUAJ?

Shenoni numrin e pjestareve te familjes duke perfshire dhe te intervistuarin.

[59]

- 99 Nuk e di/pa pergjigje

D6. SA FEMIJE KENI NE FAMILJE (NEN MOSHEN 18 VJEÇ)?

Vetem nje pergjigje.

[60]

- 1 Nje femije
2 Dy femije

- 3 Tre femije
- 4 Kater femije
- 5 Pese femije
- 6 Me shume se pese femije
- 7 Asnje femije nen moshen 18 vjeç
- 9 Nuk e di/pa pergjigje

[61]

- 1 Nuk kemi para, madje as per ushqim
- 2 Kemi para sa per ushqim, por kemi veshtiresi ne blerjen e veshmbathjeve
- 3 Kemi para per te ngrene dhe per veshmbathje; mund dhe te kursejme pak, por nuk mjaftojne per te blere mallra te shtrenjta (si frigorifer, apo televizor)
- 4 Jemi ne gjendje te blejme disa mallra te shtrenjta (si frigorifere, apo televizor)
- 5 Jemi ne gjendje te blejme çfare deshirojme
- 9 Nuk e di/pa pergjigje

BLOKU EKONOMIK

E1. SI E VLERESONI SITUATEN TUAJ FINANCIARE?

Vetem nje pergjigje.

[62]

Shume i pasur	7
I pasur	6
Relativisht I pasur	5
Mire	4
Jo mire	3
I varfer	2
Shume i varfer	1

Nuk e di 98

E2. CILIT GRUP SHOQEROR I PERKISNI?

Vetem nje pergjigje.

[63]

Grupi shoqeror	Perfaqesuesit tipik
I ZENE ME PUNE	
1 Nenpunes shteteror me pergjegjesi	Kryetar komune, kryeplak fshati, officer ne ushtri dhe polici
2 Specialiste me profesion si matematicient, teknik dhe shkenca natyrore, ekonomiste me arsim te larte	Drejtor i sektorit te prodhimit, inxhiniere, projektues, specialist bujqesie dhe pyjesh
3 Teknike dhe agronom te mesem	Drejtor dhe specialist teknik, mbikeqyres i sektorit te prodhimit, laborant, infermier
4 Nepunes administrate dhe specialiste te mesem	Inspektor, kontabiliste, arketar, mesues
5 Punonjes tregtie dhe sherbimi	Pergjegjes magazinash, shites, postjer, roje, berber/parukier, kamarier, guzhinier
6 Punetore te kualifikuar	Punetor i perfshire drejtperdrejte ne perpunimin e lendeve te para: perpunues metalesh, mekanik, shofer, hidraulik, eletriçist
7 Punetore te pakualifikuar	Punetor asistent: punetor i angazhuar ne ndihma, paketim, ngarkim-shkarkim, rregullim rruges
8 Punetore te pakualifikuar ne tregti dhe sherbime	Pastrim, pastrues, roje
9 Punetore te punesuar ne bujqesi, pyje dhe peshkim	Punetor i punesuar ne keto fusha

10	Fermëre dhe peshkatore	Pronar toke, ferme, rezervuari peshkimi
11	Sipërmarres dhe biznesmene	Pronare të kompanive dhe ndërmarrjeve (të vogla, të mesme dhe të mëdha)
12	Te tjerë të zënë me punë (Ju lutem specifikoni):	..... [63a]
10 TË ZENË ME PUNË		
14	Amvisë/me leje barre	
15	Te papunë	
16	Te tjerë jo të zënë në punë (Ju lutem, specifikoni):	..... [63b]

E3. NE CILËN SHITRESE SHOQËRORE DO TA KLASIFIKONIT VETEN TUAJ?

Vetem një përgjigje.

[64]

Shume e larte	7
E larte	6
Relativisht e larte	5
E mire	4
Mesatare	3
E ulet	2
Shume e ulet	1

Nuk e di 98
Pa përgjigje/refuzoj 99

E4. KU PUNONI?

- 1 I vetë-punësuar/në profesion të lirë (përfshihen dhe punët në fermën personale)
2 Tek privat (në firmë që zotërohen nga të tjerë)
3 Në shtet
4 Shoqata/grupime
5 Tjetër: (Ju lutem, specifikoni) ..... [65a]
6 Nuk punoj
9 Nuk e di/pa përgjigje

E5. A JENI JU TË ANGAZHUAR NË PUNIME PËJORE DHE ME ÇFARË STATUSI?

Një përgjigje për secilën.

Aktiviteti	Po		Jo	Firme e jote Private	Në se PO, çfarë statusi:		Kalo tek E10	
	1	2			I punësuar tek privat	I punësuar në shoqata (si ShPPK-te)		
E5A Shfrytëzim pyjesh	1	2	[66]	1	2	3	[66a]	
E5B Pyllëzime	1	2	[67]	1	2	3	[67a]	
E5C Permiresime pyjore	1	2	[68]	1	2	3	[68a]	
E5D Furra gelqerore	1	2	[69]	1	2	3	[69a]	
E5E Prodhim qymyrdruri	1	2	[70]	1	2	3	[70a]	
E5F Sharrim lende druri	1	2	[71]	1	2	3	[71a]	
E5G Prodhime të dyta pyjore (rreshire, bime mjeksore, etj.)	1	2	[72]	1	2	3	[72a]	
E5H Mbrojtje pyjesh	1	2	[73]	1	2	3	[73a]	

E5I	Transport lende drusore me fuqi punetore	1	2	[74]	1	2	3	[74a]
E5J	Transport lende drusore me mjete motorrike	1	2	[75]	1	2	3	[75a]
E5K	Tjeter (Ju lutem, specifikoni)	1	2	[76]	1	2	3	[76b]
		-	-	[76a]				

E6. NESE JENI FIRME PRIVATE, CILI ESHTË VELLIMI MESATAR VJETOR I PUNIMEVE TE FIRMES TUAJ DHE TE ARDHURAT QE SIGURONI PREJ SECILIT AKTIVITETI TE SIPERPERMENDUR?

Plotesojeni sipas pergjigjes se dhene me sipër.

	VELLIMI MESATAR VJETOR		TE ARDHURAT E SIGURUAR
E6A	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ (ha dhe/ose m ³) shfrytezime	[78]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [78a]
E6B	☐ ☐ ☐ ha pyllzime	[79]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [79a]
E6C	☐ ☐ ☐ ha permiresime pyjore	[80]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [80a]
E6D	☐ ☐ ☐ ☐ kv gelqere	[81]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [81a]
E6E	☐ ☐ ☐ ☐ kv qymydruri	[82]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [82a]
E6F	☐ ☐ ☐ ☐ m ³ sharrim lende druri	[83]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [83a]
E6G	☐ ☐ ☐ ☐ kg prodhime te dyta pyjore (rreshire, bime mjeksore, etj.)	[84]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [84a]
E6H	☐ ☐ ☐ ha mbrojtje pyjesh	[85]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [85a]
E6I	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ m ³ transport lende drusore me fuqi punetore	[86]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [86a]
E6J	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ m ³ transport lende drusore me mjete motorrike	[87]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [87a]
E6K	Tjeter (Ju lutem, specifikoni)	[88] [88a]	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ [88b]

E7. A KONTROLLOHENI PER AKTIVITETET TUAJA TE SHFRYTEZIMIT TE PYJEVE?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Po
2 Jo
9 Nuk e di/pa pergjigje

[90]

E8. NESE PO, KUSH I NDJEK DHE I KONTROLLON PUNIMET TUAJA TE SHFRYTEZIMIT?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Personeli I drejtorise [91]
2 Personeli I sektorit [92]
3 Personeli I zones [93]
4 Tjeter (ju lutem, specifikoni) [94] [94a]
9 Nuk e di/pa pergjigje [95]

E9. A KENI NE FSHATIN TUAJ SUBEKTE QE JANE TE PERFSHIRA NE AKTIVITETIN E SHFRYTEZIMIT, TREGTIMIT DHE PERPUNIMIT TE MATERIALEVE DRUSORE DHE PRODUKTEVE TE DYTA DHE NESE PO SA?

Nje pergjigje per secilen.

	AKTIVITETI	Materiale drusore				Produkte te dyta							
		Po	Jo	ND/PP	Nese PO, Sa	Po	Jo	ND/PP	Nese PO, Sa				
E9A	shfrytezimit	1	2	9	[96]	☐ ☐	[96a]	1	2	9	[99]	☐ ☐	[99a]

E9B	Tregtimit	1	2	9	[97]	☐	☐	[97a]	1	2	9	[100]	☐	☐	[100a]
E9C	perpunimi	1	2	9	[98]	☐	☐	[98a]	1	2	9	[101]	☐	☐	[101a]

E10. KU ESHTË ME E LEHTE TE KONTROLLOHET PRERJA E LENDES?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Brenda ne parcele/ngaster [102]
 2 Prane rruges auto [103]
 3 Gjate transportit per shitje [104]
 4 Prane pikave te tregtimit [105]
 4 Tjeter (ju lutem, specifikoni) [106] [106a]
 9 Nuk e di/pa pergjigje [107]

E11. CILAT JANE ARSYET E PRERJEVE TE PALIGJSHME DHE RRADHITINI ATO SIPAS PRIORITETIT?

Me shume se nje arsye eshte e mundur.

		Po	Jo		Renditja	
E11A	Nevojat per perdorim vetjak (ngrohje, ndertim, etj)	1	0	[108]		[108a]
E11B	Nevojat per te fituar para	1	0	[109]		[109a]
E11C	Pune per te trete	1	0	[110]		[110a]
E11D	Kontrabande ne pyje e mire-organizuar me interesa te medha tregtare	1	0	[111]		[111a]
E11E	Me shume mundesi fitimi per subjektet e perfshira ne aktivitetet e shfrytezimit	1	0	[112]		[112a]
E11F	Tjeter (ju lutem, specifikoni)	1	0	[113]		[113b]
E11	Nuk e di/pa pergjigje	1	0	[113a]		[113b]
		1	0	[114]		

E12. A MENDONI SE TRANSFERIMI I PYJEVE NE PERDORIM NGA KOMUNA KA SJELLUR RRIJTJEN, ULJEN APO ASNJE NDRYSHIM TE PRERJEVE TE PALIGJSHME?

Nje pergjigje vetem.

- 1 Rritjen e prerjeve te paligjshme [115]
 2 Uljen e prerjeve te paligjshme
 3 Asnje ndryshim
 9 Nuk e di/pa pergjigje

E13. SA SIPERFAQE TOKE ZOTERON FAMILJA JUAJ?

Vetem nje pergjigje. Shenoni vleren brenda kutiave. Nese nuk keni kaloni tek E15.

- Dynym [116]
 98 Nuk kam
 99 Nuk e di/pa pergjigje

E14. ME CFARE E KENI MBJELLE ATE?

Nje pergjigje per secilen.

		Po	Jo	
E14A	Bime arash	1	2	[117]
E14B	Perime	1	2	[118]
E14C	Dru frutore	1	2	[119]
E14D	Vreshta	1	2	[120]
E14E	Dru pyjor	1	2	[121]
E14F	Djerre	1	2	[122]
E14G	Tjeter (Ju lutem, specifikoni)	1	2	[123] [123a]

E14H	Nuk e di/pa pergjigje	1	2	[124]
------	-----------------------	---	---	-------

E15. ÇFARE BAGETI MBANI DHE SA KRERE?

Nje pergjigje per secilen.

	Po	Jo		Nese PO, Sa		
E15A	Lope	1	2	[125]	☐ ☐ ☐	[125a]
E15B	Dele	1	2	[126]	☐ ☐ ☐	[126a]
E15C	Dhi	1	2	[127]	☐ ☐ ☐	[127a]
E15D	Tjeter (Ju lutem, specifikoni) _____	1	2	[128] [128a]	☐ ☐ ☐	[128b]
E15E	Nuk kam	1	2	[129]		
E15F	Nuk e di/pa pergjigje	1	2	[130]		

E16. TREGONI CILAT JANE SISTEMET E PRODHIMIT QE MBIZOTEROJNE NE FERMEN TUAJ DHE PESHEN E TYRE?

Nje pergjigje per secilen.

	Po	Jo		Pesha ne %		
E16A	Prodhimi bujqesor	1	2	[131]	☐ ☐ ☐	[131a]
E16B	Prodhimi blegtoral	1	2	[132]	☐ ☐ ☐	[132a]
E16C	Dru frutore	1	2	[133]	☐ ☐ ☐	[133a]
E16D	Agrume	1	2	[134]	☐ ☐ ☐	[134a]
E16E	Vreshtari	1	2	[135]	☐ ☐ ☐	[135a]
E16F	Perime	1	2	[136]	☐ ☐ ☐	[136a]
E16G	Tjeter (ju lutem, specifikoni) _____	1	2	[137] [137a]	☐ ☐ ☐	[137b]
E16H	Nuk e di/pa pergjigje	1	2	[138]		

E17. A ANGAZHoheni ME PUNE TE DYTA PERVEÇ ASAJ KRYESORE?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Po [139]
 2 Jo
 9 Pa pergjigje

E18. A KENI Ndonje PjeseTar TE FAMILJES TE PUNESUAR JAShte SHtetiT?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Po [140]
 2 Jo
 9 Pa pergjigje

E19. I PAgUANI DetyRIMET E SIGURIMEVE SHOQERORE?

Vetem nje pergjigje.

- 1 Po [141]
 2 Jo
 9 Pa pergjigje

E20. PER SECILEN NGa ELEMENTET QE DO T'JU LEXOJ, JU LUTEM ME THONI SA TE RENDESISHME JANE ATO PER NIVELIN E JETESES SE FAMILJES TUAJ?

Nje pergjigje per secilen.

- 1 Shume te rendesishme
 2 Disi te rendesishme
 3 Jo shume te rendesishme
 4 Aspak te rendesishme
 9 Nuk e di/pa pergjigje

E20E	Te ardhurat nga punesimi vetjak/familjar	1	2	3	4	9	[146]
E20F	Dergesat nga emigrantet	1	2	3	4	9	[147]

E21. PRONE E KUJT ESHTË TOKA DHE BANESA KU JU BANONI?

Vetem nje pergjigje.

	Toka [148]	Banesa [149]
E21A Prone familjare/vetjake	1	1
E21B Prone farefisnore	2	2
E21C Prone publike	3	3
E21D E huazuar/me qira	4	4
E21E Pa pergjigje	9	9

E22. A KENI NE FAMILJE PAISJE TE TILLA SI:

Nje pergjigje per secilen.

	Po	Jo	
01 Sobe me korent	1	2	[150]
02 Frigorifer	1	2	[151]
03 Lavatrice	1	2	[152]
04 Fshese me korent	1	2	[153]
05 Celular	1	2	[154]
06 Video Kamera	1	2	[155]
08 Makine	1	2	[157]
09 Televizor	1	2	[158]
10 Antene satelitore	1	2	[159]
11 Me shume se nje banese/shtepi	1	2	[160]
12 Agregate bujqesore (traktor, kombajna, etj.)	1	2	[161]

E23. A ZOTERONI JU APO NJE ANETAR I FAMILJES SUAJ BIZNES PERSONAL?

Vetem nje pergjigje.

Po [162]
Jo
Nuk e di/pa pergjigje

24. CILAT JANE TE ARDHURAT TUAJA MUJORE SI FAMILJE?

Te E24A shenoni te ardhurat dhe ne E24B grupin.

24A.

24B.

Deri ne 2,000 Leke
2,001 - 6,000
6,001 - 8,300
8,301 - 10,000
10,001 - 13,000

06	13,001 - 15,000
07	15,001 - 18,000
08	18,001 - 24,000
09	24,001 - 31,000
10	Mbi 31,000 Leke

99 Nuk e di/pa pergjigje

Ju lutem, faleminderoni te intervistuarin per harchimin e kohes per pjesemarrje ne vrojtim, dhe sigurojeni edhe nje here per ruajtjen e konfidencialitetit te informacionit. Se fundmi, plotesoni te meposhtemet pa pyetur te intervistuarin!

T1. MADHESIA E VENDBANIMIT:

Vetem nje pergjigje.

[164]

- 1 Deri ne 500 banore
- 2 501 - 1,000 banore
- 3 1,001 - 1,500 banore
- 4 1,501 - 2,000 banore
- 5 2,001 - 2,500 banore
- 6 Mbi 2,500 banore

T2. Numri i koduesit

[165]

Intervistues: ju lutemi klasifikoni kete interviste sipas shkalles se besueshmerise se te dhenave te deklaruar:

[167]

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Shenime te QShKE-se (Kjo pjese do te plotesohet ne zyren e QShKE-se)

Data e marrjes ne dorezim te pyetsorit te plotesuar _____/03/01

Marresi ne dorezim _____

Nenshkrimi I intervistuesit _____

Shenime spjeguese rreth procesit te vrojtimit:

_____

5.2. PYETSORI PER VLERESIMIN E PRERJEVE ILEGALE NE NIVEL PARCELE

- Rrethi: _____ [1] Lloji drunor: _____ [6]
- Ekonomia Pyjore: _____ [2] Emri I intervistuesit: _____ [7]
- Pjesa ekonomike pyjore _____ [3] Ngjyra e lapustilit: _____ [8]
- Ngastra Nr: _____ [4] Data: __/__/01 [9]
- N / ngastra: _____ [5]

--	--	--

Informacioni i dokumentuar

Tipi [9]	Drejtesia [10]	Nr serial + lloji se qarkullimit [11]	Lloji i materialit [12]	Clare mbari [13]			Volumi [14]	Esherani i kalimit [15]	Koha perkatose		Parrella [18]	Ekonomia pyjore [19]
				Trupa sharre	Derrasa	Dru zjarri			Mija [16]	Mberrmija [17]		
				1	2	3						

Ngarkesa			
Trupa sharre			
Nr Rendor	Diametri (cm)	Gjatesia (m)	Lloji
1 [20]	[21]	[22]	[23]
2 [24]	[25]	[26]	[27]
3 [28]	[29]	[30]	[31]
4 [32]	[33]	[34]	[35]
5 [36]	[37]	[38]	[39]
6 [40]	[41]	[42]	[43]
7 [44]	[45]	[46]	[47]
8 [48]	[49]	[50]	[51]
9 [52]	[53]	[54]	[55]

10 [56]	[57]	[58]	[59]
------------	------	------	------

Ngarkesa				
Derrasa				
Trashesia (cm)	Gjatesia (m)	Gjeresia (cm)	Cope	Lloji
2cm [60]	[61]	[62]	[63]	[64]
2.5cm [65]	[66]	[67]	[68]	[69]
3cm [70]	[71]	[72]	[73]	[74]
5cm [75]	[76]	[77]	[78]	[79]
Dru Zjarri [80]				
Madhesi e holle 1		Madhesi e Trashe 2		

Gjatesia Mesatare(m) [81]		Gjatesia Mesatare(m) [85]	
Diametri mesatar (cm) [82]		Perimetri mesatar (cm) [86]	
Vellimi (m³) [83]		Vellimi (m³) [87]	
Lloji [84]		Lloji [88]	